
**OSUUSKUNNAT VESIHUOLLON TOIMINNAN VAIH-
TOEHTONA – TAPAUS JANAKKALA**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Ympäristötekniikan koulutusohjelma

Hämeenlinna, 17.5.2010

Mari Saartoala

Ympäristötekniikan koulutusohjelma
Hämeenlinna

Työn nimi Osuuskunnan vesihuollon toiminnan vaihtoehtona – tapaus
Janakkala

Tekijä Mari Saartoala

Ohjaava opettaja Harri Mattila

Hyväksytty _____._____.20____

Hyväksyjä

HÄMEENLINNA
Ympäristötekniikan koulutusohjelma

Tekijä	Mari Saartoala	Vuosi 2010
Työn nimi	Osuuskunnan vesihuollon toiminnan vaihtoehtona – tapaus Janakkala	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö tehtiin Janakkalan kunnan toimeksiannosta. Työssä selvitetiin Janakkalan kunnan alueella toimivien neljän vesiosuuskunnan nykytilaa, tulevaisuudensuunnitelmia, toiminta-alueita ja kiinnostusta yhteistyöhön kunnan kanssa

Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuusselvityksen ja kyselyiden avulla. Osuuskuntien hallituksille suunnatussa kyselyssä selvitettiin verkostotietoja, maksupolitiikkaa, ongelmatilanteita ja toiminta-alueen määrittämistä. Lisäksi kysyttiin, olettaako osuuskunnan hallitus, että kunta ottaa vastuun osuuskunnan toiminnasta tulevaisuudessa. Osuuskuntien jäseniltä kysyttiin tyytyväisyyttä osuuskunnan toimintaan, miksi liittyi osuuskuntaan alkuun, koetaanko maksut kohtuullisiksi ja oletetaanko kunnan ottavan vastuu osuuskunnan toiminnasta tulevaisuudessa.

Kyselyitä postitettiin osuuskuntien jäsenille 244 kappaletta ja vastausprosentti oli 38,5. Suurimpana syynä osuuskunnan perustamiseen ja siihen liittymiseen oli jätevesiasetus ja tiukentuneet määräykset. Osuuskuntamuotoinen ratkaisu koettiin toimivaksi ja 92 vastanneesta 83 olisi valmis liittymään tulevaisuudessakin vesiosuuskuntaan. Maksut koettiin kalliiksi, mutta samaan aikaan oltiin tyytyväisiä vesihuollon helppouteen.

Opinnäytetyö toimii hyvänä pohjatietona Janakkalan kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmalle. Kehittämissuunnitelmaa ollaan päivittämässä lähivuosina. Jokaisen osuuskunnan tilanne tulisikin käsitellä erikseen, kun suunnitelmaa päivitetään.

Avainsanat Janakkala, vesiosuuskunta, osuuskuntatoiminta, haja-asutusalue, vesihuolto

Sivut 75 s. + liitteet 11 s.

Hämeenlinna
Degree programme in Environmental Technology

Author	Mari Saartoala	Year 2010
Subject of Bachelor's thesis	Cooperatives as an Alternative for Water Management – Case Janakkala	

ABSTRACT

This thesis was commissioned by Janakkala municipality. The purpose of the thesis was to research the present state of the four water cooperatives in the region of Janakkala municipality, their plans for the future, areas of operation and interest in cooperation with the municipality.

Background information for the thesis was gathered from literature and by an enquiry. One enquiry was targeted to the boards of water cooperatives. In this enquiry the purpose was to find out information about water networks, pricing policies, problem situations, definition of areas of operations and whether the boards of water cooperatives assume that Janakkala Municipality will take over the water cooperatives in future. Another enquiry was targeted to the members of the water cooperatives. In this enquiry the purpose was to find out why the members had joined the water cooperatives in the beginning and whether they found the payments reasonable.

244 questionnaires were sent to the members of the water cooperatives and the response rate was 38,5 %. The biggest reason for the foundation of water cooperatives and joining them was the waste water decrees and tightened regulations. Payments were considered high but members were also satisfied for example with the ease of the waste water treatment.

The thesis will be a good foundation for the development plan of water maintenance in Janakkala Municipality. The development plan will be updated in the near future and then the situation of each water cooperative should be handled separately.

Keywords Janakkala municipality, water cooperative, cooperative activity, rural area, water maintenance

Pages 75 p. + appendices 11 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Työn tavoite.....	1
1.2	Työn toteutus ja tutkimusmenetelmät	1
2	LAKI VESIOSUUSKUNTIEN TAKANA	2
2.1	Vesihuoltolaki 119/2001	2
2.2	Ympäristönsuojelulaki 86/2000 ja -asetus 169/2000	3
2.3	Terveystoimintalaki 763/1994 ja -asetus 1280/1994	3
2.4	Vesilaki 264/1961 ja -asetus 282/1962	4
2.5	Jätelaki 1072/1993 ja -asetus 1390/1993	5
2.6	Valtioneuvoston asetus yhdyskuntajätevesistä 888/2006	5
2.7	Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla 542/2003	6
2.7.1	Hajajätevesiselvitys	6
2.8	Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 461/2000.....	8
2.9	Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 401/2001	9
2.10	Valtioneuvoston päätös puhdistamolietteen käytöstä maanviljelyksessä 282/1994	9
2.11	Lannoitevalmistelaki 539/2006	10
2.12	Laki vesihuollon tukemisesta 686/2004	10
2.13	Osuuskuntalaki 1488/2001	11
3	VESIOSUUSKUNNAT	14
3.1	Yleistä.....	15
3.2	Vesiosuuskuntien edut ja ongelmat.....	16
3.3	Vesiosuuskuntien talous	18
3.3.1	Osuusmaksu.....	18
3.3.2	Liittymismaksu	18
3.3.3	Rahasto-osuusmaksu	19
3.3.4	Perusmaksu.....	19
3.3.5	Käyttömaksu	19
3.3.6	Kustannukset	19
3.4	Toiminta-alue	20
3.4.1	Toiminta-alueen perustaminen	21
3.4.2	Toiminta-alueen edut ja ongelmat	21
3.4.3	Toiminta-alueen muutokset	22
4	VESIOSUUSKUNNAN PERUSTAMINEN	23
4.1	Milloin on kannattavaa perustaa osuuskunta?.....	23
4.2	Vesihuollon tarpeiden selvittäminen ja todentaminen	24
4.3	Kyläkokouksen järjestäminen ja työryhmä	25
4.4	Avun jakautuminen	25
4.5	Perustava kokous.....	26
4.6	Hallitus	26

4.7	Rakentaminen.....	27
4.8	Taloudellista tukea antavat tahot.....	27
4.9	Taloudellisen tukemisen tulevaisuus.....	28
4.10	Taloudellinen tukeminen muualla Euroopassa	28
5	VESIOSUUSKUNNAN PÄIVITTÄISET ASIAT	30
5.1	Talousveden toimittaminen ja veden laatu.....	30
5.2	Ylläpito-, huolto- ja päivystyspalvelu	31
5.3	Tiedottaminen.....	32
6	OSUUSKUNTIEN MUUTOKSET JA TULEVAISUUS.....	33
6.1	Kehityssuunnitelma.....	33
6.2	Verkoston liittäminen toiseen osuuskuntaan.....	35
6.3	Osuuskunnan muuttaminen osakeyhtiöksi.....	35
6.4	Osuuskunnan purkaminen selvitystilan kautta.....	36
6.5	Osuuskuntien sulautuminen	36
7	JANAKKALAN KUNNAN VESIHUOLTO	37
7.1	Janakkalan kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma	37
7.2	Punkan-Nummenpään vesiosuuskunta.....	38
7.2.1	Verkosto	39
7.2.2	Talous	41
7.2.3	Toiminta	41
7.2.4	Ongelmat	42
7.2.5	Toiminta-alue.....	42
7.3	Uhkoilan vesiosuuskunta.....	42
7.3.1	Verkosto	43
7.3.2	Rakentaminen	44
7.3.3	Talous	45
7.3.4	Toiminta	46
7.3.5	Ongelmat	46
7.3.6	Toiminta-alue.....	46
7.4	Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunta	47
7.4.1	Verkosto	47
7.4.2	Talous	48
7.4.3	Toiminta	48
7.4.4	Ongelma	48
7.5	Rastilan vesiosuuskunta	49
7.5.1	Verkosto	49
7.5.2	Talous	49
7.5.3	Toiminta	49
8	SELVITYS JANAKKALAN KUNNAN VESIOSUUSKUNNISTA	51
8.1	Tutkimussuunnitelma	51
8.2	Tulokset.....	51
8.2.1	Vastausten jakautuminen.....	52
8.2.2	Jäsenten liittyminen osuuskuntaan	52
8.2.3	Vesijohto ja jätevesiviemäri	53
8.2.4	Osuuskuntaan liittyminen.....	53
8.2.5	Suhtautuminen vesiosuuskuntaan vesihuollon vaihtoehtona	54

8.2.6	Tyytyväisyys osuuskunnan toimintaan.....	54
8.2.7	Talousvertailu osuuskuntien kesken.....	59
8.2.8	Kunnan osuus	65
8.2.9	Kokemukset osuuskuntakohtaisesta vesihuoltoratkaisusta	66
8.3	Kyselyn luotettavuus	66
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	68
9.1	Kyselyiden tulokset.....	68
9.1.1	Syy perustamiseen	69
9.1.2	Maksut	69
9.1.3	Tiedotus	69
9.1.4	Valvonta	70
9.1.5	Osuuskunta vesihuoltolaitokseksi	70
9.1.6	Toiminta-alue.....	70
9.1.7	Kunta	72
9.1.8	Jatkuvuus ja talkootoiminta.....	72
9.1.9	Taloudellinen tukeminen	73
9.2	Jatkotoimenpiteet	73
10	YHTEENVETO	75
	LÄHTEET	76
LIITE 1	Kysely vesiosuuskuntien hallituksille	
LIITE 2	Kysely vesiosuuskuntien jäsenille	
LIITE 3	Kirje vesiosuuskuntien hallituksille	
LIITE 4	Kirje vesiosuuskuntien jäsenille	

1 JOHDANTO

Suomessa vesiosuuskunnilla on jo pitkä historia. Aluksi niillä turvattiin yleensä muutaman asunnon vedentarve, mutta nykyään niitä perustetaan lähinnä täyttämään valtioneuvoston asetuksen talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkoston ulkopuolisilla alueilla asettamat vaatimukset. (Ryynänen 2003, 10; VNAb). Asetuksen tarkoituksena on vähentää haja-asutusalueen jätevesikuormitusta ja ympäristön pilaantumista (VNAb 1§).

Osuuskunnat ovat toimiva vaihtoehto alueille, joihin kunnan vesihuoltolaitoksella ei ole velvollisuutta tai edes mahdollisuutta rakentaa asianmukaisista vesihuolloista (Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007, 28). Suomessa on yli 1500 pienehköä vesiyhtymää, mutta kasvua on kuitenkin koko ajan ja vuosittain perustetaan 50 uutta vesiosuuskuntaa (Takala 2008, 5; Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007; 15, 28).

1.1 Työn tavoite

Työn tavoitteena oli selvittää Janakkalan kunnan alueella sijaitsevien osuuskuntien tilaa, niiden toiminta-alueen määrittämiä ja tulevaisuudensuunnitelmia sekä osuuskuntien kiinnostusta yhteistyöhön kunnan kanssa tulevaisuudessa. Työtä voidaan käyttää Janakkalan kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman apuna, kun suunnitelmaa ollaan päivittämässä. Työ rajattiin koskemaan neljää Janakkalan kunnan alueella sijaitsevaa vesiosuuskuntaa, joita ovat Rastilan vesiosuuskunta, Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunta, Uhkoilan vesiosuuskunta ja Punkan-Nummenpään vesiosuuskunta.

1.2 Työn toteutus ja tutkimusmenetelmät

Työssä käytettiin yhtenä tutkimusmenetelmänä kirjallista selvitystä, jolla tietoa kerättiin osuuskuntiin liittyvästi lainsäädännöstä, osuuskuntien ja niiden toiminta-alueiden ongelmista ja eduista sekä perustietoa Janakkalan kunnasta. Osuuskuntia tutkittiin ei-kokeellisella tutkimuksella (survey-tutkimus), jossa määrällisiä tai laadullisia asioita kysytään suurelta joukolta. Tuloksia voidaan analysoida tilastollisesti. (Koppa 2010; Tilastokeskus 2010).

Osuuskunnan hallituksella teetettiin kysely, missä selvitettiin osuuskunnan verkostotietoja, toimintaa, maksupolitiikkaa, ongelmatilanteita ja toiminta-alueen määrittämiä sekä kunnan osuutta vesiosuuskunnan toiminnassa tulevaisuudessa. Osuuskuntien jäsenille lähetettiin kysely, missä tiedusteltiin tyytyväisyyttä osuuskunnan toimintaan, miksi liittyi vesiosuuskuntaan alkuun, koetaanko maksut kohtuulliseksi ja oletetaanko kunnan ottavan vastuun osuuskunnan toiminnasta tulevaisuudessa. Tarkempi tutkimussuunnitelma esitellään kappaleessa 8.1.

2 LAKI VESIOSUUSKUNTIEN TAKANA

Euroopan Unionin alueella on voimassa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EY yhteisön vesipolitiikan puitteista, eli niin sanottu vesipolitiikan puitedirektiivi. Direktiivin (2000/60/EY) tavoitteena on hyvä pinta- ja pohjaveden tila vuoteen 2015 mennessä unionin alueella. Suomessa tätä direktiiviä toteutetaan lain vesienhoidon järjestämisestä (1299/2004) avulla. Jotta direktiivin vaatimukset pinta- ja pohjavesien laadusta voidaan täyttää, tulee vesiensuojelua tehostaa ja jätevesien käsittelyä parantaa vanhoilla kiinteistöillä ja uusilla kiinteistöillä tehdä järjestelmät heti toimiviksi (Kujala-Räty, Mattila & Santala 2008, 16).

Haja-asutusalueen vesihuoltoa koskevaa lainsäädäntöä on runsaasti eri laeissa, asetuksissa ja määräyksissä. Luvut 2.1–2.13 käsittelevät tarkemmin tärkeimpiä lakeja ja asetuksia vesiosuuskuntia ajatellen.

2.1 Vesihuoltolaki 119/2001

Vesihuoltolaki (VHL 119/2001) tuli voimaan 1.3.2001 ja sillä kumottiin vuonna 1977 annettu laki yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista (982/1977) ja myös vuoden 1973 laki jätevesimaksusta (610/1973) muutoksineen (VHL 8:37 §).

Vesihuoltolain tavoitteena on saada ihmisille kohtuullisin kustannuksin riittävästi sopivaa ja moitteetonta talousvettä sekä asianmukainen viemärinti (VHL 1:1 §). VHL myös määrittelee toiminta-alueeksi alueen, jolla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta. Vesihuoltolaitoksella tarkoitetaan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta. (VHL 1:3 §). Näin voidaan myös vesiosuuskuntaa pitää vesihuoltolaitoksena.

Vesihuoltolain mukaan kunnan tulee tehdä yhteistyötä vesihuoltolaitosten kanssa sekä huolehtia vesihuollon kehittämissuunnitelmasta (VHL 2:5 §). Vesihuoltolaitoksella tulee olla toiminta-alue, jonka kunta hyväksyy. Toiminta-alueen tulisi olla tarpeeksi laaja, jotta kiinteistöjen, joiden asutukseen tai siihen rinnastettavan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vuoksi, olisi mahdollista liittyä vesijohtoon tai viemäriin. Toiminta-alueen tulee olla myös sellainen, että vesihuoltolaitos pystyy siitä huolehtimaan taloudellisesti ja asianmukaisesti. (VHL 2:7-8 §). Vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia vesihuollosta toiminta-alueellaan (VHL 2:9 §). Toiminta-alueella sijaitsevilla kiinteistöillä on liittymispakko vesihuoltoverkoston (VHL 3:10 §).

Kiinteistön omistaja tai haltija huolehtii oman kiinteistönsä vesihuollosta liittämiskohtaan asti (VHL 3:13 §). Vesihuoltolaitos voi myös kieltäytyä liittämästä verkostoonsa kiinteistöä, joka vaikeuttaisi laitoksen toimintaa vedenkulutuksen tai jäteveden laadun takia (VHL 3:10 §). Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää vapautuksen kiinteistölle liittymispakosta toiminta-alueella pykälässä 11 määritetyin perustein (VHL 3:11 §)

Vesihuoltolaitos voi saada tukea kunnan, valtion ja Euroopan yhteisön varoista (VHL 4:18 §). Vesihuoltolaitoksen määräämien maksujen tulee olla sellaiset, että ne pitkällä aikavälillä kattavat vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset. Niihin saa sisältyä vain kohtuullinen tuotto. Maksujen tulisi olla myös tasapuoliset ja niiden tulisi edistää veden säästäväistä käyttöä sekä ehkäistä vaarallisten aineiden joutumista viemäriin. (VHL 4:18 §). Pakollinen on käyttömaksu, joka peritään kiinteistön käyttämän veden ja pois johdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. Laitos voi myös periä liittymismaksua, perusmaksua tai muita maksuja palveluisista. (VHL 4:19 §).

2.2 Ympäristönsuojelulaki 86/2000 ja -asetus 169/2000

Ympäristönsuojelulaki (YSL 86/2000) ja ympäristönsuojeluasetus (169/2000) tulivat voimaan 1.3.2000. YSL on yleislaki ympäristön pilaamisen torjunnassa. Se on kumonnut ilmansuojelulain (67/1982), meluntorjuntalain (382/1987) ja ympäristölupamenettelylain (735/1991) (Hajasuutuksen jätevesihuolto ja kunnat, 10). YSL:n tarkoituksena on estää ympäristön pilaantuminen, turvata ympäristön biodiversiteetti, edistää luonnonvarojen kestävästä käyttöä, tukea kestävästä kehitystä ja ehkäistä jätteiden syntyä. Se myös parantaa kansalaisten mahdollisuuksia olla vaikuttamassa päätöksentekoon ympäristöön liittyvissä asioissa. (YSL 1:1 §, 16:118 §).

Jos toiminnalla on vaaraa aiheuttaa ympäristön pilaantumista, tulee haitalliset ympäristövaikutukset ehkäistä ennalta ja rajoittaa ne mahdollisimman vähäisiksi. Samalla tulee käyttää myös parasta käyttökelpoista tekniikkaa ja toimia muutenkin varovaisesti ja huolellisesti, jotta onnettomuusriskin todennäköisyys pienenee. (YSL 1:4 §). Ympäristönsuojelulain mukaan kiinteistön tulee huolehtia jätevesien puhdistamisesta, jos se ei ole liittynyt yleiseen viemäriin (YSL 14:103 §).

Vesiosuuskunnan jätevesilaitokset voidaan laskea laitoksiksi, joiden toiminta aiheuttaa ympäristön pilaantumista YSL:n 1. luvun 3 §:n kohdan 2 mukaan (YSL 1:3 §). Laitos tarvitsee ympäristöluvan, jos se aiheuttaa vesistön pilaantumista tai jos jätevesien johtaminen saattaa aiheuttaa vesilain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetun uoman tai altaan pilaantumista (YSL 4: 28 §).

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus eli ELY-keskus huolehtii ympäristölupa-asiat puhdistamolalta, joka käsittelee vähintään 100 henkilön jätevedet tai 100 henkilön asumisjätevesien johtamisen muualle kuin yleiseen viemäriin. Myös pintavettä käyttävä raakaveden puhdistuslaitos tarvitsee luvan ELY-keskukselta. (YSA 1:6 §). Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee pienempien laitosten lupa-asiat (YSA 1:8 §).

2.3 Terveystensuojelulaki 763/1994 ja -asetus 1280/1994

Terveystensuojelulaki (TSL 763/1994) ja terveystensuojeluasetus (TA 1280/1994) tulivat molemmat voimaan 1.1.1995. TSL kumosi terveystensuojelulain (469/65) (TSL 16: 61 §, TSA 8: 45 §).

TSL:n tarkoituksena on yksilön ja koko väestön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Samalla se myös ennalta ehkäisee, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. (TSL 1:1 §).

TSL määrittelee, että talousveden tulee olla terveydelle haitatonta ja muutenkin tarkoitukseen sopivaa. Vedenotto ja laitos on suunniteltava, sijoitettava ja rakennettava siten, että talousvesi täyttää vaatimukset. Laitoksia ja ottamoita tulee hoitaa myös asianmukaisesti. (TSL 5:17 §).

Yli 50 henkilön tarpeisiin tai yli 10 kuutiometriä talousvettä päivässä toimittavan laitoksen toiminnanharjoittajan on kustannuksellaan huolehdittava, että laitoksella työskentelevillä ja talousveden laatuun vaikuttavilla toimenpiteillä on laitosteknistä ja talousvesihygienistä osaamista osoittava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen antama todistus. Todistuksen saa, kun on suorittanut hyväksytysti laitosteknistä ja talousvesihygienistä osaamista arvioivan testin. Todistus on voimassa viisi vuotta. (TSL 5:20 b §).

TSL määrää, että viemäri, mukaan lukien puhdistus- ja muut laitteet, on suunniteltava, sijoitettava, rakennettava ja kunnossapidettävä niin, että siitä ei aiheudu terveyshaittaa (TSL 6:22 §). TA määrää viemärin rakennettavaksi, sijoitettavaksi ja hoidettavaksi, niin että siitä ei aiheudu talousveden tai yleiseen käyttöön tarkoitetun uimarannan veden tai maaperän terveydellisen laadun huonontumista (TSA 4:11 §).

2.4 Vesilaki 264/1961 ja -asetus 282/1962

Vesilaki (VL 264/1961) ja – asetus (VA 282/1962) tulivat voimaan 1.4.1962. Vesilaki kumosi vesioikeuslain (31/1902), eräiden kiireellisten vesioikeusasiain käsittelemisen lain (62/1934), eräiden vesioikeusasiain poikkeuksellisen käsittelyn lain (383/1940), toimenpiteistä vesivoiman käytäntöön ottamisen helpottamisen lain (196/41) sekä tielain 33 §:n 1 momentin (VL 22: 1 §). Vesiasetus kumoaa asetuksen siitä, mitä vesioikeuslakia käytettäessä on noudatettava (31/1902) ja asetuksen eräiden kiireellisten vesioikeusasiain käsittelemisestä annetun lain toimeenpanosta (13/1935) (VA 7: 87 §).

Jos jäteveden johtaminen voi aiheuttaa vesistön pilaantumisen vaaran, voidaan rakentaja velvoittaa tekemään sellaisia laitteita tai ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että vesistö pysyy puhtaana (VL 2: 23 §).

”Jätevedellä tarkoitetaan nesteinä käytettyä, käytöstä poistettavaa vettä. Jätevedeksi luetaan muukin neste, joka poistetaan käytöstä, sekä niin ikään hautausmaalta, varastopaikalta tai muulta tällaiselta alueelta tuleva vesi, jos siinä on haitallisessa määrin vieraita aineita.” (VL 10: 1 §)

2.5 Jätelaki 1072/1993 ja -asetus 1390/1993

Jätelaille (JL 1072/1993) on kumottu jätehuoltolaki (673/78) muutokseen. Jätelaki ja jäteasetus (JA 1390/1993) tulivat voimaan 1.1.1994 (JA 7: 26 §; JL 13: 76 §). JL edistää luonnonvarojen järkevää käyttöä sekä ehkäisee ja torjua jätteistä aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, näin ollen tukien kestävästä kehitystä (JL 1:1 §).

Jätelaki määrittelee jätteen aineeksi tai esineeksi, jonka haltija on poistanut, aikoo poistaa käytöstä tai on velvollinen poistamaan käytöstä (JL 1: 3 §). Jätelain mukaan jätteestä ei saa aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle (JL 2:4 §).

Jätelain 6. pykälässä määrätään jätteen haltija huolehtimaan jätehuollon järjestämisestä. Jäte pitää ensisijaisesti pyrkiä hyödyntämään jätteenä ja toissijaisesti hyödyntää sen sisältämä energia. Sen pitää kuitenkin olla teknisesti mahdollista ja siitä ei saa aiheutua kohtuuttomia lisäkustannuksia. (JL 3:6 §).

Ympäristöministeriön vahvistaman yleisimpien jätteiden sekä ongelmajätteiden luetteloon kuuluvat jätevedenpuhdistamoilla ja vesihuollossa syntyvät jätteet (YMp). Näin ollen ne kuuluvat jätelain mukaan järjestetyn jätteenkuljetuksen piiriin (JL 3:10 §). Käytännössä kunnat eivät voi itse toteuttaa saostus- ja umpisäiliölietteiden keräystä, joten ensisijaisessa vastuussa on lietteen tuottaja eli jätevedenpuhdistamo ja tässä tapauksessa osuuskunta ja sen jäsenet.

2.6 Valtioneuvoston asetus yhdyskuntajätevesistä 888/2006

Valtioneuvoston asetusta yhdyskuntajätevesistä (VNAA 888/2006) sovelletaan ympäristölupaa edellyttävään yhdyskuntajätevesien käsittelyyn ja johtamiseen (VNAA 1 §). VNAA kumosi yleisestä viemäristä ja eräiltä teollisuudenaloilta vesiin johdettavien jätevesien sekä teollisuudesta yleiseen viemäriin johdettavien jätevesien käsittelystä annetun valtioneuvoston päätöksen (365/1994) ja tuli voimaan 1.11.2006 (VNAA 8 §)

VNAA määrittellään asukasvastineluvuksi sellainen vuorokausikuormitus, jonka seitsemän vuorokauden biokemiallinen hapenkulutus (BHK₇) on 70 g happea (O₂). Luku lasketaan vuoden aikana puhdistamolle tulevan suurimman viikkokuormituksen vuorokautisesta keskiarvosta poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta. (VNAA 2 §)

VNAA:n mukaan vesihuoltolain mukaisen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen jätevesiviemäriverkoston piiriin tulee sijoittaa kaupungin taajaman alueet. Parhaat jäteveden käsittelyvaatimukset tulee ottaa huomioon ja käyttää parasta käyttökelpoista tekniikkaa jätevesiviemärien rakentamisessa, suunnittelussa ja ylläpidossa. Huomio tulee erityisesti kiinnittää yhdyskuntajätevesien määrään ja ominaisuuksiin, vuotojen estämiseen sekä ylivuotovesistä aiheutuvaan vesien pilaantumisen rajoittamiseen. (VNAA 3 §).

Jätevesien käsittelylle on asetettu vaatimukset ja jätevedet on puhdistettava biologisesti tai sitä vastaavalla tavalla. Jätevedestä tulee poistaa esimerkiksi fosforia ja typpeä, jos sillä voidaan parantaa vesien tilaa. (VNAA 4 §). Jätevedenpuhdistamosta kertyvää käsittelemätöntä tai käsiteltyä jätevesilietettä ei saa päästää vesistöön (VNAA 5 §). Tarkkailua tulee tehdä puhdistamon kuormituksesta ja sen vaikutuksista vastaanottavaan vesiympäristöön (VNAA 6 §).

2.7 Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla 542/2003

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla 542/2003 (Hajajätevesiasetus 542/2003) tuli voimaan 1.1.2004 (VNAb 11 §). Hajajätevesiasetuksen tarkoituksena on vähentää talousjätevesien päästöjä ja ympäristön pilaantumista. Erityisesti otetaan huomioon valtakunnalliset vesiensuojelun tavoitteet. (VNAb 1 §). Hajajätevesiasetusta sovelletaan talousjätevesien käsittelyyn ja johtamiseen sekä jätevesijärjestelmien rakentamiseen ja ylläpitoon, jätevesistä muodostuviin lietteisiin sekä niiden keräilyyn ja käsittelyyn (VNAb 2 §).

Hajajätevesiasetus määrittelee haja-asutusalueella asuvan yhden asukkaan käsittelemättömien jätevesien keskimääräiseksi kuormitusluvuksi orgaanisen aineen osalta seitsemän vuorokauden biologisena hapenkulutuksena (BHK7) 50 g/d, kokonaisfosforin osalta 2,2 g/d ja kokonaistypen osalta 14 g/d (VNAb 3 §).

Hajajätevesiasetus määrää talousjätevesistä ympäristöön joutuvaa kuormitusta vähennettäväksi. Pääsääntö on, että kuormituksen tulee vähentyä orgaanisen aineen (BHK7) osalta vähintään 90 % kokonaisfosforin osalta vähintään 85 % ja kokonaistypen osalta vähintään 40 % verrattuna käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen. (VNAb 4 §).

Jätevesijärjestelmästä on oltava selvitys. Sen perusteella pitää myös kyetä arvioimaan jätevesistä aiheutuva kuormitus ympäristöön. (VNAb 6 §). Jos jätevesijärjestelmää korjataan tai rakennetaan uusi, on siitä tehtävä suunnitelma (VNAb 7 §). Myös jokaisesta jätevesijärjestelmästä on oltava ajan tasalla olevat käyttö- ja huolto-ohjeet. Järjestelmää on käytettävä ja huollettava ohjeiden mukaisesti siten, että se toimii suunnitellulla tavalla ja että asetetut jätevesien käsittelyvaatimukset täytetään. (VNAb 9 §).

2.7.1 Hajajätevesiselvitys

Suomen Kuntaliitto teetti kyselyn Suomen kaikille kunnille talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annetun valtioneuvoston asetuksen 542/2003 (jäljempänä hajajätevesiasetus) toimeenpanon tilanteesta 1.9.2009. Vastanneita kuntia oli 175 kappaletta eli 53 %. (Tarasti 2009, 4).

Kyselyn avulla saatiin selville, että asetuksen 542/2003 vaatimuksia sovelletaan 90 %:iin vakituisen asumisen kiinteistöistä ja vain 45 %:iin loma-asuntokiinteistöistä. Vakituisesti asutuista kiinteistöistä jopa 70 % ja loma-asunnoista 30 % ei täytä asetettuja vaatimuksia jätevesien käsittelylle. Kunnilla on suunnitelmissa laajentaa viemäriverkostoa, jolloin niihin voitaisiin liittää noin 10 % haja-asutusalueella vakituksessa käytössä olevista asuinkiinteistöistä vuoteen 2014 mennessä. Tämä määrä on vain puolet vesienhoitosuunnitelmien mukaisesta runsaan 20 % liittyjästä (90 000 asuinkiinteistöä ja 200 000 asukasta). (Tarasti 2009, 5).

Tarastin tekemässä selvityksessä esiin tulleita ongelmia yritetään ratkaista neljällä säännöksellä:

- 1) Jos haja-asutusalueella olevan kiinteistön kaikki haltijat ovat iäkkäitä (1.1.2014 vähintään 70 vuotta täyttäneet), ei heiltä vaadittaisi uusia toimenpiteitä kiinteistön jätevesiratkaisuihin.
- 2) Jos kunnassa on suunniteltu kiinteistöjen liittämistä viemäriverkostoon 31.12.2017 mennessä, tulisi näiden kiinteistöjen saada vapautus jätevesijärjestelmien tehostamistoimista
- 3) Siirtymäaika voitaisiin pidentää neljällä vuodella, jos hajajätevesiasetuksen 12 §:n 4 momentin mukaisesti kiinteistöllä tarvittavat toimet ovat kalleuden tai poikkeuksellisen teknisen vaativuuden vuoksi kiinteistön haltijalle kohtuuttomia ja ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on pidettävä vähäisenä
- 4) Jos kiinteistön jäteveden käsittelyvaatimusten noudattaminen on kiinteistön haltijalle kohtuutonta ja ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta voidaan pitää vähäisenä, voitaisiin kiinteistölle myöntää lykkäystä viideksi vuodeksi kerrallaan. Lykkäysmahdollisuus esiintyy ympäristönsuojelulain (86/2000) 18 §:n 2 momentissa. (Tarasti 2009, 9-10).

Jotta valvonnan priorisointi toteutuisi kunnolla, tulisi ensisijainen huomio kiinnittää kohteisiin, joissa ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa aiheuttaa jätevesien puutteellinen käsittely. Ranta-alueilla tai pohjavesialueilla sijaitsevat kiinteistöt sekä kiinteistöt, joissa syntyvä jätevesi on määrällisesti tai laadullisesti tavanomaisesta haitallisesti poikkeavaa, ovat suurin riski. (Tarasti 2009, 10).

Kustannuksien selvittäminen on vaikeaa, koska tiedossa ei ole saatavien avustusten ja verovähennysten suuruutta ja mitä jätevesijärjestelmiä tulee käyttöön. Ympäristöministeriön tulisi selvittää keskimääräiset kustannukset eri vaihtoehdoille sekä täydentää rakentamismääräyksiä kuivakäymälöiden ja vähävetisten käymälöiden osalta. Tieto tulisi myös saada kiinteistön haltijoille tarkasteltaviksi. (Tarasti 2009, 10).

Tarastin selvityksessä esitetään kolme ehdotusta millä hajajätevesiasetuksen toimeenpanoa voisikaan tukea taloudellisesti:

- 1) Jätevesisuunnitelman kustannukset tulisi lukea kotitalousvähennyksen piiriin. Neuvonnan tulisi vastata esisuunnittelua ja olla ilmaista tai lähes ilmaista
- 2) Kotitalousvähennysten saantia ei tulisi estää, jos jätevesijärjestelmien parantamiseen saa valtion tai kunnan korvausavustusta.

3) Köyhimmille kiinteistönhaltijoille tulisi valtion korjausavustuksen prosenttiosuus nostaa 40 %:iin. Avustuksen tarpeen kasvu edellyttää valtiolta varautumista korvausavustusten määrärahojen nostoon talousarvioissaan. (Tarasti 2009, 10). On huomattava, että edellä esitetyt ehdotukset ovat vasta (huhtikuu 2010) selvitysmies Tarastin esityksiä. Niiden pohjalta ollaan valmistelemassa määräaikaista asetusta hajajätevesiasetuksen toimeenpanosta.

2.8 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 461/2000

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (STMAb 461/2000) tarkoituksena on antaa yleiset määräykset talousveden laatuvaatimuksista sekä tarvittavista tutkimuksista (STMAb 1 §). STMAb tuli voimaan 26.5.2000 ja se kumosi 20.1.1994 talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen (74/1994) (STMAb 17 §). STMAb:tä sovelletaan, jos laitos toimittaa talousvettä vähintään 10 m³ päivässä tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin (STMAb 2 §).

Talousveden tulee täyttää STMAb liitteen I mukaiset laatuvaatimukset ja siinä ei saa olla sellaisia määriä ja pitoisuuksia pieneliöitä tai loisia tai mitään aineita, joista voi olla vaaraa ihmisten terveydelle (STMAb 4 §). Talousvettä toimittava laitos on vastuussa veden laadusta kiinteistön vesijohdoton liittämiskohtaan saakka. Laatuvaatimusten tulee kuitenkin täytyä siihen asti, kun vesi otetaan käyttäjän vesihanasta. (STMAb 5 §).

STMAb:n 2 §:ssä tarkoitettua talousvettä tulee valvoa kunnan terveydensuojeluviranomaisen toimesta. Säännölliseen valvontaan kuuluu jatkuva valvonta ja jaksoittainen seuranta (STMAb 7 §). Talousvettä toimittavan laitoksen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee laatia säännöllistä valvontaa varten laitoskohtainen valvontatutkimusohjelma (STMAb 8 §).

Jos epäillään tai todetaan veden saastumista, tulee tarpeen mukaan määrittää myös muita kuin valvontatutkimusohjelmaan sisältyviä muuttujia ja tehtävä näitä määrittämiä tiheämmin (STMAb 11 §). Valvontatutkimustuloksien tultua tulee kunnan terveydensuojeluviranomaisen tarkistaa heti, täyttääkö talousvesi STMAb:n mukaiset vaatimukset ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin (STMAb 14 §).

Terveydensuojeluviranomaisen tulee myös varmistaa, että talousveden valmistukseen käytetty vedenkäsittely on asianmukainen ja raakaveden laatuun nähden riittävän tehokas (STMAb 15 §). Viranomaisen on myös huolehdittava, että talousveden toimittaja tiedottaa riittävästi toimittamansa veden laadusta (STMAb 16 §).

2.9 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 401/2001

Asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (STMAa 401/2001) tuli voimaan 1.6.2001. Sillä kumottiin 27.10.1994 annettu pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annettu sosiaali- ja terveysministeriön päätös (953/1994). (STMAa 12 §).

Pienille vesiosuuskunnille voidaan soveltaa myös STMAa:ta, eli jos vesiosuuskunta toimittaa vettä alle 10 m³ päivässä tai alle 50 henkilön tarpeisiin (STMAa 1 §).

Talousvedelle asetetut laatuvaatimukset on esitetty STMAa:n liitteessä. Käyttökelpoisuuteen perustuvat laatusuositukset ovat myös liitteenä. Vedessä ei saa olla pieneliöitä, loisia tai mitään aineita sellaisia määriä, joista voi olla haittaa ihmisen terveydelle. Sen tulee olla myös muuten käyttötarkoitukseensa soveltuva, eikä se saa aiheuttaa haitallista syöpymistä tai haitallisten saostumien muodostumista vesijohdoissa, kiinteistön omissa laitteissa taikka vedenkäyttölaitteissa. (STMAa 3 §).

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee valvoa talousveden laatua säännöllisesti. Laadusta ja käyttäjämäärästä riippuen tutkimuksia tehdään yhdestä kerrasta vuodessa yhteen kertaan kolmessa vuodessa. Tarpeen mukaan tutkimuksia voidaan tehdä myös tiheämmin, jos se talousveden laadusta johtuvista syistä on ilmeisen tarpeen. (STMAa 5 §). Talousvettä toimittavan laitoksen on myös tiedotettava veden käyttäjille toimittamansa veden laadusta (STMAa 11 §).

Raakaveden laadusta riippuen tulee talousveden käsittelyn ja laadun seurannan olla riittävä. Käytetyistä materiaaleista ei saa joutua talousveeteen epäpuhtauksia niin, että ne voivat aiheuttaa terveystahetta veden käyttäjälle. Talousveden valmistuksessa käytettävien aineiden on täytettävä SFS-EN-standardien mukaiset vaatimukset. (STMAa 8 §). Valvontatutkimukset pitää tehdä myös SFS-EN-standardien mukaan, vaihtoehtoisesti myös SFS-standardi käy tai ISO-standardi (STMAa 10 §).

2.10 Valtioneuvoston päätös puhdistamolietteen käytöstä maanviljelyksessä 282/1994

Valtioneuvoston päätöksen puhdistamolietteen käytöstä maanviljelyksessä (VNp 282/1994) tarkoituksena on säännellä puhdistamolietteen käyttöä niin, että sen haitalliset vaikutukset ympäristöön ja terveyteen voidaan estää. Samalla yritetään edistää lietteen asianmukaista käyttöä (VNp 1 §). VNp tuli voimaan 1.5.1994 ja sitä sovelletaan lietteelle tai lieteseokselle, joka on syntynyt yhdyskuntien jätevedenpuhdistamoissa tai joka on vastaavan laatuista kuin tämä liete (VNp 2 §; 12 §).

Liete tulee mädättää tai kalkkistabiloida ennen käyttöä maanviljelyksessä (VNp 4 §). Raskasmetallipitoisuudet eivät saa ylittää VNp:n liitteen 1 taulukossa annettu enimmäispitoisuuksia (VNp 5 §). Lietettä saa käyttää vain

pellolla, missä viljellään viljaa, sokerijuurikasta tai öljykasveja, tai sellaisia kasveja, joita ei käytetä ihmisen ravinnoksi tai eläinten rehuksi (VNp 6 §).

2.11 Lannoitevalmistelaki 539/2006

Lannoitevalmistelaki tuli voimaan 1.7.2006 (LVL 7:43 §). LVL:n tarkoituksena on edistää hyvälaatuisten ja turvallisten lannoitevalmisteiden tarjontaa, sivutuotteiden hyötykäyttöä ja riittävän tiedon jakamista ostajille ja käyttäjille (LVL 1:1 §). Lannoitevalmistelakia sovelletaan lannoitevalmisteiden ja osittain sen raaka-aineiden markkinoille saattamista varten, markkinoille saattamiseen, kuljettamiseen, maahantuontiin ja maastavientiin sekä käyttöön (LVL 1:2 §)

Lannoitevalmisteiden tulee olla turvallisia, tasalaatuisia ja käyttötarkoituksensa sopivia. Lannoitevalmiste ei saa aiheuttaa vaaraa kasvien terveydelle tai ympäristölle eikä ihmisten tai eläinten terveydelle tai turvallisuudelle. Lannoitevalmiste ei saa siis sisältää sellaisia määriä haitallisia aineita, tuotteita tai eliöitä, että käyttöohjeiden mukaisella käytöllä olisi haittaa. (LVL 2:5 §).

Toiminnanharjoittajan tulee pitää toiminnastaan tiedostoa, josta tulee olla helposti selvitettävissä valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Tiedostossa tulee olla lannoitevalmisteiden ja niiden raaka-aineiden ostot ja alkuperä, lannoitevalmisteita ja niiden raaka-aineiden määrät, joita on teknisesti käsitelty ja valmistettu, lannoitevalmisteiden ja niiden raaka-aineiden myynnit ja muut luovutukset sekä varastointipaikat. Valvontaa varten tulee myös lannoitevalmisteiden alkuperästä ja luovuttamisesta säilyttää tarpeellista tietoa. (LVL 3:12 §).

Elintarviketurvallisuusvirasto voi kieltää lannoitevalmisteen tai sen raaka-aineen valmistuksen, käsittelyn, markkinoille saattamisen, kuljetuksen tai käytön, jos menetelmä ei täytä tässä laissa asetettuja vaatimuksia (LVL 5: 33 §).

2.12 Laki vesihuollon tukemisesta 686/2004

Laki vesihuollon tukemisesta (LVT 686/2004) säättää vesihuollon tukemista valtion talousarviossa tätä varten myönnettävistä määrärahoista (1: 1 §). LVT tuli voimaan 1.1.2005 ja kumosi yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain (56/1980) sekä valtion vesihuoltotoistista annetun valtioneuvoston päätöksen (976/1985) (LVT 4: 16 §)

Vesihuoltoa voidaan tukea toteuttamalla toimenpide valtion työnä tai myöntämällä sitä varten vesihuoltoavustusta (LVT 1: 2 §) Vesihuoltotoimenpiteellä tarkoitetaan veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden pois johtamista ja käsittelyä mukaan lukien käsittelyn yhteydessä syntyvän lietteen käsittely ja hyväksikäyttö (LVT 1: 3§).

Tukea voidaan myöntää vesihuoltolaitokselle, vesihuoltoa varten perustetulle yhtymälle tai yhteisölle taikka kuntayhtymälle tai kunnalle vesihuoltotoimenpiteisiin. Toimenpiteiden tulee liittyä alueellisen yhteistyön aikaansaamiseen vesihuollossa, vesihuollon turvaamiseen erityistilanteissa, vesihuollon aikaansaamiseen maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla tai pinta- tai pohjavesien pilaantumisen ehkäisemiseen tai niiden tilan parantamiseen. (LVT 1: 3 §). Avustuksen osuus voi olla enintään 30 % toimenpiteen hyväksyttävistä kustannuksista. Erityisestä syystä se voi olla enintään 50 %. Vesihuoltoavustuksen ja muun valtion tuen yhteismäärä ei saa ylittää 75 % toimenpiteen hyväksyttävistä kustannuksista. (LVT 2: 8§).

2.13 Osuuskuntalaki 1488/2001

Tärkeä laki vesiosuuskunnille on osuuskuntalaki (OKL 1488/2001), jota sovelletaan kaikkiin osuuskuntiin, jollei erikseen toisin säädetä.

Osuuskuntalain ensimmäisessä luvussa määritetään soveltamisala ja jäsenen vastuu. Ensimmäisen luvun toisessa pykälässä määritellään osuuskunta yhteisöksi, jonka jäsenmäärää eikä osuuspääomaa ole ennalta määrätty. Osuuskunta tarjoaa sen jäsenille palveluita käytettäväksi. (OKL 1:1-3 §). Osuuskuntalain toinen luku käsittelee osuuskunnan perustamista ja sääntöjä. Osuuskunnan voi perustaa vähintään kolme henkilöä. Perustajan on tullava osuuskunnan jäseneksi. (OKL 2:1 §)

Osuuskuntaa perustettaessa tulee perustajien laatia perustamiskirja, joka on päivittävä ja perustajien allekirjoitettava. Perustamiskirjaan tulee sisältyä osuuskunnan säännöt, perustajan tiedot, perustajille annettavat osuudet, osuuskunnan perustamisesta osuuskunnan maksettaviksi tulevat kulut tai niiden arvioitu enimmäismäärä ja osuuskunnan ensimmäisen hallituksen tai, jos hallintoneuvosto valitsee hallituksen, hallintoneuvoston jäsenten ja tarvittaessa tilintarkastajien nimet. (OKL 2:2 §).

Osuuskunta tulee ilmoittaa rekisteröitäväksi kuuden kuukauden kuluessa perustamiskirjan allekirjoittamisesta (OKL 2:3 §). Osuuskunnan säännöissä on vähintään mainittava osuuskunnan toiminimi, kotikunta, toimiala, nimellisarvo (osuusmaksu), sen suorittamisaika ja – tapa ja osuuskunnan tilikausi (OKL 2:5 §). Säännöissä voidaan myös määrätä osuuskunnan perustamisesta määräajaksi, palveluiden tarjoamisesta myös muille kuin jäsenille, jäsenen eroamisoikeuden rajoittamisesta sekä liittymismaksujen perimisestä (OKL 2:6 §).

Osuuskuntalain kolmas luku käsittelee jäsenyyttä. Osuuskunnassa tulee olla vähintään kolme jäsentä. (OKL 3:1 §). Jäsenistä tulee pitää myös jäsenluetteloa (OKL 3:3 §). Osuuskunnan säännöt määräävät, että jäseneksi on hyväksyttävä jokainen, joka täyttää säännöissä määrätyt edellytykset. Säännöissä voi olla myös kohta, jolla evätä jäsenyys, jos se ei sovelle osuuskunnan toimintaan tai laajuuteen. (OKL 3:2 §).

Jäsenellä on myös oikeus erota osuuskunnasta ilmoittamalla siitä kirjallisesti osuuskunnalle. Säännöissä voidaan määrätä, että jäsen saa erota vasta määräajan kuluttua jäsenyyden alkamisesta. Määräaika voi olla enintään kolme vuotta. (OKL 3:4 §). Jäsen voidaan erottaa osuuskunnasta, jos hän on laiminlyönyt jäsenyydestä johtuvan velvollisuutensa. Säännöissä voidaan määrätä myös muista erottamisperusteista. (OKL 3:5 §).

Osuuskuntalain neljäs luku käsittelee osuuskunnan kokouksia ja edustajistoja. Osuuskunnan varsinainen kokous on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Säännöissä voidaan myös määrätä aikaisemmasta ajankohdasta. (OKL 4:3 §). Jos kokouksessa käsitellään erityisasiota, esimerkiksi osuuskunnan sulautumista ja jakautumista, tulee kokouskutsu toimittaa aikaisintaan kahta kuukautta ja viimeistään kuukautta ennen kokousta (OKL 4:12 §). Jäsen voi saada haluamansa asian käsiteltäväksi kokouksessa, jos hän kirjallisesti vaatii hallitukselta sitä hyvissä ajoin (OKL 4:14 §).

Osuuskuntalain viides luku käsittelee osuuskunnan johtoa. Osuuskunnalla on oltava hallitus. Siihen pitää kuulua yksi ja enintään seitsemän jäsentä, jollei säännöissä toisin määrätä. Jos hallituksen jäseniä on vähemmän kuin kolme, tulee mukana olla yksi varajäsen. Osuuskuntalain mukaan osuuskunnan kokous valitsee hallituksen jäsenet. Säännöissä voidaan valinta siirtää hallintoneuvostolle. (OKL 5:1 §)

Kuudes luku käsittelee tilinpäätöksiä. Tilinpäätös tulee laatia kirjanpitolain (1336/1997) ja osuuskuntalain säännösten mukaisesti. (OKL 6:1§). Lain (1488/2001) seitsemäs luku käsittelee tilintarkastusta ja jäsenen tarkastusoikeutta. Osuuskunnan kokous valitsee tilintarkastajan. (OKL 7:2 §).

Kahdeksas luku käsittelee varojen käyttämistä ja rahastoja. Yhdeksäs luku käsittelee osuuksia, osuusmaksuja, osuuspääomaa ja liittymismaksuja. Osuusmaksun tulee olla samansuuruinen ja jäsenen on otettava yksi osuus ja maksettava se osuuskunnalle. (OKL 9:1 §). Osuuskunnan omissa säännöissä voidaan määrätä, että jäsenen on suoritettava osuuskunnalle liittymismaksu silloin, kun jäsenyys alkaa tai kun jäsenen osuuksien lukumäärää lisätään (OKL 9:4 §).

Osuuskuntalain kymmenes luku käsittelee osuusmaksun palauttamista, alentamista sekä osuuksien vähentämistä. Luvussa 11 käsitellään lisäosuuksia. 12. luku käsittelee sijoitusosuuksia. Luku 13 käsittelee pääomailainaa, luku 14 ylimääräisiä maksuja ja luku 15 lisämaksuvelvollisuutta.

Osuuskuntalain luku 16 käsittelee osuuskuntien sulautumista. Sulautumisessa toinen osuuskunta (sulautuva osuuskunta) sulautuu toiseen osuuskuntaan (vastaanottava osuuskunta). Tällöin sulautuvan osuuskunnan varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle osuuskunnalle ja sulautuvan osuuskunnan jäsenet saavat sulautumisvastikkeena vastaanottavan osuuskunnan osuuksia. (OKL 16:1 §).

Sulautumisessa yksi tai useampi sulautuva osuuskunta sulautuu vastaanottavaan osuuskuntaan (absorptiosulautuminen) tai vähintään kaksi sulautu-

vaa osuuskuntaa sulautuu perustamalla yhdessä vastaanottavan osuuskunnan (kombinaatiosulautuminen). Tytäryhteisösulautuminen on kuin absorptiosulautuminen, mutta siinä osuuskunta omistaa osakeyhtiön kaikki osakkeet. Samat asiat toimivat myös tytärosuuskunnan sulautumisessa emo-osuuskuntaan, jos tytärosuuskunnassa ei ole muita jäseniä (OKL 16: 2 §). Sulautumisesta pitää tehdä sulautumissuunnitelma (OKL 16: 3 §). Sulautumisesta päättää sulautuvassa osuuskunnassa sen kokous. Vastaanottavassa osuuskunnassa sulautumisesta päättää hallitus. (OKL 16: 9 §).

17. luku käsittelee osuuskuntien jakautumista. ”Osuuskunta (jakautuva osuuskunta) voi jakautua siten, että jakautuvan osuuskunnan varat ja velat osittain tai kokonaan siirtyvät yhdelle tai useammalle osuuskunnalle (vastaanottava osuuskunta) ja jakautuvan osuuskunnan jäsenet saavat jakautumisvastikkeena vastaanottavan osuuskunnan osuuksia.” (OKL 17: 1 §)

Osuuskunnan jakautumisessa jakautuvan osuuskunnan kaikki varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle vastaanottavalle osuuskunnalle ja jakautuva osuuskunta purkautuu (kokonaisjakautuminen) tai osa jakautuvan osuuskunnan varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanottavalle osuuskunnalle (osittaisjakautuminen) (OKL 17: 2§).

Toimivaan osuuskuntaan jakautumisella tarkoitetaan, sitä kun vastaanottava osuuskunta on perustettu ennen jakautumisen täytäntöönpanoa. Jakautumista, jossa vastaanottava osuuskunta perustetaan jakautumisen yhteydessä, tarkoitetaan perustettavaan osuuskuntaan jakaumista. Jakautuminen voi tapahtua molemmilla tavoilla. (OKL 17: 2§). Jakautumisesta tulee tehdä kirjallinen jakautumissuunnitelma. Sen laatii osallistuvien osuuskuntien hallitus. (OKL 17: 3 §).

Osuuskuntalain 18 luku käsittelee osuuskunnan muuttaminen osakeyhtiöksi. 19. luku käsittelee selvitystilaa, purkamista, rekisteristä poistamista, saneerausta ja konkurssia. Luku 20 käsittelee vahingonkorvausvelvollisuutta. 22. luku käsittelee rangaistussäännöksiä ja luku 23 erinäisiä säännöksiä.

3 VESIOSUUSKUNNAT

Aluksi vedenhankintaan liittyvät projektit olivat yhteiskaivoja, jotka palvelivat vain muutamaa taloutta. Tietävästi Ilmajolle rakennettiin ensimmäinen yhteinen vesijohto vuonna 1872. Vesilaitostoiminta alkoi myös 1800-luvun lopulla. Vesiosuuskuntien toimesta alettiin rakentaa vesijohtoverkostoja 1900-luvun alussa. Pohjanmaalla, missä osuuskuntatoiminta oli muistakin yhteyksistä jo entuudestaan tuttua, toiminta oli vilkkainta. (Ryyänen 2003, 10). Vuonna 1907 rekisteröitiin ensimmäinen vesiosuuskunta Tampereen Pispalassa (Heino, Vanhala, Vilonen & Yli-Tolppa 2005, 10). Kyseinen osuuskunta toimi vuoteen 1967 asti kunnes se yhdistyi Tampereen kaupungin vesilaitokseen (Pellervo-Seura 2007). Vuosi 1899 oli osuustoiminnalle merkittävä sysäys. Silloin perustettiin Pellervo-Seura osuustoiminnan edistämiseksi. Vuonna 1901 säädettiin osuustoimintalaki. (Osuustoiminta tutuksi 2004). Osuuskuntien määrä kunnassa vaihtelee suuresti myös kuntalaisten aktiivisuuden mukaan. Joissakin kunnissa on osuuskuntia runsaasti, joissain taas hyvin vähän ja nekin vielä alkuteki-joissään. (Mynttinen & Taipale 2007, 10). Suomi on Itävallan, Kanadan, Kreikan, Israelin ja Uruguayin ohella yksi maista, jotka ovat aktiivisia osuuskuntamuotoisissa ratkaisuisa (Ruiz-Mier & van Ginneken 2006, 5).

Osuuskunnilla on pitkä historia myös ulkomailla. Dokumentteja ensimmäisistä nykyisistä malleista osuuskunnille on löydetty 1800-luvulta Isosta-Britanniasta. Tuona aikana teollistuminen oli vaikuttanut maatalouteen ja monet perustivat osuuskuntia parantamaan olojaan. Ensimmäinen osuuskunta oli vuonna 1844 perustettu Rochdale Society of Equitable Pioneers. Osuuskunnan vuonna 1937 laatimia toimintatapoja käytetään yhä edelleen. (Moccia 2007, 7).

Vesiosuuskuntien kehityksessä on selkeästi erotettavissa kolme erillistä ajanjaksoa. Ensimmäisessä vaiheessa vuosien 1900–1940 aikana putkimateriaalina oli pääosin puuta ja rakennustyöt tehtiin ilman tukia. Vesi otettiin myös omasta vedenottamosta, mikä usein rakennettiin luonnon lähteeseen. (Ryyänen 2003, 10).

Toisessa vaiheessa vuonna 1950 maataloushallituksen vesiteknillisen tutkimustoimiston tekemän tutkimuksen mukaan vähintään kolmen talouden vesi- ja viemärlaitoksia Suomessa oli yhteensä 389. Karjataloudella oli suuri vaikutus vesihuoltoon, koska navetoista 26 %:lla oli juokseva vesi ja kotitalouksista vain 7,4 %:lla. Kuntien ja valtion mukaantulon vesihuollon kehittämisen pariin voi havaita 1950–1960-luvuilla perustetuissa vesiosuuskunnissa. Lavantautiepidemiat, uudisrakentaminen ja maalauskunnissa kohonnut elintaso ja sen mukanaan tuomat vaatimukset pakottivat valtionkin kiinnittämään huomionsa asiaan. Valtion rahoitusta sai, kun rekisteröityi ja teetti suunnitelman asiantuntijalla. Kunnat tulivat taas mukaan 1950-1960-lukujen vaihteessa. Uusi rakennuslaki ja kilpailu työpaikkojen ja teollisuuden saamisesta kuntaan innosti kuntia lähtemään mukaan. 1950-luvulla markkinoille ilmestyi asbestisementtiputki, mutta se osoittautui hauraaksi materiaaliksi. 1960-luvun alussa muoviputki löi it-

sensä läpi markkinoille. Rakennustekniikoiden kehittyminen edisti myös maaseudun vesihuoltoa ja vuonna 1960 Suomen maaseudulla oli yhteensä 566 vesilaitosta. (Ryynänen 2003, 10).

Kolmannessa vaiheessa 1970-luvun alussa valtio sekä kunta alkoivat tukea myös haja-asutusalueiden vesihuoltoa. Viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana voidaan havaita, että kunta on useimmiten ollut vesiosuuskunnan alullepanijana. 1970-luvun jälkeen on myös havaittavissa enemmän veden ostamista kunnalta tai muulta vesiyhtymältä kuin oman vedenotannon käyttöä. Kunnan suurentunut rooli on vähentänyt talkoohenkeä, mikä on havaittavissa myös siinä, että 1970-luvun jälkeen perustettujen vesiosuuskuntien toimintaa ollaan mielellään siirtämässä kunnalle. Kunta oli myös usein suunnittelija ja valvojana töissä ja putkimateriaalina toimii lähes poikkeuksetta muovi. (Ryynänen 2003, 10).

3.1 Yleistä

Mikään laki ei määrittele tarkkaa asukasvastinelukua, jätevesimäärä tai vedenkulutusta vesihuoltolaitokselle, mutta esimerkiksi terveydensuojelulain 5 luvun 20 pykälässä mainitaan, että laitoksessa, jossa on liittyjiä 50 ihmistä, tai jos vedenkulutus tai jätevesimäärä ylittää 10 m³ vuorokaudessa, työskentelevillä tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen antama laitosteknisistä ja talousvesihygieniasta osoittama todistus. (TSL 5: 20 §). Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista määrää myös talousvedelle laatuvaatimukset, jos laitos toimittaa talousvettä vähintään 10 m³ päivässä tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin (STMAb 2 §). Myös Heino ym. (2005, 13) käyttää tätä määritelmää silloin, kun vesiosuuskunnasta puhutaan vesihuoltolaitoksena.

Vuonna 2004 haja-asutusalueilla asui pysyvästi noin miljoona asukasta. Näistä vain osa on mukana keskitetyssä viemäriverkostossa. Viemärlaitosten toiminta-alueilla on myös noin 200 000 asukasta, jotka eivät ole liittyneitä viemäriin. Vapaa-ajan asukkaita on arvioitu olevan noin 1 700 000, jotka ovat liittymättä viemärlaitosten verkostoihin. (Heino ym. 2005, 27).

Osuuskunnat palvelevat alueita, joihin kunnan vesihuoltolaitoksella ei ole velvollisuutta tai edes mahdollisuutta rakentaa asianmukaista vesihuoltoa (Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007, 28). Tampereen teknillisessä yliopistossa vuosien 2001 ja 2002 aikana tehdyn tutkimuksen mukaan Suomessa on 2 100 yli kymmentä henkeä palvelevaa vesihuoltolaitosta tai yhtymää. Kunnallisia laitoksia näistä on 460. Loput yli 1500 laitosta ovat pienehköjä vesi yhtymiä, jotka pääosin toimivat talousveden hankinnassa tai jakelemisessa. (Takala 2008, 5). Kasvua on kuitenkin koko ajan ja vuosittain perustetaan viisikymmentä uutta vesiosuuskuntaa (Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007; 15, 28). Suomella on vielä pitkä matka Tanskan malliesimerkkiin. Tanska on väestömäärältään samankokoinen kuin Suomi, mutta siellä on 2 700 vesiosuuskuntaa. (Pellervo-Seura 2007).

Yleensä osuuskunnat ovat toimittaneet vain talousvettä, mutta viime aikoina on investointeja tehty myös jätevesien keräilyä ja siirtoviemäreitä varten. Yhtenä syynä voivat olla kiristyneet jätevesien käsittelyvaatimukset, jotka astuvat voimaan vuonna 2014. (Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007, 15; Mynttinen & Taipale 2007, 10). Tällä varmistetaan taloudellisemmat ja varmatoimisemmat ratkaisut kuin kiinteistökohtaisella järjestelmällä voidaan saavuttaa (Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007, 28).

Lounais-Suomessa toimii Varsinais-Suomen Vesihuolto-osuuskunta, jonka palvelut koostuvat kiinteistökohtaisen jätevedenpuhdistusjärjestelmien suunnittelusta, laitteiden hankinnasta tukkumyyjiltä ja itse puhdistusjärjestelmän rakennuttamisesta. Osuuskunta myy myös Fosfilsuodatinmateriaalia ja huoltaa tarvittaessa puhdistusjärjestelmiä. Tämänkaltaisen ratkaisumalli on harvinainen Suomessa. (Jokinen 2003, 18)

3.2 Vesiosuuskuntien edut ja ongelmat

On laskettu, että yhden viemäriverkoston ulkopuolella asuvan asukkaan (jätevesien käsittely saostuskaivoissa) fosforikuormitus vesistöön on viisinkertainen verrattuna viemäriverkostoon (jätevesien käsittely täysimittakaavaisessa, biologis-kemiallisessa puhdistamossa) kuuluvan asukkaan vastaavaan. Fosfori on yleisin syy sisävesien rehevöitymiseen. Vesiosuuskunnan yhteinen puhdistamo tai johtaminen yleiseen viemäristöön mahdollistaa jätevesien paremman puhdistustason. Samalla myös parannetaan rantojen virkistyskäyttöä ja hajuhaitat vähentyvät. (Heino ym., 2005, 27). Yksittäisen kiinteistön jäteveden erilaiseen laatuun vaikuttaa lähinnä se, että se koostuu lähes kokonaan asumajätevesistä eikä sen piirissä ole laimentavia toimintoja. Toinen syy on hulevesien pääsyn estäminen viemäriin. (Kujala-Räty ym. 2008, 57).

Osuuskunnalla, jonka toimintaa ei ole tarkoitus laajentaa vaan vain ylläpitää nykyisiä verkostoja, käyttömaksut ovat yleensä vähäisiä. Osuuskunnalla on myös kokemusta ja tietoa jo omasta takaa, mikä vähentää ulkopuolisten palveluiden tarvetta. Pienempi osuuskunta on myös helpommin hallittavissa. Verkostoa ja muuta tekniikkaa voidaan parantaa esimerkiksi kaukovalvonnalla. Ongelmina voi kuitenkin olla heikko varautuminen yllättäviin investointeihin ja erityistilanteisiin. Sukupolvenvaihdos aktiivien parissa voi myös aiheuttaa ongelmia, jos uusia innokkaita henkilöitä ei löydy osuuskunnan jäsenien joukosta. Samalla voi myös tietoa hävitä alkuperäisten puuhamiesten jäädessä pois. (Takala 2008, 8-9).

Monesti osuuskuntien välille voi kehittyä yhteistyötä. Osuuskunnat siis edelleen omistavat omat verkostonsa ja heillä on oma hallintonsa, mutta ne voivat hankkia huolto- ja päivystyspalvelut yhteisesti ja hätätapauksissa voivat turvata toistensa veden saannin yhdistämällä verkostoa. Etuina on veden kohtuullinen hinta ja varautuminen erityistilanteisiin. Vastuuta ja kuormittavuutta voidaan siirtää useammalle henkilölle ja samalla taata innostus toimia osuuskunnan asioissa, kun asioita ei ole liikaa hoidettava yhdellä henkilöllä. Samalla voidaan kokemusta ja tietoja jakaa ja vaihtaa

osuuskuntien kesken. Henkilöstön kouluttaminen on helpompaa ja ammattimaisuus ja osaaminen kasvavat samalla. Myös osuuskuntien jäsenten vaikutusvalta asioihin säilyy ja tarvittaessa yhteistyö voidaan perua ilman suuria ongelmia. Ongelmaksi voi kuitenkin koitua yhteistyön käynnistäminen ja ylläpito mahdollisten henkilökemioiden ja asenteiden suhteen. Välttämättä myöskään yhteistyökohteista ei päästä yhteisymmärrykseen ja erilaiset toimintamallit voivat aiheuttaa ongelmia. (Takala 2008, 11-12).

Monesti jo yhteistyössä toimivat vesiosuuskunnat saattavat yhdistää myös hallintonsa sekä käyttöomaisuuden hallinnan ja operoinnin. Edut ovat lähestulkoon samat kuin pienempimuotoisessa yhteistyössä, mutta ne ovat yleensä pysyvämpiä ja päällekkäiset toiminnot voidaan lopettaa. Yleensä tekijöitä talkootöihin löytyy helpommin, mutta yhdistyminen voi myös vähentää kiinnostusta, koska osuuskuntaa ei koeta enää omaksi. Riskeinä ovat vesiyhtymien erilaiset taloudelliset tilanteet, kuten varat, velat ja rakenteiden kunto. Suurempi kokonaisuus voi olla myös vaikeammin hallittavissa ja lisää vastuuta. Jäsenten tasa-arvoinen kohtelu tulisi myös säilyttää, kun osuuskuntia yhdistetään. (Takala 2008, 14)

Yhteistyötä voidaan myös kehittää kunnallisen vesihuoltolaitoksen kanssa. Suurimpana etuna on kunnan vesihuoltolaitoksen tiedon ja kokemuksen hyödyntäminen osuuskunnan toiminnassa. Monesti innostus oman osuuskunnan ylläpitoon vähenee ja yhteistyö kunnan kanssa on luonteva vaihtoehto, monesti uudemmissa osuuskunnissa on jo yhteistyötä tehty suunnitteluvaiheessa, mikä edesauttaa myös muuta yhteistyötä kunnan vesihuoltolaitoksen kanssa. Monesti yhteistyötä kannattaa tiivistää sellaisissa osuuskunnissa, missä vesi ostetaan kunnan vesihuoltolaitokselta ja jätevesi johdetaan myös sinne puhdistettavaksi. Etuina ovat myös vähäiset muutokset, erityistilanteisiin varautuminen ja päällekkäisten toimintojen poistaminen. Ongelmaksi voi koitua tuleviin investointeihin varautuminen, pienissä kunnissa resurssien riittävyys, puutteellinen dokumentointi, toiminnan jatkajien löytäminen ja päätöksenteon kankeus. (Takala 2008, 16-17).

Vesiosuuskunta voidaan myös yhdistää kokonaan kunnan vesihuoltolaitokseen. Silloin osuuskunnan hallinto, operointi ja käyttöomaisuus siirtyvät kunnalle. Yhdistymiselle esteenä voi olla osuuskunnan osalta pelko kohonneista käyttömaksuista ja ennakkoluulot. Suurimpana etuna on, että yksi toimija vastaa vesihuollon toiminnasta ja omistamisesta tässä tapauksessa. (Takala 2008, 18-19).

Vesiosuuskunta voi toimia myös yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa. Tällöin operointi siirtyy yksityiselle yrittäjälle ja hallinto pysyy osuuskunnalla. Etuina ovat toiminnan ammattimaisuus, tehokkuus ja toimintavarmuus, koska ne eivät ole vapaaehtoisuuden varassa. Ongelmaksi voi koitua voittojen maksimoinnista johtuva vesihuoltopalveluiden laadun heikkeneminen. Tarjonta on myös hyvin suppeaa vielä. Jäsenten välinpitämättömyys voi myös kasvaa ja hallintoa on vaikea saada toimimaan. (Takala 2008, 19-20).

Mynttisen ja Taipaleen (2007, 10) tekemässä kyselyssä tuli ilmi huoli puutteellisesta vesihuollon suunnittelusta, rakentamisesta ja valvonnasta.

Koettiin, että osuuskunnat voivat toimia laadukkaasti vain, kun ne ovat tarpeeksi suuria, jolloin voidaan palkata alan henkilöstöä.

3.3 Vesiosuuskuntien talous

Vesiosuuskuntaa perustettaessa aluksi kustannukset ylittävät tulot. Yleisin tapa on rahoittaa näitä menoja lainoilla. Perus- ja käyttömaksuissa tulisi huomioida ylläpito- ja kunnossapitotyöt. (Heino ym., 2005, 132). Vesihuoltolain mukaan maksujen tulee vastata todellisia kustannuksia, niihin saa sisältyä vain kohtuullinen tuotto pääomalle ja maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Käyttömaksua lukuun ottamatta, maksut voivat vaihdella alueittain, mutta vain jos se on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen, aiheuttamisperiaatteen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Tällöinkin pitää muistaa kohtuullisuus ja tasapuolisuus. (Valli-Lintu 2001b).

Vesihuoltolaitos voi muuttaa maksuja ja taksarakennetta kesken toimintansa. Perusteena voi olla hinnoittelu- ja sopimusjärjestelmien uudistaminen ja laitoksen käyttö- ja investointikustannusten muutos, jossa on otettu huomioon ympäristön- ja terveydensuojelusta, luonnonvarojen käytöstä sekä maankäytön rajoituksista aiheutuvat kustannukset tai näiden kustannusten muutos. Muutoksista ja niiden perusteista tulee ilmoittaa vähintään kuukautta ennen muutosten voimaantuloa. (Valli-Lintu 2001b).

3.3.1 Osuusmaksu

Osuusmaksu maksetaan liittyttäessä osuuskuntaan ja sille voidaan maksaa korkoa. Yleensä tämä maksu palautetaan osuuskunnasta erottua. Säännöissä määrätään osuusmaksun suuruus, joka on kaikille samansuuruinen. Osuusmaksun suuruus on yleensä 100 – 300 euroa. (Heino ym. 2005, 43; OKL 9: 1 §, 10: 1 §).

3.3.2 Liittymismaksu

Liittymismaksuilla kerrytetään alkupääomaa (Åkerman 2009, 15). Se vaihtelee esimerkiksi liittymisajankohdan ja kiinteistön sijainnin mukaan. Liittymismaksulla rahoitetaan verkoston rakentamista, ylläpitoa ja saneerausta. Liittymismaksu on siirrettävissä esimerkiksi kiinteistön omistajan vaihdon yhteydessä. Maksu voi olla myös palautettava. Jos liittymismaksu palautetaan, se tehdään siinä vaiheessa, kun jäsen lakkaa käyttämästä osuuskunnan palveluita tai eroaa. Jos liittymismaksu ei ole palautettava, tulee siitä maksaa arvolisävero valtiolle. (Arvonen, sähköpostiviesti 19.1.2010; Heino ym., 2005, 43; OKL 9: 4 §). Vesihuoltolaitos voi halutessaan suostua liittymismaksun maksamiseen erissä. Tällöin liittymissopimusmallissa tulee olla kohdat, joissa sovitaan erien eräpäivistä. Liittymismaksu on helppo ottaa mukaan jo toiminnan aloittaneeseen vesihuoltolaitokseen. Vanhoilta asiakkailta ei voi takautuvasti periä liittymismaksuja. (Valli-Lintu 2001b).

3.3.3 Rahasto-osuusmaksu

Osuuskunnalla tulee olla vararahasto. ”Vararahastoon on siirrettävä viisi prosenttia taseen osoittamasta tilikauden ylijäämästä, josta on vähennetty taseen osoittama tappio edellisiltä tilikausilta. Vararahastoa on kerrytettävä, kunnes rahasto on vähintään sadasosa osuuskunnan taseen loppusummasta. Rahastoa on kuitenkin aina kerrytettävä vähintään 2 500 euroon.” (OKL 8: 9 §).

Vararahasto on pakollinen osuuskunnalle, mutta sillä voi olla myös muitakin rahastoja, kuten käyttörahasto ja rakennusrahasto. Rahastot muodostetaan miltei poikkeuksetta ylijäämästä, josta maksetaan veroa 28 %. (Stenström 1999).

3.3.4 Perusmaksu

Perusmaksu voi vaihdella eri alueilla, koska sillä voidaan tulot kohdentaa tarpeellisiin kohteisiin (VHL 4: 19 §). Perusmaksu ei riipu kulutuksesta ja sillä katetaan riippumattomat käyttö- ja pääomakustannukset. Maksu ja sen perusteet tulee käydä ilmi vesihuoltolaitoksen taksasta tai hinnastosta (VVYb, 2010). Jos perusmaksu otetaan käyttöön jo toiminnan aloittaneessa vesihuoltolaitoksessa, voi se yksittäistapauksissa olla olennainen muutos. Jos kulutus on vähäistä, voi perusmaksu olla merkittävä lisäkustannus vuodessa. Jos muutos on suuri, tulisi se tehdä vähittäin. (Valli-Lintu 2001b).

3.3.5 Käyttömaksu

Vesihuoltolain mukaan vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksun suuruus on riippuvainen kiinteistön käyttämästä vedestä ja pois johdetun jäteveden määrästä ja laadusta. (VHL 4:19 §). Yksikköhinta tulee ilmoittaa vesihuoltolaitoksen taksassa tai hinnastossa (VVYb, 2010). Käyttömaksu ei voi vaihdella alueittain. Ainoastaan veden laatu ja määrä voivat vaikuttaa sen suuruuteen. (Valli-Lintu 2001b).

3.3.6 Kustannukset

Kiinteistökohtaiset rakentamiskustannukset riippuvat kohteesta, mutta talousveden ja viemäroinnin osalta ne yleensä vaihtelevat 8 800–13 300 € (vuonna 2006) välillä (alv 0 %). Vedenhankinnan kustannusosuus on tästä noin 3 500–5 500 euroa (vuonna 2006) ja viemäroinnin osuus noin 5 300–7 800 € (vuonna 2006). Kiinteistökohtaiset vesihuoltoratkaisut maksavat noin 6 000–11 000 €/kiinteistö (vuonna 2006) edullisimmillaan. Jos kiinteistölle tarvitaan porakaivo, kustannukset nousevat heti 9 000–15 000 euroon (vuonna 2006). Kustannukset voivat nousta tästäkin, jos kiinteistöllä tarvitsee vielä erillistä veden käsittelyä. (Åkerman 2009, 18).

Niemi ja Myllyvirta kokosivat laajasti eri jätevesijärjestelmien kustannuksia työhönsä (2008, 17). Taulukkoon 1 on koottuna eri järjestelmiä ja nii-

den hankkimiskustannukset, asennuskustannukset ja käyttökustannukset vuodessa (vuonna 2008).

TAULUKKO 1 Eri jätevesijärjestelmien kustannuksia vuonna 2008 (Niemi & Myllyvirta 2008, 17, muokattu)

	Hankkimiskustannus	Asennuskustannus	Käyttökustannus/vuosi
Pienpuhdistamo	5 500 €	2 300 €	350 €
Fosforinpoistolla tehostettu maasuodattamo	3 500 €	2 400 €	250 €
Umpisäiliö	1 900 €	1 700 €	2 200 €
Umpisäiliö+maaperäkäsittely/harmaavesisuodatus	3 900 €	2 300 €	520 €
Vähävetinen-/alipainekäymälä +kompostori/umpisäiliö+maaperäkäsittely/harmaavesisuodatin	6 900 €	2 700 €	55 €
Kuivakäymälä+maaperäkäsittely/harmaavesisuodatin	3 500 €	1 800 €	90 €
Kunnallinen viemäriverkosto	4 500 €	2 800 €	390 €
Vesiosuuskunnan viemäriverkosto*	9 500 €	1 600 €	450 €

*Janakkalan tapauksissa liittymismaksut vaihtelevat 1 500 € ja 9 500 € välillä. Kokonaiskustannukset jäävät myös pienemmiksi, mitä tässä taulukossa on arvioitu.

Käyttökustannuksiin kuuluvat vedenhankinnan ja jäteveden käyttömaksut, hallintokulut, korkokulut, korjaus- ja ylläpitokulut sekä talousveden valvontatutkimuskulut ja mahdolliset laitosten tarkkailukustannukset. Perus- ja käyttömaksujen tulisi riittää kattamaan toiminnasta aiheutuvat kulut. Vesiosuuskuntien tarkoituksena ei ole tavoitella voittoa, mutta budjetti tulisi tehdä niin, että yllättäviin kunnostustöihin olisi myös varaa. (Heino 2005, 132; Åkerman 2009, 19).

3.4 Toiminta-alue

Kunta hyväksyy vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen, joko vesihuoltolaitoksen esityksestä tai laitosta kuultuaan (VHL 1:8 §). Toiminta-alueella tarkoitetaan vesihuoltolain 7 ja 8 pykälän mukaan aluetta, jolla kiinteistöjen on tarpeen liittyä vesihuoltolaitoksen viemäriin tai vesijohtoon (Heino ym., 2005, 108, VHL 1:7-8 §). Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi vapauttaa kiinteistön liittymisvelvollisuudesta VHL:n 11 §:n mukaan. Vesihuoltolain mukaan liittymisvelvollisuudesta on myönnettävä vapaus, jos liittäminen on kohtuutonta ja vapauttaminen ei vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista toiminta-alueella ja kiinteistöllä tulee olla riittävästi saatavissa talousvettä tai jätevesien pois johtaminen ja käsittely voidaan järjestää niin, ettei niistä aiheudu terveyshaittaa tai ympäristön pilaantumista tai hulevedet ja perustusten kuivatusvedet voidaan muutoin poistaa asianmukaisesti. Jos ehdot täyttyvät, vapaus on myönnettävä. Vesihuoltolaissa ei kuitenkaan ole määräystä siitä, että vapaus olisi myönnettävä pysyvästi. Vesihuoltolaitoksella on myös oikeus kieltäytyä liittämästä kiinteistöä vesijohtoon tai viemäriin, mikäli erityinen veden tai jäteveden kulutus, määrä tai laatu vaikeuttaisi laitoksen toimintaa. (Valli-Lintu 2001a).

3.4.1 Toiminta-alueen perustaminen

Toiminta-aluetta ehdottaa vesiosuuskunta itse. Jos osuuskunta ei tätä tee, voi kunta esittää myös oman ehdotuksensa. (Heino ym. 2005, 11). Uusien laitoksien toiminta-alue hyväksytään vasta, kun verkosto on rakennettu ja verkostoon liittyneet ja liittyvät kiinteistöt ovat tiedossa. Toiminta-alueen raja- ja velvoitteet tulisi olla mukana jo suunnittelun alkumetreillä. Aluetta voidaan aina laajentaa laajenemisen myötä. (Heino ym. 2005, 108). Vesihuoltolaki ei edellytä karttapohjaista esitystä toiminta-alueesta, mutta se helpottaa vesijohto- ja jätevesiviemäriverkoston piiriin kuuluvien alueiden käsittämistä (Valli-Lintu 2001a).

Toiminta-aluetta perustettaessa tulee olla yhteydessä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisiin. Tällä taataan yhtenäinen näkemys toiminta-alueesta kummallekin osapuolelle. (Heino ym. 2005, 109). Vesihuoltolain 7 §:n mukaan laitoksen toiminta-alueen tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen laitoksen vesijohtoon tai viemäriin on tarpeen asutuksen taikka vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrä tai laadun vuoksi (VHL 7 §). Alueen tulisi olla yhtenäinen kokonaisuus ja se tulisi rajata niin, että siihen sisällytetään jo rakennettujen kiinteistöjen lisäksi mahdollinen lähivuosien uudisrakentaminen. Alueen rajauksessa tulee huomioida myös osuuskunnan taloudellinen tilanne. Asukkailta perittävien maksujen tulee pysyä kohtuullisina. (Heino ym. 2005, 109).

VHL:n mukaan toiminta-alueen hyväksyy kunta. Päätöksen tekee yleensä kunnanvaltuusto. Ennen kuin toiminta-alue hyväksytään, on vesiosuuskunnalla mahdollisuus ottaa kantaa tehtyyn päätösesitykseen. Kunnan tulee pyytää lausunto myös valvontaviranomaisilta, joihin kuuluu alueellinen ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojelu- ja terveydensuojeluviranomainen. Alueen kiinteistönomistajia ja haltijoita tulee myös kuulla. (Heino ym. 2005, 109). Hyväksymispäätöksestä voivat valittaa valvontaviranomaiset ja asianosaiset eli vesiosuuskunta ja kiinteistöjen omistajat ja haltijat (Heino ym. 2005, 110).

Vastuu kiinteistön vesihuollosta on ensisijaisesti kiinteistön omistajalla tai haltijalla (VHL 1: 6 §). Koska kunnalla on lopullinen vastuu vesihuoltopalveluiden kehittämisestä (VHL 2: 5 §), kannattaa sen olla aktiivisesti mukana osuuskuntien vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden määrittelyssä. Tällä taataan tasapainoinen vesihuoltopalvelu. Jos vesihuoltolaitos antaa ehdotuksen toiminta-alueesta, kannattaa kunnan mieltä sen mahdollista laajentamista, jotta voidaan turvata suuremman joukon vesihuolto. (Valli-Lintu 2001a).

3.4.2 Toiminta-alueen edut ja ongelmat

Toiminta-alueen etuna on, että alueella olevilla kiinteistöillä on liittymisvelvollisuus ja ne ovat tasa-arvoisessa asemassa. Erikseen sopimalla toiminta-alueen ulkopuolella sijaitseva kiinteistö voi liittyä vesiosuuskunnan verkostoon. (Heino ym. 2005, 11). Toiminta-alueen ulkopuolella olevaa

verkostoa kutsutaan palvelualueeksi (Heino ym. 2005, 109). Vesiosuuskunta on kuitenkin palveluita tuottava laitos, joten sillä ei ole samanlaista oikeutta määrätä käyttämään keskitettyä vesihuoltoa kuin viranomaisilla (Heino ym. 2005, 109).

Osuuskunnan toiminta-alue ei ole rajattu kunnan rajojen sisälle. Joskus on myös suotavaa ja tarpeellistakin toimia kunnan rajojen yli. Kuntarajat ylittävissä toiminta-alueessa jokainen kunta hyväksyy oman kuntansa alueella olevan osuuden. (Heino ym. 2005, 110).

Vesiosuuskunnalla on toiminta-alueellansa huolehtimisvelvollisuus vesihuollosta. Vastaavasti kiinteistöllä on taas velvollisuus liittyä laitoksen verkostoon. Vesiosuuskunnan tulee myös sallia kiinteistön liittyminen. Jos kiinteistö ei halua liittyä verkostoon, tulee sen hankkia vapautusta kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. (Heino ym. 2005, 110).

3.4.3 Toiminta-alueen muutokset

Vesihuoltolaitoksella voi muuttotappion, uudisrakentamisen tai muun syyn takia tulla ajankohtaiseksi toiminta-alueen supistaminen tai laajentaminen.

Vesihuoltolaissa sanotaan, että kunnan tulee huolehtia siitä, että alueella jolla suuri asukasjoukko vaatii, tulee ryhtyä toimenpiteisiin toiminta-alueen laajentamiseen tai vesihuoltolaitoksen perustamiseen (VHL 2: 6 §). Toiminta-alueen tulee kuitenkin olla sellainen, että laitos voi huolehtia vesihuollosta kyseisellä alueella taloudellisesti ja asianmukaisesti (VHL 2: 8 §)

Toiminta-alueen supistuminen voi tulla ajankohtaiseksi muuttotappiosta kärsivissä kunnissa. Toiminta-alueen supistamista ei VHL:ssä ole huomioitu, mutta sitä pohditaan VHL:n uudistamisen yhteydessä.

4 VESIOSUUSKUNNAN PERUSTAMINEN

Vesiosuuskuntaa perustettaessa ensimmäisenä pitää löytää halukkaat puuhamiehet vetämään projektia. Ensimmäisenä puuhamiesten kannattaa selvittää voidaanko jo olemassa olevaa vesihuoltoverkostoa ja vesihuoltolaitosta käyttää hyväksi. Jos kuitenkin lähdetään osuuskuntaa perustamaan, tulee puuhamiesten olla heti alusta asti yhteydessä kunnan tekniseen toimeen ja ympäristösuojeluviranomaiseen, vesihuoltolaitokseen sekä alueelliseen ympäristökeskukseen. (Heino ym. 2005, 29). Jos osuuskuntahankkeeseen liittyy talousveden toimittaminen, tulee olla yhteydessä myös terveydensuojeluviranomaiseen (Heino ym. 2005, 31). Tämän jälkeen pitää järjestää kyläkokous ja informoida asukkaita (Heino ym. 2005, 29).

Jos osuuskunta toimittaa talousvettä, tulee laitoksen olla kunnan terveydensuojeluviranomaisen hyväksymä, ennen kuin se voi aloittaa toimintansa. Samoin jos veden jakelussa tapahtuu olennaisia muutoksia tai vedenottoa tai -käsittelyä laajennetaan, tulee sille hakea hyväksymistä. (Heino ym. 2005, 52).

4.1 Milloin on kannattavaa perustaa osuuskunta?

On arvioitu, että kotitalouksilla ja vapaa-ajan asunnoilla on käytössä 600 000 kaivoa. Rengaskaivo on edelleen yleisin, mutta porakaivojen suosio on nousemassa ja niitä on arvioitu olevan noin 150 000. Pintaveden käyttö talousvesilähteenä yksittäistalouksissa on harvinaista, mutta joissakin vapaa-ajan asunnoissa se saattaa olla ainoa vedenlähde. (Arosilta 2006, 11).

Haja-asutusalueella ongelmia voi aiheuttaa veden riittämättömyys (Arosilta 2006, 17) sekä kaivoveden laadun suuri vaihtelevuus. Uudenmaan alueella on vuosina 1997–1999 tutkittu 215 kaivon veden laatua. Terveydellisen laadun täytti rengaskaivoista 70 % ja porakaivoista 53 %. Näistä tutkituista talouksista joka neljännelle saataisiin hyvälaatuista vettä, jos se tulisi yhteisjärjestelyin. (Heino ym. 2005, 26).

90-luvun alussa vuosina 1990–1991 tehtiin myös Vesihallituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön toimesta laaja kaivovesitutkimus. Moitteettomassa kunnossa kaivoista oli vain noin joka kahdeksas ja joka neljännessä oli terveydelle vaarallisia tekijöitä. Vaikka tutkimus tehtiin vain Uudenmaan alueella, se oli hyvin kattava ja tulokset osoittivat samaa kuin valtakunnalliset tutkimukset. Voidaan siis olettaa tutkimuksen kuvaavan koko maan keskimääräistä tilannetta. (Heino ym. 2005, 26).

Kiinteistökohtaisen kaivon rakentamisen suhteen ongelmia aiheuttavat pienet tonttien koot, mikä ei mahdollista riittäviä suojaetäisyyksiä. Uudenmaan ympäristökeskuksen projektissa suositeltiin kaivon etäisyydeksi 50 metriä jätevedenkäsittelyjärjestelmästä, rantaviivasta 30 metriä ja naapurin rajasta 5 metriä. (Heino ym. 2005, 27).

Vesiosuuskunta tuli huomioida viimeistään siinä vaiheessa, kun kaikki vaihtoehdot on käyty läpi ja siitä huolimatta vedenhankintaa ei voi järjestää kiinteistökohtaisesti. Myös jos vedentarve merkittävistä lisääntyy, tulisi osuuskuntaperusteinen vaihtoehto huomioida. Monesti myös osuuskuntamuotoinen vedenhankinta tulee edullisemmaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi, kuin jos kaikilla asukkailla olisi omat kaivot. (Heino ym. 2005, 26).

1970-luvun jälkeen yhdyskuntien ja teollisuuden jätevesien käsittely on tehostunut niin paljon, että sen vaikutus vesistöjen tilaan pienentynyt. Tämä on nostanut haja-asutuksen jätevesikuormituksen esille. Vesijohtojen rakentaminen haja-asutusalueilla on lisännyt vesivessojen käyttöä, mikä taas on lisännyt jätevesikuormitusta. (Haja-asutuksen jätevesihuolto ja kunnat, 2).

Kiinteistökohtaisessa jäteveden puhdistuksessa on myös omat ongelman-
sa. Puhdistustehoon vaikuttaa jäteveden laatu ja rakenteiden rikkoutuminen. Puhdistamolle pitäisi syöttää jätevettä tasaisin väliajoin ja riittävästi. (Arosilta 2006, 18). On koettu, että keskitetty viemärointi olisi kalliimpi kuin kiinteistökohtainen järjestelmä. Voimaan tullut hajajätevesiasetus saattaa aiheuttaa suuria investointeja yksittäisille kiinteistöille. Ennen näitä muutoksia tehdessä tulisi ottaa huomioon myös yhteisen osuuskunnan perustaminen. (Heino ym. 2005, 28). Useamman kiinteistön yhteinen puhdistamo toimii yleensä paremmin, koska jätevesikuormitus on tasaisempaa (Kujala-Räty ym. 2008, 11).

Vuoteen 2014 mennessä pitää haja-asutusalueella olevien jätevesijärjestelmien täyttää valtioneuvoston asetuksen talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitoksen viemäriverkoston ulkopuolisilla alueilla antamat määräykset. Harva haja-asutusalueella sijaitseva kiinteistö täyttää nämä vaatimukset ja paljon puutteita on havaittavissa. Monesti puhdistustehon heikon tason selittää, että jätevesijärjestelmä on rakennettu tai asennettu väärin tai sen huollossa ja hoidossa on puutteita. (Heino ym. 2005, 26).

Ensisijaisesti jäteveden järjestelmää valittaessa tulisi siis huomioida vesihuoltolaitoksen viemäriverkko ja sen jälkeen vesiosuuskunnan viemäriverkosto tai muu yhteinen jäteveden käsittelymahdollisuus. Vasta tämän jälkeen tulisi miettiä kiinteistökohtaista järjestelmää. (Kujala-Räty ym. 2008, 119)

4.2 Vesihuollon tarpeiden selvittäminen ja todentaminen

Aluksi tulee selvittää liittymishalukkuus. Sen avulla saadaan käsitys kuinka laajasta alueesta tulee olemaan kysymys ja voitaisiinko osuuskunnalle harkita toiminta-alueen määrittämistä heti alkuun. Tämän avulla voidaan myös arvioida rakentamiskustannuksia. (Heino ym. 2005, 29). Kysely liittymishalukkuudesta on parasta tehdä ovelta ovelle -menettelyllä. Se on hidasta ja suuritöistä, mutta sillä saadaan suurin vastausprosentti (Heino ym. 2005, 32).

4.3 Kyläkokouksen järjestäminen ja työryhmä

Kyläkokoukseen kannattaa asukkaiden lisäksi kutsua sekä kunnan että ELY-keskuksen edustajat. Kokoukseen kutsumisen tulisi olla riittävän kattavaa sekä avointa, jotta kaikki halukkaat pääsevät mukaan ja kukaan ei tunne jäävänsä tilaisuuden ulkopuolelle. (Heino ym. 2005, 29).

Kyläkokouksessa kerrotaan olemassa oleva tilanne ja ongelmat ja vertailaan keskitettyä ja kiinteistökohtaista vesihuoltoa. Kokouksessa tulisi myös keskustella aikataulusta, rahoituksesta ja muista esille tulevista asioista. Kyläkokouksessa tulee myös perustaa työryhmä osuuskunnan perustamista varten. Työryhmä usein koostuu alusta asti mukana olleista puuhamiehistä. (Heino ym. 2005, 29).

Työryhmän tulisi kattaa eri ammattialoja ja koko suunnittelualueetta. Eriytyisesti jokaiselta ongelma-alueelta tulisi olla mukana edes yksi ihminen. Myös muut asukkaat kokevat oman etunsa turvatuksi, kun mukana on omalta alueelta joku. Jos suunnitellulta alueelta löytyy vesihuollon ja rakentamisen ammattilaisia, heidät olisi hyvä saada mukaan työryhmään. (Heino ym. 2005, 30).

Työryhmän tulisi selvittää ja koota kaikki mahdolliset suunnitelmat ja selvitykset, kuten kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma, vesihuollon yleissuunnitelma ja haja-asutusalueen vesihuollon kehittämissuunnitelma. Heidän tulisi myös valmista perustavan kokouksen asiat sääntöehdotuksiin ja myös kutsua kokous koolle. Kokousta varten olisi myös hyvä tiedustella kunnalta saatavaa apua suunnitteluun ja kustannuksien suuruuksia. (Heino ym. 2005, 30). Työryhmän tulee myös huolehtia tiedotuksesta ja asukkaiden aktivoinnista. Työryhmän kannattaa olla myös yhteydessä muihinkin osuuskuntiin. (Heino ym. 2005, 31).

Työryhmän kannattaa olla heti alusta asti yhteydessä viranomaisiin. Osassa kunnassa resurssit auttaa ovat pienemmät ja työryhmä joutuu tekemään itse enemmän töitä asioiden selvittämiseksi. (Heino ym. 2005, 32).

4.4 Avun jakautuminen

Eri viranomaisia kannattaa lähestyä eri asioiden suhteen. Alueellinen ympäristökeskus tietää yleisistä periaatteista ja asetetuista vaatimuksista, mahdollisista pohjavesialueen tutkimuksista, rahoituksesta ja myös ympäristönsuojelusta. He voivat myös välittää kokemustietoa. (Heino ym. 2005, 32). Heillä on myös tietoa lainsäädännöstä, vesihuoltohankkeista ja avustumahdollisuuksista (Heino ym. 2005, 54).

Kunnassa osataan vastata kysymyksiin vesihuollon kehittämisestä kunnan alueella, maankäyttösuunnitelmista ja kaavoista sekä suojelualueista, pohjavesialueista, kiinteistörekistereistä ja maanomistuksesta. Kunta myös tietää ympäristönsuojelusta, vesiosuuskunnan mahdollisesta liittämisestä kunnan vesihuoltolaitokseen, mahdollisista avustusperiaatteista ja lainojen takauksista, talousveden laadusta ja vettä toimittavan laitoksen hyväksy-

misestä. (Heino ym. 2005, 32). Kunnalla on myös tiedossa jo olemassa olevista suunnitelmista ja esim. valmiita esisuunnitelmia. Kuntaa tulee myös lähestyä kun osuuskunnalle perustetaan toiminta-alue ja tarvitaan rakentamispalvelua jälkiliittyjiä varten. Myös veden ja jäteveden hinnasta tulee keskustella kunnan kanssa. (Heino ym. 2005, 50).

Kunnan terveydensuojeluviranomainen hoitaa lupa-asiat talousveden johtamiselle. Viranomaisen pitää olla tietoinen asiasta vähintään kolme kuukautta ennen veden johtamista. Hän myös tietää talousveden laadun valvonnasta ja veden käyttöä koskevista määräyksistä. Viranomainen myös laatii valvontatutkimusohjelman yhteistyössä vettä toimittavan laitoksen kanssa. Häneltä voi myös tiedustella erityistilanteisiin varautumisesta, jotta voidaan ehkäistä, selvittää ja poistaa terveyshaitat. (Heino ym. 2005, 51)

Alueella toimivalta vesihuoltolaitokselta kannattaa tiedustella apua suunnitteluun ja rakentamiseen, veden myynnin mahdollisuuksia ja ehtoja, mahdollisia liittymäkohtia, taksa- ja liittämiskohtaperiaatteita, ylläpitopalveluita ja päivystystä sekä toimistopalveluita (Heino ym. 2005, 32). Vesihuoltolaitoksella ei kuitenkaan ole velvoitteita olla mukana osuuskunnan perustamisessa eikä sen verkoston rakentamisessa. Parasta olisi, että osuuskunta voisi tehdä yhteistyötä vesihuoltolaitoksen kanssa, koska sillä on parasta tietoa rakentamiseen ja suunnitteluun liittyvissä asioista, kuten suunnittelijoista, urakoitsijoista ja materiaaleista. (Heino ym. 2005, 53).

Erittäin tärkeässä roolissa ovat myös maanomistajat. Heillä on tarkkaa tietoa maidensa maasto-olosuhteista, kallioesiintymistä, muinaismuistoalueista ja mahdollisesti pilaantuneista maa-alueista. Maanomistajien kuuleminen on välttämätöntä suunnitteluvaiheessa. (Heino ym. 2005, 53).

4.5 Perustava kokous

Osuuskunnalle tärkein laki perustamisen yhteydessä on osuuskuntalaki, jota käsitellään luvussa 2.13. Perustaminen vaatii perustamiskirjan, säännöt ja perustamisilmoituksen. Perustavassa kokouksessa valitaan osuuskunnalle hallitus. (Heino ym. 2005, 42–43). Talkoovoimat eivät kuitenkaan välttämättä riitä aluksi, koska hankkeen käynnistäminen vaatii runsaasti aikaa. Yhtenä vaihtoehtona on korvauksien maksaminen hallituksen jäsenille tai erillisen projektipäällikön palkkaaminen. (Heino ym. 2005, 44). Säännöille löytyy mallipohja Vesi- ja viemärlaitoksen (VVY) internet-sivuilta ”Ohjeet ja mallit” -kohdan alta (VVYA, 2010). Säännöt kannattaa lähettää kokoukseen kutsutuille jo etukäteen luettavaksi (Heino ym., 2005, 43). Perustamisilmoitus löytyy Patentti- ja rekisterihallituksen internet-sivuilta ”Y-lomakkeet” -kohdan alta (YTJ, 2010). Perustamisilmoituksesta tulee maksaa käsittelymaksu, mikä oli vuonna 2010 350 euroa (PRH, 2010).

4.6 Hallitus

Erityisesti alkuvaiheessa hallituksen merkitys on suuri hankkeelle. Sen takia hallitukseen tulisi valita eri aloilta ammattilaisia, jotta taataan paras

mahdollinen tieto ja taito projektin parissa. Hallitusten jäsenten tulisi myös olla tasaisesti ympäri kaavailtua aluetta. Vesiosuuskunnan säännöissä määritellään hallituksen jäsenten määrä, mutta tavallisesti heitä on 5-9. Näiden lisäksi tulee olla varajäseniä. (Heino ym. 2005, 44).

Hallituksen tehtävät määrätään säännöissä, mutta niihin kuuluu esimerkiksi hallituksen puheenjohtajan valinta, vesiosuuskunnan jäsenistä päättäminen ja valinnat toimitusjohtajaksi ja hankkeiden projektipäälliköiksi. Hallituksen tulisi kokoontua riittävän usein ja kokouksissa tulisi päättää konsulttivalinnoista, urakkatarjouksista ja rahoituksesta. (Heino ym. 2005, 45).

4.7 Rakentaminen

Rakentamishanke tarvitsee projektipäällikön, joka voi olla osuuskunnan toimitusjohtaja, hallituksen jäsen tai ulkopuolinen asiantuntija eli konsultti. Hänen täytyy olla kuitenkin vesihuoltohankkeen rakennuttamisen ammattilainen. (Heino ym. 2005, 47). Projektipäällikön tulee laatia hankkeelle aikataulu. Sen tulisi olla mahdollisimman realistinen, mutta joidenkin tehtävien aikataulu voi olla vaikea arvioida. (Heino ym. 2005, 49). Rakennustyön aikainen valvonta on myös tärkeässä roolissa. Projektipäällikkö voi hoitaa myös sen tai se voidaan siirtää jollekin toiselle henkilölle.

Hankkeen suunnitelma jakaantuu esisuunnitteluun, yleissuunnitteluun ja rakennussuunnitteluun. Osuuskunnan hallitus päättää suunnittelijasta. Tarjouskilpailu on normaalein tapa valita suunnittelija. Esisuunnitelma on tehty osuuskunnan perustamisvaiheessa ja sitä käytetään yleissuunnitelman pohjana. Yleissuunnitelmassa puidaan vaihtoehtoja, jotta löydetään teknisesti ja taloudellisesti järkevät ratkaisut. Rakentamissuunnitelmassa tehdään rakentamiseen tarvittavia suunnitelmia ja asiakirjoja. (Heino ym. 2005, 49)

4.8 Taloudellista tukea antavat tahot

Valtion vesihuoltoavustusta myönnetään projekteihin, joissa tarkoituksena on alueellisen yhteistyön aikaansaaminen vesihuollossa, vesihuollon turvaaminen erityistilanteissa, vesihuollon aikaansaaminen maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla tai pinta- tai pohjavesien pilaantumisen ehkäiseminen taikka niiden tilan parantaminen. Vuonna 2009 vesihuoltoavustus suunnattiin pääosin haja-asutusalueiden vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen laajentamiselle ja puhdistamoille. Vuoden 2010 avustusten osalta hakuaika on mennyt umpeen 30.10.2009 (Vesihuollon rahoitus ja avustukset, 2009). Valtio myönsi vuonna 2006 osuuskuntamuotoiselle vesihuollolle 3,6 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 tukea myönnettiin noin 4,1 miljoonaa euroa. (Mynttinen & Taipale 2007, 2).

Mynttisen ym. tekemän kyselyn mukaan 65 kuntaa (noin puolet vastanneista) ilmoitti tukeneensa vesiosuuskuntien investointeja vuosien 2003-2006 aikana. Kunnat ilmoittivat tukeneensa vuoden 2006 aikana 3,4 miljoonalla eurolla. 54 kunnassa tuki maksettiin suoraan kunnan varoista, 10

kunnassa vesihuoltolaitoksen varoista ja yhdessä kunnassa molemmista. Kuntien tukien määrä on ollut kasvussa 2000-luvun alusta lähtien. (Myntinen & Taipale 2007, 2).

Vesiosuuskuntien lainoja voi kunta taata niin halutessaan. Prosessissa tulee kuitenkin opastaa osuuskuntaa niin, että laina ei jää kunnan maksettavaksi. Asian kanssa ei pitäisi tulla ongelmaa, jos asiantuntijoiden avustuksella määritellään maksut kattamaan kulut ja keräämään riittävää vararahastoa tulevia investointeja varten. (Åkerman 2009, 49). Vesiosuuskuntia tukevat myös TE-keskukset, maakuntien liitot, uusyrityskeskukset ja osuuskuntatoimintakeskukset (Åkerman 2009, 23).

4.9 Taloudellisen tukemisen tulevaisuus

Mynttisen ja Taipaleen (2007, 12) teettämän kyselyn mukaan valtion antamaa tukea haja-asutuksen jätevesihuollon parantamiseen pidettiin ehdottoman tärkeänä. Tuet ovat kuitenkin vähentyneet ja kohdistuneet yhä useammin suuriin ylikunnallisiin siirtoviemärihankkeisiin. Monissa vastauksissa epäiltiin, että haja-asutuksen jätevesiasetuksen tavoitteet eivät toteudu, ellei valtion tukea lisätä merkittävästi.

4.10 Taloudellinen tukeminen muualla Euroopassa

Sallilan ja Tainan (2003) artikkelissa ”vesihuollon yhteiskunnalliset tuet – eräiden Euroopan valtioiden ratkaisumalleja” esitellään muutaman Euroopan valtion tukijärjestelmien pääpiirteet. Vertailumaina olivat Ranska, Iso-Britanniassa Englanti ja Wales, Ruotsi ja Saksa. Näistä maista ainakin Ruotsin vesihuoltolainsäädäntö on uudistunut vertailun jälkeen (Åkerman 2009, 23), joten sitä ei käsitellä tässä. Suomeen verrattuna tarkastelumaiden yhdyskuntarakenne on huomattavasti tiiviimpi, mikä laskee vesihuollon kustannuksia. Yhteenvetona kuitenkin Sallila ja Taina (2003) totesivat että Suomen kansallisesti yhtenäinen vesihuollon tukilainsäädäntö oli ainutkertainen.

Ranskassa keskimääräinen liittyjämäärä on noin 700, mutta joukossa on myös muutama hyvin suuri laitos. Ranskassa kotitalouksien liittymisaste vesihuoltolaitosten vesijohtoverkostoihin on jopa 99 %. Kunnalla on vastuu vesihuollon järjestämisestä, mutta yksityiset laitokset pääsääntöisesti huolehtivat siitä kaupunkimaisilla alueilla. Ranskassa on kuusi vesipiiriä ja ne muodostavat hallintoalueet vesivirastoille. Vesivirastot keräävät kahdenlaisia maksuja: käyttömaksua, mikä on sidottu veden määrään ja päästömaksua, mikä on käsitellyn jäteveden laadusta riippuvainen. Maksuilla tulee kattaa vesiviraston oma toiminta ja jakaa avustuksia. Vedenhankintaa edistävillä hankkeilla jaetaan noin viidennes varoista ja loput erilaisille vesiensuojeluhankkeille. Pääpaino on ollut kuntien jätevedenpuhdistamoiden tukemisessa, mutta osan on myös saanut maatalouden ja teollisuuden vesiensuojeluhankkeet ja vesistöjen kunnostus. Ranskassa jaetaan myös avustusta valtion vesihuoltorahastosta (FNDAE), mikä on perustettu maatalousministeriön aloitteesta vuonna 1954. Rahasto tukee pääosin maaseudulla tehtäviä vedenhankinta- ja viemärintiprojekteja 145 miljoonalla eu-

rolla. Ympäristöministeriö on perustanut vuonna 2000 yhteistyössä FNDAEn kanssa ns. vesisolidaarisuusrahaston. Näiden rahastojen varoista noin puolet kerätään vesihuoltolaitosten asiakkailta vesimaksujen yhteydessä. Ministeriöiden budjettivaroista tulee loppuosa rahastoille. (Sallila & Taina 2003)

Englannissa ja Walesissa ympäristöministeriö myöntää alueellisia lisenssejä, mitkä ovat perustana vesihuoltolaitostoiminnalle. Toimiluvan saaneita laitoksia on ainoastaan 26 ja toiminta on hyvin keskittynyttä. Liittymisaste laitosten vesijohtoverkostoihin on 96 %. Vesiteollisuuslaki ja vesivaralaki ovat keskeisiä ohjaavia säädöksiä vesihuoltotoiminnalle. Asiakkailta perittävien maksujen tulee kattaa laitosten kustannukset. Englannin ja Walesin alueella ei ole siis yhteiskunnallista vesihuollon tukijärjestelmää. Vesihuoltolaitokset ovat suuria, niillä on laaja liittymäärä ja verkostot ovat suhteellisen lyhyitä, joten investoinnit eivät aiheuta vesimaksuihin kohtuuttomia korotuksia. Valtion vesipalveluvirasto OFWAT valvoo maksujen kohtuullisuutta ja vahvistaa vesihuoltomaksut viideksi vuodeksi kerrallaan. Englannin tilanne on poikkeuksellinen, koska se on ainoa vertailumaa missä vesimaksu ei ole riippuvainen vedenkulutuksesta. Englanti on myös ainoa EU-maa, mikä on vapauttanut vesilaitokset arvonalisäverosta. Valtio voi myös harkintansa mukaan osallistua vesihuoltohankkeiden kustannuksiin, jos toiminnanharjoittaja parantaa maaseutualueiden vesihuoltoa tai kyse on kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi toteutettavasta hankkeesta. (Sallila & Taina 2003).

Järjestetyn vedenhankinnan piirissä on Saksassa jopa 99 % talouksista. Vesilaitoksia on yhteensä 6 700 ja niistä 75 % on kunnallisia laitoksia ja 25 % yksityisoikeudellisia yrityksiä. Viemärlaitoksia on 8 000 ja näistä jopa 95 % on kuntien omistamia. Oikeudellisella muodolla ei kuitenkaan ole merkitystä rahoituksen suhteen, koska laitosten tulee kattaa vesihuollosta aiheutuvat menot vesimaksuista kerätyillä varoilla. Vastuu vesihuollon järjestämisestä on kunnalla, joka voi järjestää sen haluamallaan tavalla. Vedenhankintaa ja viemärointiä koskee omat lainsäädännöt ja ne käsitelläänkin itsenäisinä kysymyksinä. Saksassa ei ole liittovaltiotasosta erityislainsäädäntöön perustuvaa vesihuoltohankkeiden tukijärjestelmää, eikä liittovaltio yleisen budjettivaltansakaan puitteissa tue vesihuoltohankkeita. Osavaltiot voivat kuntien tavoin tukea vesihuoltohankkeita, mutta niilläkään ei ole erityislainsäädäntöön perustuvaa vesihuoltohankkeiden tukijärjestelmää. Osavaltioiden tukijärjestelmät vaihtelevat suuresti. Osavaltioissa yleisenä kehityssuuntauksena on ollut luopuminen avustuksista kokonaan. Lainsäädäntö, mikä koskee viemärointiä, sisältää eräänlaisen investointitukijärjestelmän. Liittovaltion jätevesimaksulain mukaan jäteveden päästäjiltä on kerättävä jäteveden määrän ja haitallisuuden perusteella määräytyvää jätevesimaksua, josta kertyvät varat osavaltion on käytettävä vesiensuojelutyöhön. Tuettavia hankkeita voi olla jätevedenkäsittelylaitokset, tulvasuojeluhankkeet tai tutkimushankkeet. Avustuksen suuruus on ollut jopa n. 30-50 % hankkeen rakentamiskustannuksista. (Sallila & Taina 2003).

5 VESIOSUUSKUNNAN PÄIVITTÄISET ASIAT

Jo alkuvaiheissa tuli huomioida osuuskunnan tulevaisuutta. Aluksi innostus asioiden hoitoon voi olla riittävää, mutta innostuksen ja talkoohengen pitäisi säilyä vuosiksi eteenpäin. Työt eivät saisi kasaantua vain muutamalle henkilölle. Tulevaisuuden kannalta pitää myös huomioida mahdolliset sukupolvenvaihdokset. (Heino ym. 2005, 40). Jos vesiosuuskunta on vesihuoltolain mukainen vesihuoltolaitos, on sillä velvollisuus huolehtia talousveden jakeluverkoston ja viemäriverkoston rakentamisesta ja ylläpitämisestä (Heino ym. 2005, 134).

5.1 Talousveden toimittaminen ja veden laatu

Suurin ongelma vesiosuuskuntien toiminnassa liittyy juuri talousveden laatuun. Asia korostuu erityisesti kesähelteillä. Alkuvuoden 2007 tilastojen mukaan siitä edellisen kahdeksan vuoden aikana yli 15 000 ihmistä oli sairastunut talousvedestä. Tapauksia oli keskimäärin kuusi tapausta vuodessa ja yhteensä 46. Suurimmat epidemiat tapahtuivat kunnan vesihuoltolaitoksen alueella, koske ne palvelevat suurempia ihmismääriä. Lukumääräisesti eniten tapauksia on kuitenkin vesiosuuskunnissa. (Pellervo-Seura 2007)

Vesihuoltolain mukaisella vesihuoltolaitoksella on velvollisuus huolehtia, että sen toimittama talousvesi täyttää terveydensuojelulain vaatimukset. Tähän hommaan tulee nimetä vastuuhenkilö. Jos talousvedessä havaitaan poikkeamia, tulee siihen heti puuttua ja ilmoittaa asiasta terveydensuojeluviranomaiselle. Poikkeustilanteita varten tulisi tehdä valmiussuunnitelma. (Heino ym., 2005, 134–135). Jos laitos toimittaa yli 50 henkilön tarpeisiin tai yli 10 kuutiometriä talousvettä päivässä, tulee laitoksella työskentelevillä ja talousveden laatuun vaikuttavilla toimenpiteillä tekevillä olla laitosteknistä ja talousvesihygieenistä osaamista osoittava Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen antama todistus. (TSL 5:20 b §).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetusta talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista sovelletaan, jos laitos toimittaa talousvettä vähintään 10 m³ päivässä tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin (STMAb 2 §). Jatkuvässä valvonnassa tulee tutkia haju, maku, sameus, väri, pH, sähköjohtavuus, rauta, ammonium, Escherichia coli, koliformiset bakteerit ja mangaani. Jos veden desinfiointissa käytetään klooriamiinia, tulee tutkia nitriitti ja alumiini, jos käytetään alumiiniyhdisteitä tai raakavesi sisältää runsaasti alumiinia. Jos raakavetenä käytetään pintavettä, tulee tutkia itiöineen Clostridium perfringens. (STMAb liite II taulukko 1).

Jaksottaiseen seurantaan kuuluu kaikki sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (461/2000) liitteen I taulukoissa 1, 2 ja 3 sekä liitteen I A taulukoissa 1 ja 2 esitetyt muuttujat. Näihin sisältyy lähes kokonaan yllä mainitut jatkuvan valvonnan muuttujat ja monia muita kuten akryyliamidi, antimoni, arseeni,

bentseeni, bentso(a)pyreeni, boori, bromaatti, syanidit, 1,2-dikloorietaani ja epikloorihydrini. (STMAb liite II taulukko 1).

Jos vesiosuuskunta toimittaa talousvettä alle 10 m³ päivässä tai alle 50 henkilön tarpeisiin tulee siihen soveltaa asetusta pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (STMAa 1 §).

5.2 Ylläpito-, huolto- ja päivystyspalvelu

Urakkaan tulisi sisällyttää myös koulutusta osuuskunnan aktiiveille, jos he huolehtivat laitteiden ylläpidosta ja huollosta. Osuuskunta säästyy suuremmilta kustannuksilta, mitä enemmän voidaan käyttää omaa työvoimaa. Koulutuksen tulisi sisältää yleistä esimerkiksi prosessi-, laitos-, huolto-, kunnossapito-, korjaus- ja turvallisuuskoulutusta. (Heino ym., 2005, 105).

Uusia laitteita hankittaessa tulisi siihen sisältää käyttö- ja huoltoneuvoja. Yleensä laitteiden toimittaja voi antaa käyttöönottokoulutusta. Toinen koulutustilaisuus olisi hyvä sopia kun laite on ollut jonkin aikaa käytössä. Näihin tilaisuuksiin eivät kaikki osuuskunnan jäsenet voi osallistua, joten osuuskunnasta tulisi valita tietty määrä henkilöitä neuvojiksi ja tukihenkilöiksi. Uusien laitteiden käytöstä kannattaa toimittajan kanssa yhdessä laatia tiedote, mistä käy ilmi tärkeimmät uuden järjestelmän käytön edellytykset ja rajoitukset. (Heino ym. 2005, 140).

Erilaiset huoltotoimet tulee määrittää ja nimetä vastuuhenkilö niin, että tiedetään kuka hoitaa mitäkin, milloin se suoritetaan ja mitä tulee dokumentoida (Heino ym., 2005, 136). Laitteiden seuranta on ensiarvoisen tärkeää, koska sen avulla esimerkiksi päästään selville vesivuodoista. Seurannassa saadut tiedot tulee kerätä ja arkistoida, koska tähän aineistoon vertailemalla huomataan muutokset. (Heino ym. 2005, 137).

Jos huolto-ohjelma laaditaan hyvin se vähentää yllättäviä ongelmia, säästää korjauskustannuksilta ja pidentää järjestelmän käyttöikää. Huolto-ohjelmasta tulee pitää huoltokirjaa, jotta nähdään mitä on tehty milloinkin. Vähemmän käytössä oleva verkosto vaatii erilaista huoltoa kuin täydessä käytössä oleva, koska se on alttiimpi saostumille ja liettymille. Normaalisti putkiverkko vaadi huuhtelua, mutta vajaakäytössä oleva verkosto voi vaatia sitä useamman kerran vuodessa. Pumppaamoiden voidaan olettaa toimivan ilman ylläpitotoimenpiteitä valmistajan ilmoittaman huoltovälin aikana. Jos olosuhteet poikkeavat normaalisti, tulee huoltoväliä pidentää tai lyhentää. (Heino ym. 2005, 137).

Vesiosuuskunta voi ulkoistaa huoltopalvelut ja tehdä huoltosopimukset alalla toimivan liikkeen kanssa. Kilpailuttamalla löytää parhaimman vaihtoehdon. Huoltoliikkeen tulee noudattaa vesiosuuskunnan laatimaa huolto-ohjelmaa. (Heino ym., 2005, 139). Vian ilmetessä tulisi käyttäjillä olla paikka mihin ilmoittaa. Vikapäivystys olisi hyvä sopia kuntoon jo ennen järjestelmän käyttöönottoa. Vikapäivystys voi olla kiertävä järjestelmä osuuskunnassa tai se voidaan ulkoistaa esimerkiksi vapaapalokunnalle.

Vikapäivystys voidaan myös yhdistää huoltosopimukseen. (Heino ym., 2005, 138).

5.3 Tiedottaminen

Viestintä on tärkeässä roolissa vesihuoltolaitoksen toiminnassa. Hyvin toimiva tiedotus auttaa ylläpitämään suhteita ja kohottaa imagoa. Samalla myös luottamus vesihuoltolaitokseen kasvaa. Kun tiedotus toimii säännöllisesti ja hyvin normaalioloissa, se luo toimivan pohjan myös kriisitilanteille. (VVYc, 2010).

Tiedottaminen heti alusta alkaen on erittäin tärkeää. Moni haluaa saada hyvinkin yksityiskohtaista tietoa, joten työryhmän tulee olla selvillä asioista mahdollisimman hyvin. Moni lähtee heti mukaan projektiin, mutta osa saattaa olla hyvinkin vastahakoisia ja vaatii paljon tietoa ennen päätöksentekoa. (Heino ym., 2005, 39).

Hankkeesta kannattaa alusta asti tiedottaa laajalti kyläläisten parissa ja myös paikallislehdessä. Näin projektille saadaan mahdollisimman paljon julkisuutta, mikä edesauttaa saamaan paljon liittyjiä. Se taas tekee osuuskunnan kannattavaksi ja näin auttaa koko projektia. (Heino ym., 2005, 39–40)

Heino ym. (2005, 50) sanoo markkinoinnin ja tiedottamisen olevan keino saada vesiosuuskunnan tuotteet ja palvelut tunnetuiksi niitä tarvitseville asiakkaille. Vesihuoltoverkosto on yhtäläillä myös tuote, jota pitää osata markkinoida ja myydä. Rakennuttamisvaiheessa kampanjatyyliset markkinointikeinot voivat olla tehokkaampia kuin tiedotusvälineissä esilläolo.

Tiedottamisen täytyy toimia poikkeustilanteissa nopeasti ja sen tulee olla riittävää ja luotettavaa. Toimintaohjeiden tulee olla helposti löydettävissä. Tiedottamista voi myös harjoitella ja se kannattaa tehdä yhdessä muiden kriisissä toimivien tahojen kanssa. (VVYc, 2010).

Vesihuoltolain mukaisen vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa talousveden laadusta, jäteveden puhdistuksen tasosta ja maksujen muodostumisesta (VHL 3: 16 §).

Ohjeita ja malleja löytyy esimerkiksi VVY:n sivuilta ”Vesihuolto” –kohdan alta ja sieltä ”Tiedottaminen ja viestintä” –kohdan alta (VVYc, 2010).

6 OSUUSKUNTIEN MUUTOKSET JA TULEVAISUUS

Mynttisen ja Taipaleen (2007, 10) kyselyn mukaan nähtiin, että erityisesti osuuskuntia, jotka hoitavat jäteveden keräämisen, tullaan perustamaan vilkkaasti myös tulevaisuudessa. Samalla myös epäiltiin, että pienet osuuskunnat ajautuvat ennemmin tai myöhemmin kuntien vesihuoltolaitosten omistukseen.

Vesiosuuskunnat ovat tulevaisuudessa samojen ongelmien edessä kuin muutkin pienet laitokset. Ongelmaksi voivat koitua vesihuoltolain velvoitteet, pätevän henkilökunnan saatavuus ja kohtuuhintaisen vesihuollon ylläpitäminen. Vesiosuuskunnilla on kolme erilaista päätyyppiä elinkaarensa suhteen. Ensimmäisenä päätyyppinä on osuuskunta, joka on perustettu sillä ajatuksella, että se jäisi itsenäiseksi vesihuollon toimijaksi. Usein se kuitenkin toimisi yhteiskunnan avustuksilla. (Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007, 28).

Toinen päätyyppi on osuuskunta, joka siirretään tai haluttaisiin siirtää kunnan vastuulle, kun investointien ja toiminnan vakiintumisesta on kulu- nut muutama vuosi. Näissä tapauksissa kunnan vesihuoltolaitos ottaa vastuulleen osuuskunnan verkoston, talouden ja velat. Osuuskunnan jäsenet myös siirtyvät kunnan vesihuoltolaitoksen asiakkaiksi. (Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007, 28). Mynttisen ja Taipaleen (2007, 11) teettämässä kyselyssä noin puolet, 137 vastanneesta kunnasta, epäili, että osuuskunnat tarjoavat vesihuoltoverkostojaan ja laitteitaan siirrettäväksi kunnan vesihuoltolaitoksen omistukseen ja hoitoon.

Kolmas tyyppiesimerkki on melkein heti rakentamisvaiheen jälkeen kunnan vesihuoltolaitokseen liitettävä osuuskunta. Osuuskunta on yleensä alueella, jossa se voitaisiin tai jopa pitäisi liittää kunnan omistaman vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen. Kunta voi tukea perustettavaa osuuskuntaa ja näin lykätä oman laitoksensa investointeja. (Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa 2007, 28).

Eri osuuskunnilla on eripituisia elinkaaria. Monesti hallinnolliselta ja teknisen hoidon, ylläpidon ja huollon kannalta on järkevää yhdistää kokonaan tai osittain osuuskunta toiseen osuuskuntaan tai vesihuoltolaitokseen. (Heino ym., 2005, 146). Toiminnan siirryttyä toiselle osuuskunnalle tai vesihuoltolaitokselle, voidaan vanha osuuskunta lakkauttaa kokonaan tai se voidaan muuttaa osakeyhtiöksi, jolloin sen toimialaa voidaan muuttaa (Heino ym., 2005, 148).

6.1 Kehityssuunnitelma

Lounais-Suomessa on tehty vesihuollon kehittämisstrategia. Työn keskeinen tavoite on osoittaa vesihuollon kehittämisen suuntaviivat vuoteen 2020 asti. Kehittämisstrategiassa on huomioitu myös osuuskunnat (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 5). Vaikka kehittämis-

strategia on tehty Lounais-Suomessa, voidaan sitä soveltaa myös muualle Suomeen.

Osuuskuntien osalta on seitsemän eri kehittämistarvetta ja kehittämiskohdetta: vesiosuuskunnat, vedenhankinta ja viemärointi, olemassa olevien vesiosuuskuntien tekniikan ikääntyminen, standardit, hoidon ja hallinnon jatkuvuus, uudet vesiosuuskunnat ja vesiosuuskuntien yhdyntyminen suurempiin vesilaitoksiin (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 55).

Tavoitetasoksi vuodelle 2020 on asetettu, että osuuskuntien toiminta olisi yleisten vesihuoltolaitosten tasolla. Keskeisenä strategiana sen tavoittamiseksi on asetettu vesiosuuskuntien toiminnan ja yhteistyön kehittäminen. Toimenpiteet vuodelle 2005 olisi uuden lainsäädännön vaatimuksien toteuttaminen, kehittämisohjelmien laadinta, toiminnan saattaminen yleisen vesilaitostoiminnan kriteereitä vastaavaksi sekä yhteistyön lisääminen. (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 55).

Vedenhankinnan ja viemäroinnin osalta tavoitetason tulisi vastata vesi- ja viemärlaitoksien tasoa. Keskeisenä strategiana on toiminnan tason nostaminen. Toimenpiteet vuodelle 2005 olivat saneeraus, rahoituksen ohjaus perusparannukseen ja toimintatason nostamiseen sekä ohjaus. (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 55).

Olemassa olevien vesiosuuskuntien tekniikan ikääntymisen tavoitetasona vuodelle 2020 on, että laitteistot olisivat jatkuvasti hyvässä käyttökunnossa. Strategiana sen täyttämiseksi tulisi saneeraus ja perusparannus tapahtua samassa tahdissa ikääntymisen kanssa. Toimenpiteitä vuodelle 2005 olivat saneeraus- ja perusparannustarpeen kartoitus sekä toteutussuunnitelmat ja niiden toteutus. (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 55).

Yhtenä tavoitetasona vuodelle 2020 on vesihuoltolaitteiden saattaminen standardien mukaiseksi. Tavoitetason täyttymiseksi tulee painottaa standardien mukaisten laitteiden käytön tärkeyttä. Vuodelle 2005 toimenpiteitä oli edellyttää sama tekninen taso kuin yleisillä vesihuoltolaitoksilla ja asenteiden muokkaus vesiosuuskunnissa. (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 55).

Hoidon ja hallinnon jatkuvuuden osalta tavoitetasona on saada vetäjät ja henkilöstö ammattitaitoisiksi ja motivoituneiksi sekä henkilöstömäärä riittäväksi ja ikärakenne jatkuvuutta tukeväksi. Keskeisenä strategiana tavoitetason täyttymiseksi on jatkuvuuden takaaminen ja panostus koulutukseen. Toimenpiteinä vuodelle 2005 oli tietotason nosto kouluttamalla, toiminnan jatkuvuuden tärkeyden korostus, uusien toimijoiden rekrytointi, muuttaa toiminta vapaaehtoistyöstä ammattimaiseen toimintaan sekä yhteistyön ja ulkopuolisten palveluiden käytön kehittäminen. (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 55).

Uusien vesiosuuskuntien osalta tavoitetasona on, että osuuskuntavaihe olisi vain väliaikainen siirryttäessä vesilaitoksen piiriin. Strategiana sen täyt-

tymiseksi on tukea yhdistämiskelpoisten vesiosuuskuntien perustamista. Toimenpiteinä vuodella 2005 oli vesiosuuskunnan ja kunnan sitouttaminen avustusvaiheessa sekä huomioida vesiosuuskunnat kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmissa. (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 55).

Tavoitetasona vesiosuuskuntien yhdentymisessä suurempiin vesilaitoksiin on yhdistää laitokset suuremmiksi yksiköiksi siellä, missä se on perusteltua ja mahdollista. Strategiana tavoitetason täyttymiseksi käytetään taloudellisia kannustimia, kannustusta yhdentymiseen sekä kriteerien nostoa muiden vesilaitosten tasolle. Toimenpiteinä vuodelle 2005 oli vedenlaadun valvonnan kehittäminen sekä tiedotus ja rahoituksen ohjaus yhdentymishankkeisiin. (Lounais-Suomen vesihuollon kehittämisstrategia 2002, 55).

6.2 Verkoston liittäminen toiseen osuuskuntaan

Mahdolliset yhteistyökuviot tulisi huomioida jo osuuskuntaa perustettaessa. Jos yhteistoiminta toisen osuuskunnan tai kunnan vesihuoltolaitoksen kanssa tulee ajankohtaiseksi, voi neuvottelun aloittaa kumpi tahansa osapuoli. Neuvottelun tarkoituksena on löytää sopiva yhteistyömuoto osuuskunnan ja toisen vesihuoltolaitoksen välille. Se voi olla osuuskunnan lopettaminen kokonaan, vesihuollon siirtäminen toiseen vesihuoltolaitokseen tai toinen vesihuoltolaitos voi ottaa osuuskunnan verkoston tai laitosten ylläpidon hoitoonsa. (Heino ym. 2005, 147).

Jos osuuskunta siirtyy kokonaan toiselle vesihuoltolaitokselle, tulee neuvotteluissa selvittää luovutushinta. Mahdolliset velkajärjestelyt tulee myös huomioida. Uusien verkosto- ja laiteinvestointien hinnat voidaan selvittää kirjanpidosta, mutta vanhempien investointien osalta tulee huomioida niiden nykykunto. (Heino ym. 2005, 147). Usein vanha verkosto ja laitokset luovutetaan pientä korvausta vastaan tai ilmaiseksi. Näissä tapauksissa olisi hyvä turvata jäsenten etu tekemällä sopimus että jäsenillä on samat ehdot kuin vesihuoltolaitoksen asiakkaille mihin osuuskunta liittyy. (Heino ym. 2005, 148).

6.3 Osuuskunnan muuttaminen osakeyhtiöksi

Kun vesiosuuskunta muutetaan osakeyhtiöksi, jäsenet saavat vastineeksi osakeyhtiön kaikki osakkeet (Heino ym. 2005, 148). Osuuskunnan hallituksen tulee laatia muutossuunnitelma ja sen tulee sisältää ehdotus osakeyhtiön osakepääomasta ja muusta omasta pääomasta. Päätöksen muutoksesta tekee osuuskuntakokous. Osuuskunnan muuttaminen osakeyhtiöksi on vaativa prosessi, joten siihen kannattaa käyttää ulkopuolista asiantuntija-apua. Jos joku jäsen ei kannata osuuskunnan muuttamista osakeyhtiöksi, on hänellä oikeus erota osuuskunnasta. (Heino ym. 2005, 149).

6.4 Osuuskunnan purkaminen selvitystilan kautta

Joissakin tilanteissa on osuuskunnan purkaminenärkevin ratkaisu. Tällöin purkaminen tehdään selvitystilan kautta, joka voi olla vapaaehtoinen tai pakon edessä tehty. Pakkoselvitystila tulee silloin ajankohtaiseksi, kun jäsenmäärä on laskenut alle kolmen eikä ole nousemassa seuraavaan kolmeen vuoteen tai kun se on osuuskunnan sääntöjen mukaan lopetettava. Päätös pakkoselvitystilasta tehdään osuuskuntakokouksessa. Vapaaehtoinen selvitystila on silloin, kun osuuskunnan kokous päättää siitä muistasyistä. Selvitystilaa varten tulee valita vähintään yksi selvitysmies hallituksen, toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston tilalle. (Heino ym. 2005, 150).

Selvitystila alkaa, kun päätös siitä on tehty. Vapaaehtoisessa selvitystilassa voidaan kuitenkin päättää myöhemmästä ajankohdasta. Ennen selvitystilaa tulee olla tilinpäätös valmiina viimeisessä kokouksessa esitetyn tilinpäätöksen jälkeiseltä ajalta aina selvitystilaan asti. (Heino ym. 2005, 150). Selvitysmiesten tulee luovuttaa osuuskunnan omaisuus konkurssiin, jos vesiosuuskunnan varat eivät riitä velkojen maksamiseen. Jos omaisuutta jää jäljelle, tulee se jakaa vesiosuuskunnan jäsenten kesken. (Heino ym. 2005, 151).

6.5 Osuuskuntien sulautuminen

Osuuskunnan alueen laajetessa voidaan törmätä tilanteeseen, jossa toisen osuuskunnan verkostot kulkevat lähellä oman osuuskunnan verkostoja. Näissä tilanteissa tulisi huomioida osuuskuntien yhteistoiminta tai toimintojen yhdistäminen kokonaan. Näin voidaan tehostaa olemassa olevien laitteiden ja laitteistojen käyttöä ja säästää kustannuksissa, kun huolto- ja ylläpitotoimet yhdistetään. Molempien osapuolien tulee olla tyytyväisiä ratkaisuun ja asiaa tulisikin ajatella pitkällä tähtäimellä ja huomioida esimerkiksi tiukentuvat jäteveden puhdistusvaatimukset. (Heino ym. 2005, 152–153). Eri tapoja osuuskunnan sulautumiseen käsitellään luvussa 2.13.

7 JANAKKALAN KUNNAN VESIHUOLTO

Vuonna 1866 perustettu Janakkala kunta kuuluu Etelä-Suomen lääniin ja Kanta-Hämeen maakuntaan. Janakkalan pinta-ala on 586 km² ja vesistöä kunnan pinta-alasta on 6 % eli 37 km². (Kuntaesittely 2009)

Janakkalassa on asukkaita runsaat 16 500 ja väkiluku on viime vuosina ollut myös nousussa. Asukkaista runsas 76 % asuu taajamassa vuoden 2007 tilaston mukaan. Suurimmat taajamat ovat Turenki ja Tervakoski, joista Turengissa asukkaita on 7 350 ja Tervakoskella 4056. Väestötiheys on 39,4 hlö/km vuoden 2007 tilaston perusteella. (Kuntaesittely 2009)

7.1 Janakkalan kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma

Janakkalan kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma vahvistettiin 4.2.2004 ja se laadittiin 10–15 vuodeksi eteenpäin (Janakkalan kunta 2004, 1).

Vuonna 2002 Janakkalan kunnan alueella oli väestöä 15 483, josta kunnan vesijohtoverkoston liittyneinä oli 11 120 eli 72 % ja kunnan viemäritokseen 10 960 eli 71 % (Janakkalan kunta 2004, 3). Janakkalan vedenjakelun ja viemäroinnin toiminta-alue kattaa Turengin, Tervakosken, Lepäkosken sekä kirkonkylän erilliset taajamat. Turengin taajamasta on myös vesijohtoverkosto Harvialaan, Rastilaan ja Nuolialaan. (Janakkalan kunta 2004, 4-5).

Kehittämissuunnitelmassa epäiltiin väestön kasvavan vuoteen 2010 mennessä noin 15 950 asukkaaseen (Janakkalan kunta 2004, 21). Vuonna 2009 asukkaita oli jo runsaat 16 500, joten kasvu on ollut nopeampaa mitä epäiltiin (Kuntaesittely 2009). Suunnitelmassa esitettiin, että vuonna 2010 liittyjämäärä yleiseen vesiverkoston olisi 11 960 (75 %) ja puhdistamolle 11 960 (75 %) (Janakkalan kunta 2004, 21). Janakkalan Vedeltä saadun arvion mukaan 1.1.2010 vesijohtoverkoston olisi liittyneenä 13 550 asukasta ja jätevesiviemäriin 13 500 asukasta. Janakkalan Vedellä on 162 597 metriä jätevesiviemäriä, vesijohtoa 177 162 metriä ja hulevesiviemäriä 99 367 metriä. (Palmanto, sähköpostiviesti 19.2.2010).

Kehittämissuunnitelman mukaan Janakkalan kunnan alueella olevien yksityisten talouksien kaivojen terveydelliset laatuvaatimukset on pääosin täytetty. Vuosina 2002–2003 korvattiin monia rengaskaivoja porakaivoilla kuivuuden aiheuttaman vesipulan takia. (Janakkalan kunta 2004, 12). Vuodesta 1985 Janakkalassa on haja-asutusalueen kiinteistöiltä vaadittu jätevesien käsittelyyn vähintään 3-osaista saostuskaivoa ja maaperäkäsittelyä (maaimetytys, -suodatus tai vastaava kaupallinen ratkaisu). Pohjavesialueilla maaperäimetyttäminen ei ole mahdollista ja silloin jätevedet kerätään umpisäiliöön ja toimitetaan asianmukaiseen käsittelyyn tai johdetaan suodatuskäsittelyn jälkeen pohjavesialueen ulkopuolelle. (Janakkalan kunta 2004, 13).

Haja-asutuksen talousjäteveden ympäristönkuormitusta tulee pienentää orgaanisen aineksen osalta 90 %, kokonaisfosforin osalta 85 % ja kokonaistypen osalta 40 % verrattuna laskennalliseen haja-asutuksen kuormituslukuun (VNAb, 1: 4 §). Pohjavesialueilla, joita käytetään vedenhankintaa, tulee olla suojeleusuunnitelmat ja suojavyöhykkeet. (Janakkalan kunta 2004, 19). Janakkalan järvien tila vaihtelee välttävästään erinomaiseen, mutta pääosa niistä luokitellaan vähintään tyydyttäväksi (Janakkalan kunta 2004, 15). Pintavesien osalta tärkeimpänä tavoitteena oli vähentää yhdyskuntien aiheuttamaa jätevesikuormitusta. Haja-asutuksen jätevesipäästöihin tulee kiinnittää huomiota kaikilla vesistöalueilla. (Janakkalan kunta 2004, 19).

Janakkalan kunnan vesihuollon tilanne on hyvä ja tulevaisuudessa on myös riittävästi pohjavesivarjoja vedenhankintaan (Janakkalan kunta 2004, 51). Suunnitelmassa esitettiin alueita, joilla oli vedenhankinnan tai jätevedenkäsittelyn kehittämistarpeita (Janakkalan kunta 2004, 17). Näistä osa oli tiheään asuttuja kyliä, jotka olisi hyvä saada yleisen vesihuollon piiriin tai perustaa niihin osuuskuntia (Janakkalan kunta 2004, 51). Näistä alueista nyt Koljala on osana Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskuntaa ja Punkka-Nummenpää sekä Uhkoila toimivat omina osuuskuntina. Punkkanummenpää vesiosuuskunta oli juuri aloittanut toimintansa, kun kehittämissuunnitelma tehtiin. (Janakkalan kunta 2004, 34).

Seuraavissa luvuissa on perustietoa Janakkalan alueen vesiosuuskunnista. Tiedot on kerätty vesiosuuskuntien Internet-kotisivujen ja osuuskuntien hallituksille suunnattujen kyselyiden avulla.

7.2 Punkkanummenpään vesiosuuskunta

Osuuskunnan hallitukselle lähetettiin kysely, minkä vastausten perusteella saatiin tietoa osuuskunnan perustamiseen johtuneista syistä, toiminnasta, taksapolitiikasta ja tulevaisuudensuunnitelmista. Tietoa saatiin myös osuuskunnan Internet-sivuilta.

Vesiosuuskunnan perustamiseen johtaneita syitä oli kaivovesien riittämättömyys ja jätevesiasetuksen tiukentuneet määräykset. Pitkäaikainen kuivuus tyhjensi jopa 50 talouden kaivot. Kaikilla oli omat kaivot sekä jätevesijärjestelmät. Osuuskunnan tavoitteena oli järjestää vedensaanti kaivojen kuivumisesta kärsiville kiinteistöille, parantaa kaivoveden laatua sekä yhteisellä viemäroinnillä täyttää jätevesiasetuksen edellyttämän jätevesien käsittelyn taso. Osuuskunta perustettiin vuonna 2003 ja tarkoituksena oli rakentaa vesi- ja jätevesiverkosto vuosien 2003–2005 aikana. (Punkkanummenpään toimintakertomus 2005, 2). Jätevesiverkoston on liitettävä 118 kiinteistöä ja talousvesiverkoston 100 kiinteistöä.

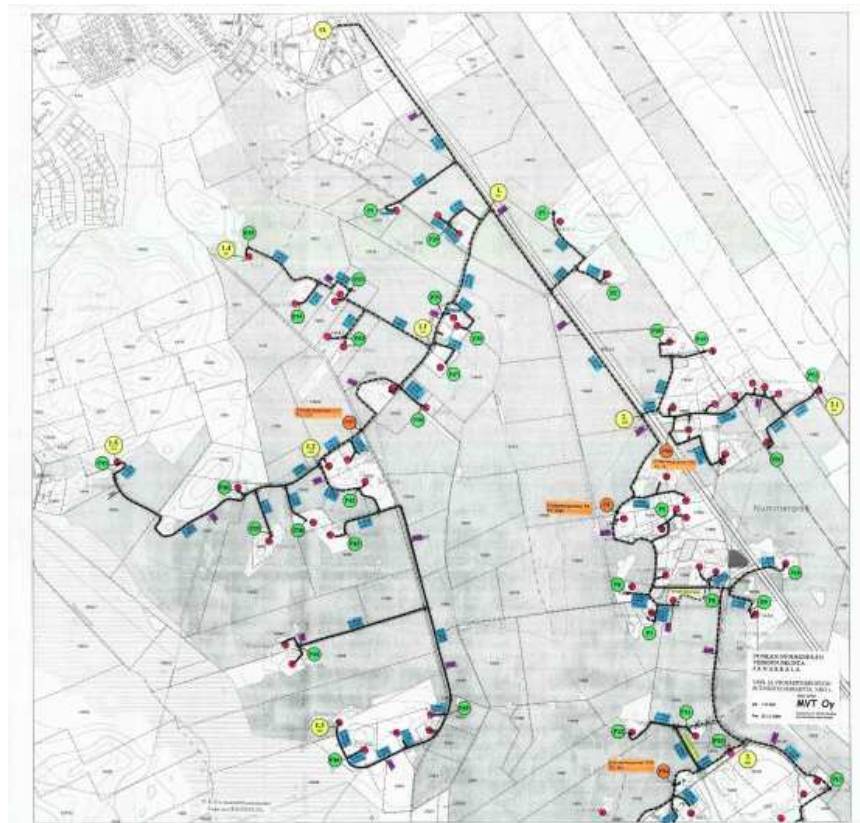
Perustava kokous vesiosuuskunnalle pidettiin 5.10.2003. Perustajajäseniä oli 39 ja tämän lisäksi jäseniksi haluavia noin 80. Suunnittelussa apuna ollut Janakkalan Vesi hoiti kilpailutuksen ja tarjousten vertailu. Tämän perus-

teella osuuskunta valitsi suunnittelijan. Suunnittelija hoiti maastotutkimukset. (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005; 4, 6).

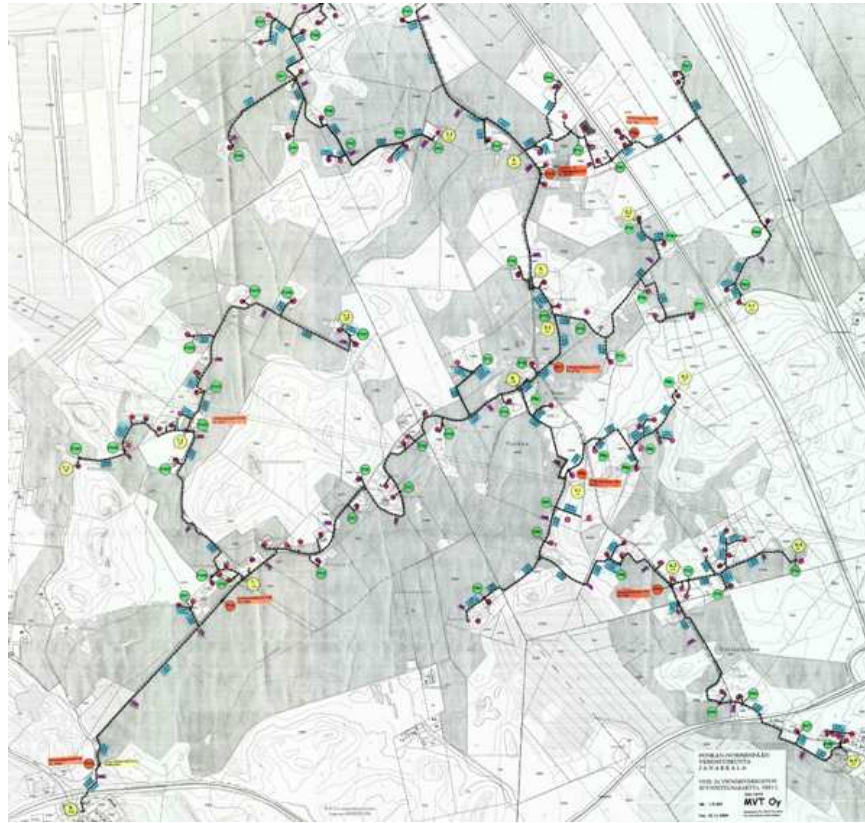
Osuuskunta ei näe mahdollisena, että kunta ottaisi vastuun toiminnasta ja verkostosta tulevaisuudessa. Kunnalta he odottavat myönteisempää suhtautumista osuuskuntien ympäristöä ja asuinmukavuutta parantavaan työhön ja tuloksiin.

7.2.1 Verkosto

Osuuskunta toimittaa vettä $9\,733\text{ m}^3$ vuodessa ja kerää jätevedettä $11\,229\text{ m}^3$ vuodessa. Janakkalan Vesi toimittaa talousveden ja jätevesi toimitetaan myös Janakkalan Vedelle. Verkostojen ensimmäiset osat rakennettiin vuonna 2005. Vesijohdon pituus on 37 kilometriä ja viemärin pituus 36 kilometriä. Viettoviemärin osuus on kolme kilometriä ja paineviemärin osuus 33 kilometriä. Linjapumppaamoita on yhdeksän kappaletta ja kiinteistökohtaisia pumppaamoita 90 kappaletta. Kuvissa 1 ja 2 on suunnitelmapakartat osuuskunnan toiminnalle.

KUVA 1 Janakkalan kunnan Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnan suunnitelmapakartta 1, ei mittakaavassa (Punkan-Nummenpään tiedostot)

KUVA 2 Janakkalan kunnan Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnan suunnitelmakartta 2, ei mittakaavassa (Punkan-Nummenpään tiedostot)

Rakennustyöt jakaantuivat kahteen osaan. Toinen osa oli valtion vesihuoltotyö, mikä käsitti 11 kilometrin osuuden Janakkala – Loppi yhdysvesijohdosta ja kokoojaviemäristä. Vesihuoltotyötä valvoi Pirkanmaan Ympäristökeskuksen Teknisten palvelujen osasto. Toinen osuus oli osuuskunnan jakeluverkosto, jonka urakoitsijaksi valittiin tarjouskilpailun perusteella toinen urakoitsija. Osuuskunta palkkasi alan asiantuntijan valvomaan jakeluverkoston rakentamista. (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005; 6, 7).

Verkosto suunniteltiin kunnan vesihuoltolaitoksen ja konsultin avulla. Toimituksessa tehtiin yksi virhe linjauksessa loma-asunnolle salaojapellon yli. Kiinteistöjen liittämiskohtana toimii tontin raja tai pumppaamon liitos, jos tontille tulee kiinteistökohtainen pumppaamo. Kiinteistö vastaa tällöin pumppaamon ylläpidosta. Osuuskunnan perustamiseen saatiin apua ympäristökeskuksen viranomaiselta ja toiselta osuuskunnalta.

Osuuskunta on myös kilpailuttanut sähköurakoitsijan, LVI-urakoitsijan ja muut toimijat. Osuuskunta hoiti hankkeen materiaalitilaukset ja varastoinnin sekä pumppaamot (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005; 6-7).

7.2.2 Talous

Liittymismaksu oli perustamishetkellä yhteensä 8 800 € (vuonna 2005) talousvedelle ja jätevedelle. Summa sisälsi myös Janakkalan Veden 600 € liittymismaksun. Liittymismaksu on vuonna 2010 9 500 €. Summa sisältää Janakkalan Veden 600 € liittymismaksun, mutta ei sisällä materiaaleja ja töitä. Tontin raja tai pumppaamon liitos määrittää liittymismaksuun kuuluvan osuuden. Kiinteistö on vastuussa pumppaamon ylläpidosta.

Talousveden perusmaksu on 175 € vuodessa. Jätevedelle ei ole määrätty perusmaksua. Talousveden käyttömaksu 1,08 €/m³ ja jäteveden käyttömaksu 1,68 €/m³ ja ne ovat Janakkalan Veden hinnaston mukaiset. Osuusmaksu on 100 €. Osuuskunnan perusmaksussa on huomioitu myös tulevaisuuden huolto- ja ylläpitokulut. Arvioitu kokonaiskustannus liittyyjää kohden on 11 500 € (vuonna 2010).

Hankkeen kustannuksien arvioimiseksi käytettiin Janakkalan kunnan Nuolialan kylän hanketta (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005, 3-4). Rakentamiskustannukset olivat 1 440 000 € (vuonna 2005). Näissä kustannuksissa ei ole mukana runkolinjan osuutta, joka tehtiin valtion vesihuoltotyönä ja rahoitettiin valtion budjetista. Tämän kustannus oli 270 000 € (vuonna 2005). Syynä valtion tuen hakemiseen oli hankkeen suuruus, sen laajuus kolmen kunnan alueella ja että kustannukset tulisivat kohtuulliseksi liittymää kohden. Hankkeeseen saatiin rahaa myös liittymismaksujen ja ympäristökeskuksen tuen kautta. Janakkalan, Lopen ja Riihimäen kaupungit avustivat myös. Kunnat antoivat rakennusaikaiselle rahoitukselle takauksen. Teknistä tukea antoi Janakkalan Vesi ja osuuskunnan palkkaama valvoja. (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005, 3-4). Avustuksia saatiin yhteensä 390 000 €. Janakkalan ja Lopen kunnat myönsivät vesiosuuskunnalle väliaikaisen omavelkaisen miljoonan euron takauksen liittyjien mukaisessa suhteessa. Hankkeen valmistuttua takaukselle voitiin hakea kiinnitys vesi- ja viemäriverkkoon. Osuuskunta neuvotteli liittyjille pankin kautta rahoituksen. Tavoitteena oli saada osuuskunnan rakennusaikainen velka mahdollisimman alhaiseksi. (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005, 7).

7.2.3 Toiminta

Vesiosuuskunnan hallitus hoitaa kaikki juoksevat asiat, joihin kuuluu muun muassa osuuskunnan lakisääteiset asiat, kirjanpito, lomakkeet, alv-asiat, takaukset, avustusanomukset, suunnittelusopimukset, urakkasopimukset, materiaalihankinnat, sopimukset maanomistajien kanssa, sopimukset vesilaitoksen kanssa ja luvat. (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005, 8).

Janakkalan Vesi laskuttaa veden ja myy sen suoraan jäsenille. Kirjanpito on tilattu Yrityspalvelu Leena Kilpelältä. Vikapäivystyksen hoitaa Tmi. V. Heiskala. Arvio tehdyistä talkootyötunneista on 110 tuntia vuodessa. Talkootyötä hoitaa kaksi ihmistä. Veden laatua tarkkailee terveydensuojeluvii-

ranomainen, joka käy ottamassa näytteitä. Osuuskunnan toiminnassa mukana olevilla on kokemusta taloushallinnosta.

Osuuskunnalla ei ole yhteistyötä muiden osuuskuntien kanssa, mutta kiinnostusta on yhteistyöhön tarvikehankintojen ja varaosavarastojen osalta. Osuuskunnalla on kiinnostusta tehdä yhteistyötä myös internetkotisivujen tekemisen ja ylläpidon osalta.

7.2.4 Ongelmat

Osuuskunnalla on ollut viemäritukos vuonna 2005 ja jätevesipumppaamon toimintahäiriöitä vuonna 2008 ja 2009. Ongelmatilanteisiin on varauduttu vikahälytysjärjestelmällä. Osuuskunnalla on sopimus ostopalveluista ongelmatilanteissa (esim. pumppujen osalta). Verkostossa on myös kloorausmahdollisuus. Verkostot on merkitty karttoihin sekä maastoon ja osuuskunnalla on varaosia myös varastossa. Sosiaalisia ongelmia on aiheuttanut ristiriita maanomistajan ja osuuskunnan välillä, kun maanomistaja ei antanut lupaa kaivaa runkolinjaa omistamalleen pelto- ja metsämaalle.

Punkan-Nummenpään osuuskunnan toimintakertomuksen mukaan alun suunnittelu olisi voitu tehdä perusteellisemmin, palkata heti alusta alan osaaja, huolehtia henkilökohtaisesta tiedotuksesta maanomistajille, tilitoimisto valita heti alkuvaiheessa ja hoitaa luvat ja sopimukset mahdollisimman varhain kuntoon. (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005, 8-9).

7.2.5 Toiminta-alue

Hankkeen alussa toimintaa oli kolmen kunnan alueella. Siihen kuului moottoritie nro 3:n länsipuoli Tervakoskelta kantatie 54 saakka, Paiston, Nummenpään, Punkan sekä Kormun kylät (Punkan-Nummenpään toimintakertomus 2005, 3-4). Jätevesiverkostoon liittyneitä kiinteistöjä on 118 kappaletta ja talousvesiverkostoon 100 kappaletta. Olemassa olevista kiinteistöistä verkostoon on liitettävissä 65 kappaletta.

Toistaiseksi vesiosuuskunnalla ei ole suunnitelmia laajentumiseen. Osuuskunnalla on käsitys vesihuoltolain mukaisesta toiminta-alueesta, mutta määrittystä ei ole tehty. Esitetty on, että toiminta-alue käsittäisi kaikki kiinteistöt rakennetun verkoston liitännäalueella. Osuuskunnan hallitus odottaa, että kunta ehdottaisi osuuskunnalle sopivaa rajausta toiminta-alueeksi.

7.3 Uhkoilan vesiosuuskunta

Osuuskunnan hallitukselle lähetettiin kysely, minkä vastausten perusteella saatiin tietoa osuuskunnan perustamiseen johtuneista syistä, toiminnasta, taksapolitiikasta ja tulevaisuudensuunnitelmista. Tietoa saatiin myös osuuskunnan Internet-sivuilta.

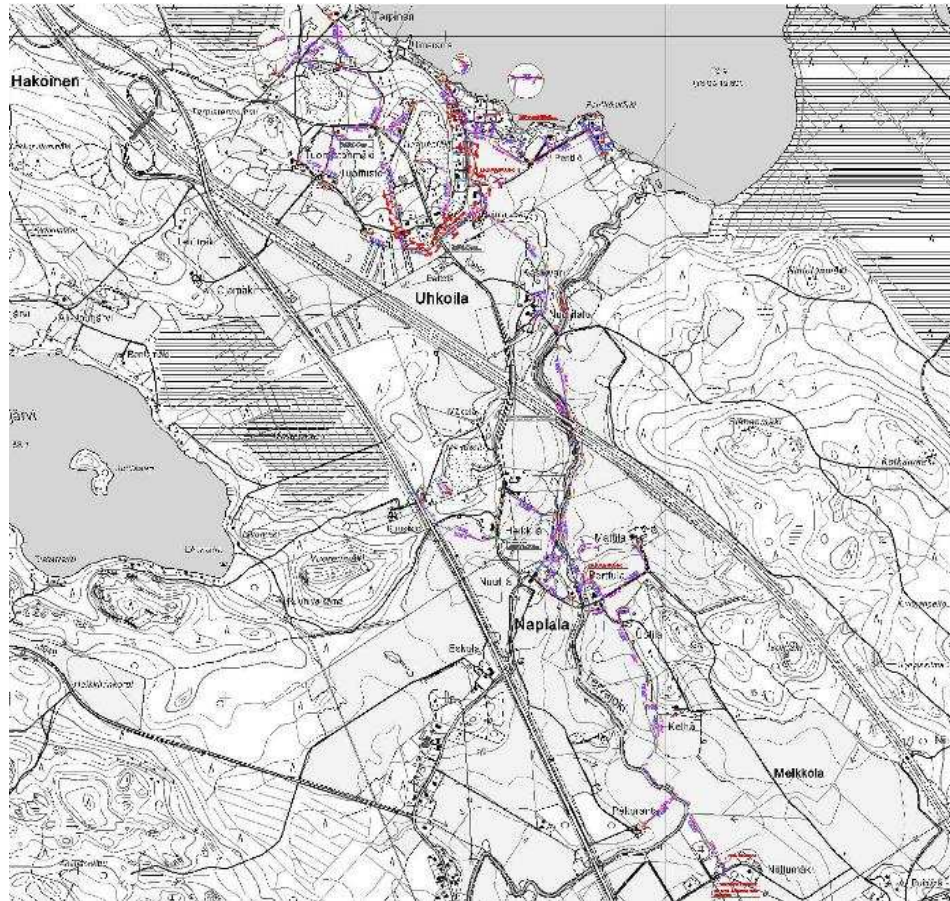
Uhkoilan vesiosuuskunta on perustettu 27.8.2005 ja sillä on toimintaa Janakkalan kunnan Uhkoilan ja Melkkolan kylät (Uhkoilan vesiosuuskunta 2006). Ensimmäinen tiedotustilaisuus pidettiin 8.7.2005. Paikalla oli noin 30 asiasta kiinnostunutta. Perustamiskirjan allekirjoitti 29 henkilöä. Osuuskunta merkittiin Kaupparekisteriin 5.4.2006. (Uhkoilan vesiosuuskunnan historia 2006). Sekä talousvesi- että viemäriverkostoon liittyneitä on 65 kappaletta. Osuuskunnan tarkoituksena on turvata asiakkailleen riittävä määrä laatuvaatimukset täyttävää talousvettä sekä johtaa alueen talousjätevedet käsiteltäväksi jätevedenpuhdistamolle. (Uhkoilan vesiosuuskunta 2006). Syitä osuuskunnan perustamiseen oli jätevesiasetuksen tiukentuneet määräykset sekä kaivoveden riittämättömyys ja huono laatu. Osuuskunnan perustamiseen saatiin apua kunnan ja ympäristökeskuksen viranomaisilta. Apua saatiin myös kunnan vesihuoltolaitokselta, toiselta osuuskunnalta sekä itse etsimällä tietoa esimerkiksi Internetistä.

Olemassa olevista kiinteistöistä on mahdollista liittää kymmenen kappaletta osuuskuntaan ja uusiorakennuksia alle viisi. Osuuskunnalla ei ole halua laajentaa toimialuetta, mutta valmiutta on liittää muutama alueella oleva kiinteistö mukaan. Osuuskunta näkee mahdollisena, että kunta ottaa vastuun toiminnasta ja osuuskunnan verkostosta myöhemmin. Osuuskunta ei kuitenkaan suostu "pakkolunastamiseen", vaan siitä tulee markkinahinta ja mieluiten jopa hieman ylimääräistä huomioiden tietenkin putkiston ikävähennykset.

7.3.1 Verkosto

Osuuskunnan toimittama vesimäärä on 2 200 m³ vuodessa ja jätevettä sekerää 3 000 m³ vuodessa. Uhkoilan vesiosuuskunnan vesi ostetaan Janakkalan Vedeltä Tervakoskelta ja jätevesi toimitetaan Janakkalan Vedelle Tervakosken laitokseen puhdistettavaksi.

Verkostojen ensimmäiset osat rakennettiin vuonna 2007. Vesijohdon sekä viemärin pituus on 11 kilometriä. Viettoviemäriä on yksi kilometri ja paineviemäriä kymmenen kilometriä. Paineviemärin valinnalla mahdollistettiin pienemmät rakennuskustannukset kuin viettoviemärijärjestelmässä (Uhkoilan vesiosuuskunta 2006). Linjapumppaamoita on kaksi kappaletta ja kiinteistökohtaisia pumppaamoita 51 kappaletta (kuva 3).

KUVA 3 Janakkalan kunnan Uhoilan vesiosuuskunnan putkikartta toiminnan koko alueesta, ei mittakaavassa (Uhoilan vesiosuuskunnan putkilinjan kulku kartalla)

Verkosto suunniteltiin konsultin ja kunnan vesihuoltolaitoksen avulla. Suunnittelu onnistui hyvin, koska vesijohdon reitti saatiin kulkemaan läheltä alueella olevia kiinteistöjä. Yksi liittymä osoittautui hankalaksi, mutta saatiin onnistumaan järkevin kustannuksin. Jos nykytietojen pohjalta rakennettaisiin uusi verkosto, se tuskin muuttuisi mihinkään jo rakennetusta verkostosta.

Osuuskunta tuo liittymän tontin rajalle ja vastaa siihen saakka rakentamisesta ja huollosta. Liittyjä vastaa kiinteistön liittämisestä osuuskunnan verkostoon ja aiheutuneista kustannuksista.

7.3.2 Rakentaminen

13.12.2005 päätettiin valita hankkeen suunnittelusta vastaamaan Suunnittelutoimisto S. Anttila Virroilta. Maastotutkimukset aloitettiin 6.3.2006 ja suunnittelutyö oli valmis 4.5.2006. (Uhoilan vesiosuuskunnan historia 2006). Maanrakennusurakan tekijäksi valittiin Tieliikelaitos Hämeenlinnasta ja pumppaamoiden toimittajaksi valittiin Grundfos. Maanrakennusurakka aloitettiin 1.11.2006 ja saatiin valmiiksi 1.8.2007, jolloin kiinteistöt saivat luvan liittyä verkostoon. (Uhoilan vesiosuuskunnan historia 2006). Kuvassa 4 on pumppaamon asennus käynnissä.

KUVA 4 Janakkalan kunnan Uhkoilan vesiosuuskunnan pumppaamon asennusta (Uhkoilan vesiosuuskunnan kuvia maanrakennusurakasta)

7.3.3 Talous

Talousveden sekä jäteveden liittymismaksu oli perustamishetkellä 3 000 € (vuonna 2006). Vuonna 2010 liittymismaksut ovat 5 000 €. Osuuskunnan liittymismaksuun kuuluu verkoston vieni liittymän tontin rajalle. Myös tähän pisteeseen osuuskunta vastaa rakentamisesta ja huollosta. Liittyjän vastuulle kuuluu liittämistä osuuskunnan verkkoon ja sen kustannuksista.

Talousveden sekä jäteveden perusmaksu on 6 €/kuukaudessa, yhteensä siis 12 €/kuukaudessa. Talousveden käyttömaksu on 1,08 €/m³ (alv 0%) ja jäteveden käyttömaksu 1,68 €/m³ (alv 0%) ja ovat Janakkalan Veden hinaston mukaiset. Osuusmaksu on 100 €. Perusmaksu tulee kokonaisuudessaan osuuskunnalle, millä on turvattu tulevat saneeraustarpeet.

Kokonaiskustannus liittyjää kohden on 7 562,50 € (vuonna 2010) jos liittyy sekä vesi- että viemäriverkostoon. Summa on nyt lopullinen, mutta voi vielä pienentyä, jos vesiosuuskunta saa ELY-keskukselta tuen kokonaisuudessaan. Raha hyvitetään liittyjille jälkikäteen.

Rakentamiskustannukset olivat 622 478,70 € (vuonna 2006). Osuuskunta kattoi hankkeen rahoituksen liittymismaksutuloilla, kunnan ja ympäristökeskuksen tuella sekä rakentamisvaiheessa osuuskunnan ottamalla pitkäaikaisella pankkilainalla (Uhkoilan vesiosuuskunta 2006). Janakkalan kunta avusti osuuskuntaa maksamalla 500 €/liittyjä/verkosto, eli 1 000 € liittyjältä, jos kiinteistö liittyi sekä vesi- että viemäriverkostoon. Kunta myös

takasi osuuskunnan pankkilainaa (Uhkoilan vesiosuuskunnan FAQ 2006). Osuuskunnalla liittyneitä oli 64 kappaletta, joten avustusta saatiin 64 000 € kunnalta. Liittymismäärän laskettiin kaivu-urakan päättyä. Hämeen ympäristökeskukselta avustusta saatiin 80 000 € eli yhteensä avustuksia saatiin 144 000 €.

Osuuskunta teki vertailua kustannuksista ja sen takia liittymähinta laskettiin yhteiskustannusten mukaan. Näin ollen kaikki liittyjät maksavat liittymästään saman hinnan, vaikka kaivu-urakan hinta vaihtelisi kiinteistöittäin. Osuuskunnan hankintoihin sisältyy myös kiinteistökohtaisten pumppaamojen hankinta- ja asennuskustannukset. Mahdollisuuksien mukaan useamman kiinteistön jätevedet johdetaan yhteen pumppaamoon. (Uhkoilan vesiosuuskunnan FAQ 2006).

7.3.4 Toiminta

Osuuskunnan hallitus koostuu eri alueiden edustajista. Siihen kuuluu kuusi jäsentä ja jokaisen henkilökohtainen varajäsen. Ylimmästä päätäntävällä vastaa jäsenistö. Sääntömääräisistä asioista päätetään osuuskuntakokouksissa ja jäsenistö myös valitsee hallituksen. (Uhkoilan vesiosuuskunta 2006).

Yleinen hallinto (uudet liittyjät, postin vastaanotto) hoidetaan talkootyönä. Vesilaskutus hoituu Janakkalan Veden kautta. Kirjanpito on ostettu ostopalveluna Hyvinkäältä Tilikeskuksesta. Vikapäivystys sekä korjaus ja huolto hoituvat myös talkootyönä. Apua hankitaan huoltoon ja korjaukseen myös tarvittaessa. Laadun tarkkailua hoitaa Janakkalan vesi, sekä loppukäyttäjät.

Viiden vuoden keskiarvoksi talkootuntien osalta on saatu noin 800 tuntia vuodessa. 4-10 henkilöä hoitaa talkootyön. Osuuskunnan toiminnassa on mukana henkilöitä, joilla on kokemusta taloushallinnosta, LVI-alasta ja vesihuollosta. Osuuskunnalla ei ole yhteistyötä muiden osuuskuntien kanssa.

7.3.5 Ongelmat

Syksyllä 2009 osuuskunnalla oli vuoto vesijohdossa ja 24.12.2008 jätevesipumppaamon toimintahäiriö. Ongelmatilanteisiin on varauduttu vikaohjelmalla, merkittävällä verkosto (putket, sulkuventtiilit) karttoihin sekä maastoon. Osuuskunnalta löytyy myös varaosia omasta varastosta verkoston laitteisiin. Putkien kulkureitit ja näkemyserot hankkeen toteuttamisessa ovat aiheuttaneet ristiriitoja jäsenten ja osuuskunnan välillä sekä maanomistajien ja osuuskunnan välillä.

7.3.6 Toiminta-alue

Osuuskunnan hallituksessa oltiin tietoisia mitä vesihuoltolain mukaisella toiminta-alueella tarkoitettiin. Toiminta-aluejärjestyksestä ei kuitenkaan ole

7.4.2 Talous

Talousveden liittymismaksu oli perustamishetkellä 4 250 € (vuonna 2007) ja nyt 5 500 € (vuonna 2010). Talousveden perusmaksu on 6 €/kk ja käyttömaksu 1,08 €/m³, mikä on Janakkalan veden hinnaston mukainen. Jäteveden liittymismaksu oli perustamishetkellä 4 250 € (vuonna 2007) ja nyt 5 500 € (vuonna 2010). Kiinteistö on vastuussa putkistosta talolta mahdolliselle pumppaamolle, muuten tontin rajalle. Kiinteistön vastuulle tulee myös liitostyö ja pumppaamon syöttökaapelin kaivaminen. Osuuskunta tuo pumppaamon mahdollisimman lähelle tontin rajaa ja on vastuussa sen käyttökuntoon laittamisesta.

Jäteveden perusmaksu on 6 €/kk ja käyttömaksu Janakkalan veden hinnaston mukaisesti 1,68 €/m³. Osuusmaksu on 150 €. Maksuissa on myös huomioitu tulevat saneeraustarpeet. Viimeisimmän tiedon mukainen kokonaiskustannus liittyjää kohti on 8 500 € (vuonna 2010).

Rakentamiskustannukset olivat 313 500 € (vuonna 2007) ja Janakkalan kunnalta saatiin avustuksia 500 €/liittyjä/verkosto. Eli jos kiinteistö liittyi sekä vesijohtoon sekä viemäriin, avustusta saatiin 1 000 € kiinteistöä kohden. Osuuskunta teki vertailua kiinteistökohtaisten investointien ja osuuskunnan välillä ja totesi, että vesiosuuskunta tuli selvästi halvemmaksi kuin porakaivo yhdistettynä jätevesijärjestelmän uusimiseen.

7.4.3 Toiminta

Yleinen hallinto (kuten uudet liittyjät ja postin vastaanotto) hoidetaan talkootyönä. Vesilaskutuksen hoitaa Janakkalan Vesi. Kirjanpidon hoitaa Etelä-Hämeen Tilikeskus. Vikapäivystystä ei ole, mutta vian ilmetessä se hoidetaan talkootyönä. Samoin verkoston korjaus ja huolto hoidetaan talkootyönä. Talkootyön osuudeksi arvioidaan 250 tuntia vuodessa ja sitä hoitaa 15 henkilöä. Veden laadun tarkkailua ei hoideta erikseen, koska vesi ostetaan Janakkalan Vedeltä.

Osuuskunnan käytännön toiminnassa mukana olevilla on kokemusta taloushallinnasta ja vesihuollosta. Koljalan-Vuorten kylän osuuskunnalla ei ole yhteistyötä muiden osuuskuntien kanssa. Kiinnostusta kuitenkin olisi yhteistyöhän vikaapäivystyksen ja huollon osalta.

7.4.4 Ongelma

Vesiosuuskunnalla on tapahtunut vuoto vesijohdossa vuonna 2007 ja viemäriässä vuonna 2008. Jätevesipumppaamolla on ollut toimintahäiriöitä neljä kappaletta vuonna 2008 ja kerran vuonna 2009. Ongelmatilanteisiin on varauduttu tekemällä toimintasuunnitelma, seuraamalla vedenkulutusta säännöllisesti ja merkitsemällä verkostotietoja, kuten putkia ja sulkuventtiilejä, karttoihin sekä maastoon. Sosiaalisia ongelmia on aiheuttanut perusmaksun veloitus, jos kiinteistö on vasta liittynyt osuuskuntaan eikä vettä ole käytetty.

7.5 Rastilan vesiosuuskunta

Osuuskunnan hallitukselle lähetettiin kysely, jonka vastausten perusteella saatiin tietoa osuuskunnan perustamiseen johtuneista syistä, toiminnasta, taksapolitiikasta ja tulevaisuudensuunnitelmista.

Osuuskunta on perustettu vuonna 2003 ja syynä sen perustamiseen oli kivi-veden riittämättömyys. Apua perustamiseen saatiin kunnan vesihuoltolaitokselta. Vesiosuuskuntaan on liittyneenä 17 kiinteistöä talousvesijohdoton. Jo olemassa olevista kiinteistöistä on liitettävissä kolme kappaletta osuuskuntaan. Osuuskunnalla ei ole kiinnostusta laajentua tulevaisuudessa.

Osuuskunnassa oltiin tietoisia siitä, mitä vesihuoltolain mukaisella toiminta-alueella tarkoitettiin. Osuuskunta on myös tehnyt toiminta-alueäärityksen.

7.5.1 Verkosto

Vesijohdon ensimmäinen osuus on rakennettu vuonna 2003 ja sen pituus on 2 100 metriä. Talousvesi ostetaan Janakkalan Vedeltä. Verkosto suunniteltiin Janakkalan Veden avustuksella ja suunnitelmissa ei tapahtunut virheitä. Kiinteistön osuus alkaa tontin rajalta.

7.5.2 Talous

Talousveden liittymismaksu on tällä hetkellä 1 500 € (vuonna 2003) ja se ei ole vuoteen 2010 mennessä muuttunut perustamishetken tilanteesta. Liittymismaksuun kuuluva osuus rajoittuu tontin rajaan. Talousvedestä maksetaan 1,08 €/m³ Janakkalan Veden hinnaston mukaisesti. Osuusmaksu on 25 € henkilöä kohden. Maksuissa ei huomioida tulevia saneeraustarpeita, vaan hallitus päättää tarvittavista kustannuksista, jotka sitten peritään jäseniltä. Kokonaiskustannus liittyjää kohden on 1 500 € (vuonna 2010).

Osuuskunnan rakentamiskustannuksia ei voitu määritellä tarkasti, koska osuuskunnan jäsenet tekivät talkoovoimin suurimman osan töistä. Avustuksia osuuskunnan perustamiseen saatiin kunnalta 5 000 € ja ympäristökeskukselta 13 000 €. Suuria kustannuseroja ei tullut kiinteistökohtaisen ratkaisun ja vesiosuuskunnan perustamisen välille.

7.5.3 Toiminta

Yleinen hallinto, kuten uudet liittyjät ja postin vastaanotto sekä kirjanpito hoidetaan talkootyönä. Vikapäivystys hoituu myös talkootyönä. Vesilaskutuksen hoitaa Janakkalan Vesi. Verkoston korjaus ja huolto toimii sekä talkootyöllä, että Janakkalan Veden avustuksella. Talkootyötunteja kertyy vuodessa noin 40 tuntia ja sitä hoitaa viisi henkilöä. Veden laadun tarkkailu hoidetaan Janakkalan Vedellä. Osuuskunnalla ei ole yhteistyötä muiden

osuuskuntien kanssa, eikä tulevaisuudessakaan ole kiinnostusta yhteistyöhön. Osuuskunnalla ei ole ollut ongelmatilanteita verkoston suhteen eikä myöskään ristiriitoja osuuskunnan, jäsenten ja maanomistajien välillä. Mahdollisiin vesivuotoihin ja muihin ongelmiin on kuitenkin varauduttu toimivalla tiedotusjärjestelmällä.

8 SELVITYS JANAKKALAN KUNNAN VESIOSUUSKUNNISTA

Työssä selvitettiin Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien tilaa. Selvitys tehtiin kyselyiden avulla.

8.1 Tutkimussuunnitelma

Janakkalan kunnan alueella sijaitseville osuuskunnille lähetettiin kaksi erillistä kyselyä helmi-maaliskuun vaihteessa 2010.

Osuuskunnan jäsenille lähetettiin kirje (Liite 1) ja parin sivun mittainen kysely (Liite 3) koskien tyytyväisyyttä osuuskunnan toimintaan, syitä osuuskuntaan liittymiseen, maksujen kohtuullisuutta ja oletetaanko kunnan ottavan vastuu toiminnasta tulevaisuudessa. Kaikille jäsenille neljästä osuuskunnasta lähetettiin samanlainen kysely. Koljalan-Vuortenkyllän osuuskunnalle lähetettiin yhteensä 47 kyselyä, Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnalle 121 kyselyä ja Uhkoilan vesiosuuskunnalle 59 kyselyä. Rastilan vesiosuuskunnalta ei saatu jäsenien yhteystietoja, joten hallituksen puheenjohtajan kautta toimitettiin 17 kyselyä, mitkä hän toimitti asukkaille suoraan postilaatikkoon. Yhteensä kyselyjä lähetettiin osuuskunnan jäsenille 244 kappaletta. Kyselyyn pystyi myös vastaamaan Internetissä.

Osuuskunnan hallitukselle suunnattu kysely (Liite 4) lähetettiin osuuskuntien yhteyshenkilöille kirjeen (Liite 2) mukana. Tiedot osuuskuntien yhteyshenkilöistä saatiin Janakkalan Veden kautta. Vaikka kysely lähetettiin yhdelle henkilölle, suositeltiin sitä tehtäväksi yhdessä muun hallituksen kanssa. Osuuskunnan kyselyssä haluttiin selvittää osuuskunnan verkostotietoja, toimintaa, maksupolitiikkaa, ongelmatilanteita ja toiminta-alueen määrittystä sekä käsitystä kunnan vastuusta tulevaisuudessa. Kaikille neljälle osuuskunnalle lähetettiin samanlainen kysely. Kyselyyn pystyi myös vastaamaan Internetissä.

Kyselyn pohjana käytettiin Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry:n kyselyä, jonka Vesa Arvonen oli laatinut. Hän oli myös aktiivisesti mukana kyselyn laatimisessa. Kyselystä tehtiin selkeä ja avoimilla vastauksilla täydennettiin muita kysymyksiä, jotta vastausten analysointi helpottuisi.

8.2 Tulokset

Kyselyitä postitettiin osuuskuntien jäsenille 244 kappaletta. Vastauksia tuli 94 kappaletta ja vastausprosentti oli 38,5. Vastausaikaa annettiin runsas kaksi viikkoa 7.3.2010 asti. Vastausajan päätyttyä tuli myös vastauksia, jotka hyväksyttiin mukaan.

8.2.1 Vastausten jakautuminen

Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnasta vastauksia tuli 18 kappaletta ja näiden osuus kaikista vastanneista oli 19,1 %. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnan osuus vastanneista oli 50 % ja vastauksia tuli 47 kappaletta. Rastilan vesiosuuskunnalta vastauksia tuli 4 kappaletta ja vastausprosentti kaikkien osuuskuntien jäsenten vastauksista oli 4,3 %. Uhkoilan vesiosuuskunnan osuus vastanneista oli 26,6 % ja vastauksia tuli 25 kappaletta.

Koljalan-Vuortenkyllän osuuskunnalle lähetettiin yhteensä 47 kyselyä ja vastauksia tuli 18 kappaletta, joten osuuskunnan vastausprosentti oli 38,3. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnalle lähetettiin 121 kyselyä ja vastauksia tuli 47 kappaletta, joten vastausprosentti oli 38,8. Uhkoilan vesiosuuskunnalle lähetettiin 59 kyselyä ja vastauksia tuli 25 kappaletta, joten vastausprosentti oli 42,4. Rastilan vesiosuuskunnalle lähetettiin 17 kappaletta kyselyitä ja vastauksia tuli 4 kappaletta ja näin ollen vastausprosentti oli 23,5.

Kaikista vastanneista 74 kappaletta, eli 80,4 %, oli rivijäsenien vastauksia ja 16 kappaletta, eli 17,4 %, oli hallituksen jäsenien vastauksia. Yksi vastaus tuli entiseltä aktiivilta, nykyiseltä rivijäseneltä, yksi vastaus hallituksen varajäseneltä ja kaksi jätti vastaamatta mitä ryhmää edusti.

Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnan 18 vastanneesta 12 vastausta oli rivijäseniltä ja kuusi kappaletta hallituksen jäseniltä. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnasta 40 kappaletta vastauksista oli rivijäseniltä ja 4 kappaletta hallituksen jäseniltä, 1 kappale entiseltä aktiivilta, nykyiseltä rivijäseneltä ja 2 jätti vastaamatta. Rastilan vesiosuuskunnasta kolme vastausta tuli rivijäseniltä ja 1 vastaus hallituksen jäseneltä. Uhkoilan vesiosuuskunnan vastauksista tuli 19 kappaletta rivijäseniltä, 5 kappaletta hallituksen jäseniltä ja 1 hallituksen varajäseneltä.

8.2.2 Jäsenten liittyminen osuuskuntaan

Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnan vastanneista 16 ihmistä oli mukana perustavassa kokouksessa. Vastanneista 16 ihmistä liittyi osuuskunnan toimintaan vuosien 2006 ja 2007 aikana, eli osuuskunnan perustamisen alkuvaiheessa. Yksi vastanneista liittyi vuonna 2008 ja yksi jätti vastaamatta.

Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnan vastanneista 25 oli mukana perustavassa kokouksessa. Vastanneista kaksi oli liittynyt vuonna 2009 mukaan osuuskunnan toimintaan, yksi vuonna 2008, yksi vuonna 2006 ja loput 35 vuosien 2003–2005 aikana, jolloin osuuskuntaa perustettiin. Kahdeksan jätti vastaamatta.

Rastilan vesiosuuskunnan vastanneista kolme neljästä oli mukana perustavassa kokouksessa. Yksi oli liittynyt vuonna 1995, yksi 2003 ja yksi 2004 ja yksi jätti vastaamatta.

Uhkoilan vesiosuuskunnan vastanneista 20 ihmistä oli mukana perustavassa kokouksessa. Vastanneista 14 liittyi mukaan vuonna 2005 osuuskuntaa perustettaessa, neljä kappaletta vuonna 2006, kolme kappaletta 2007, yksi vuonna 2008 ja yksi vuonna 2009. Kaksi jätti vastaamatta.

8.2.3 Vesijohto ja jätevesiviemäri

Osuuskuntien jäsenistä 84 kappaletta on liittynyt vesijohtoon ja 86 kappaletta jätevesiviemäriin. Osalla osuuskunnan jäsenistä saattaa olla vain osuusmaksu maksettuna tai tontille ei ole vielä rakennettu kiinteistöä, minkä takia kaikilla vastanneista ei ole liittymää vesijohtoon sekä jätevesiviemäriin. Osa kiinteistöistä saattaa olla liitettynä vain toiseen johtoon.

Rastilan vesiosuuskunnan jäsenistä kaikki neljä vastannutta on liittynyt vesijohtoon, Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnasta 47 vastanneesta 40 on liittynyt vesijohtoon ja 46 jätevesiviemäriin, Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnan 18 vastanneesta 17 on liittynyt sekä vesijohtoon että jätevesiviemäriin ja Uhkoilan vesiosuuskunnan 24 vastanneesta 23 on liittynyt sekä vesijohtoon että jätevesiviemäriin.

Vastanneista 14 ihmistä käytti oman kaivon vettä talousvetenä (pelkästään tai vesiosuuskunnan veden lisäksi), 68 ihmistä pihavetenä esimerkiksi työkoneiden pesuvedenä tai kukkien kastelussa. 17 ihmistä käytti vettä saunavetenä ja 15 kappaletta ei käyttänyt kaivovettä ollenkaan tai kaivoa ei edes ollut.

Taulukkoon 2 on koottuna Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien verkostojen pituudet kokonaisuudessaan ja liittyjää kohden.

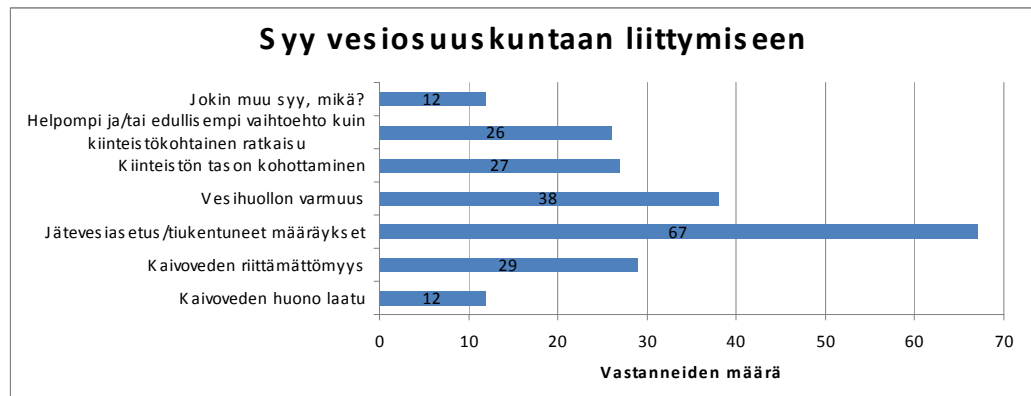
TAULUKKO 2 *Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien verkostojen pituudet kokonaisuudessaan ja liittyjää kohden vuonna 2010*

	Punkan- Nummenpään vesiosuuskunta	Koljalan- Vuortenkyllän vesiosuuskunta	Rastilan vesiosuus- kunta	Uhkoilan vesiosuus- kunta
Putkiston pituudet (metri)				
-jätevesi	36 000	3 300	-	11 000
-talousvesi	37 000	3 300	2 100	11 000
Metriä putkea/ liittyjä				
-jätevesi	305	33	-	169
-talousvesi	370	33	124	169

8.2.4 Osuuskuntaan liittyminen

Syitä vesiosuuskuntaan liittymiseen näkyy kuvassa 5. Siinä on huomioitu kaikkien osuuskuntien vastaukset. Muita syitä oli esimerkiksi kiinteistön osto, jolloin edellinen asukas oli jo liittynyt osuuskuntaan tai mahdollinen kiinteistön rakentaminen tontille jossain vaiheessa, jolloin ei tarvitse kuin

tehdä tonttiliittymät. Syinä oli myös veden laadun turvaaminen tulevaisuudessa sekä koettiin osuuskuntaan liittyminen järkevämmäksi vaihtoehdoksi kuin kiinteistökohtaisen jätevesiratkaisun päivittäminen.

KUVA 5 Janakkalan vesiosuuskuntien jäsenten ilmoittama liittymisen syy vesiosuuskuntaan vuonna 2010. Vastaajia oli 93 ja vastaajat saivat valita monta vaihtoehtoa.

Osuuskuntakohtaisesti mielipiteet jakautuvat lähes samoin ja jokaisessa osuuskunnassa, paitsi Rastilassa, jätevesiasetus ja tiukentuneet määräykset oli lähes jokaisella syynä osuuskuntaan liittymiseen. Rastilassa ei ole jätevesiviemäriä, mikä vaikutti vastausten erilaiseen jakautumiseen. Siellä kaivoveden riittämättömyys oli suurin syy.

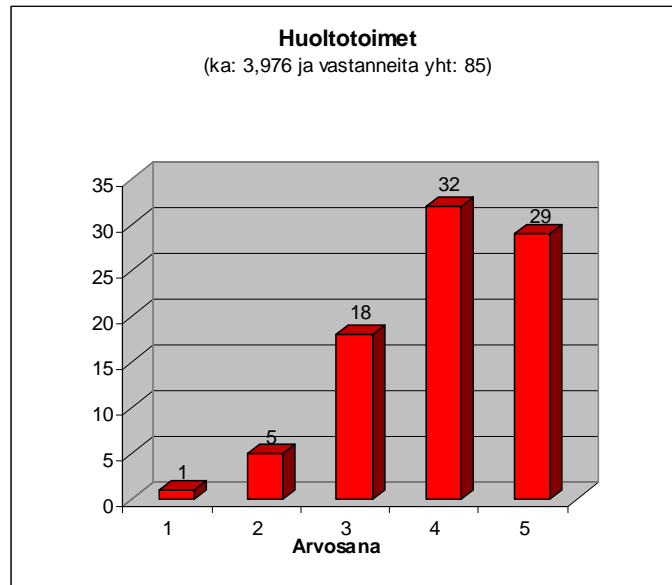
8.2.5 Suhtautuminen vesiosuuskuntaan vesihuollon vaihtoehtona

92 vastanneesta 83 vastannutta liittyisi vesiosuuskuntaan nykyisten kokemusten perusteella. 90 vastanneesta 37 voisi lähteä perustamaan uutta osuuskuntaa, 21 ihmistä ei lähtisi perustamaan uutta osuuskuntaa ja 32 ihmistä voisi harkita asiaa.

Osuuskuntakohtaisesti myönteisyys osuuskuntaan liittymisessä vaihteli 88,2–92 %:n välillä. Rastilan kaikista neljästä vastanneesta jokainen liittyisi mukaan uuteen osuuskuntaan. Koljalan-Vuortenkyllän osuuskunnassa vain kaksi ihmistä 16 vastanneesta ei edes harkitsisi uuden osuuskunnan perustamista. Punkan-Nummenpään osuuskunnassa vastaavat luku oli 12 ihmistä 47 vastanneesta ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa seitsemän ihmistä 23 vastanneesta. Rastilassa kolme vastannutta lähtisi perustamaan uutta vesiosuuskuntaa ja yksi harkitsisi.

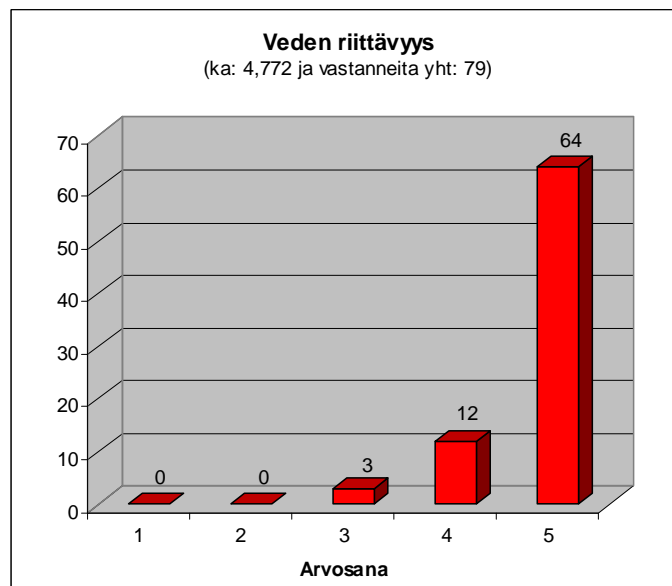
8.2.6 Tyytyväisyys osuuskunnan toimintaan

Osuuskunnan jäseniltä kysyttiin tyytyväisyyttä osuuskunnan toimintaan. Kohtia arvosteltiin asteikolla 1-5, missä 1 oli ”en ollenkaan tyytyväinen” ja 5 oli ”erittäin tyytyväinen”.

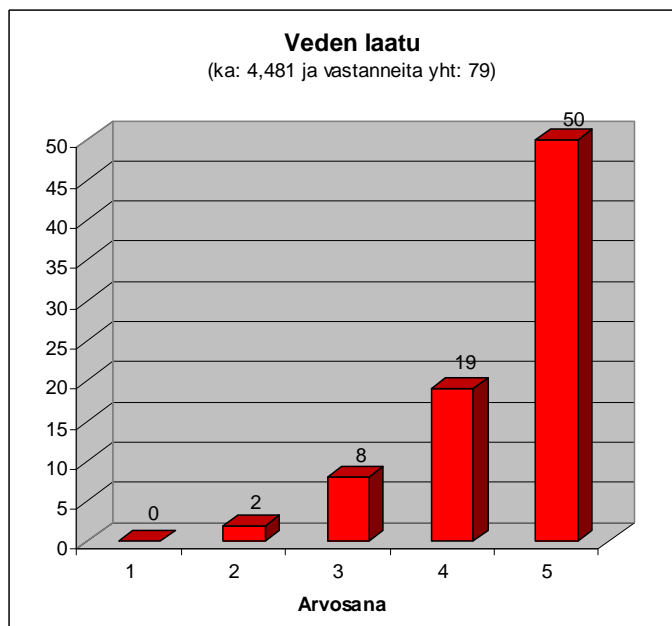
KUVA 6 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan tarjoamiin huoltotoimiin vuonna 2010

Kuvassa 6 on esitetty osuuskuntien tyytyväisyyttä huoltotoimiin. Punkanummenpään vesiosuuskunnassa keskiarvoksi huoltotoimien tyytyväisyyden suhteen tuli 3,7 (vastanneita 44), Rastilan vesiosuuskunnassa 4 (vastanneita neljä), Koljalan-Vuorten kylän vesiosuuskunnassa 4,3 (vastanneita 16) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 4,3 (vastanneita 21).

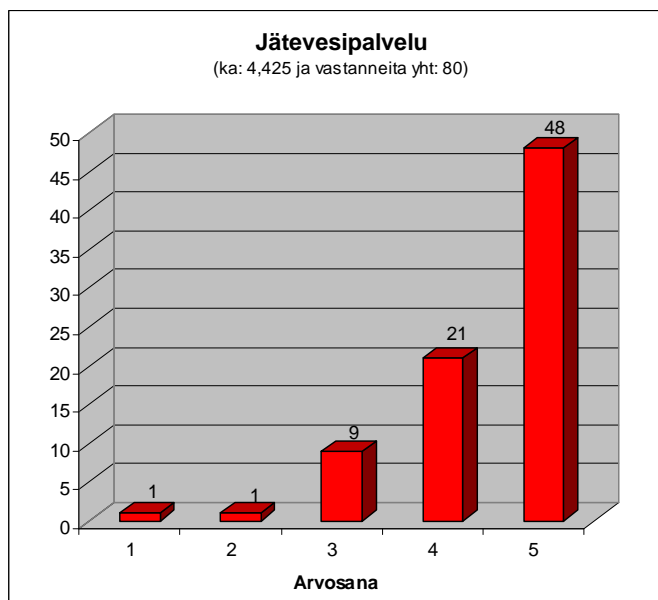
KUVA 7 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys veden riittävyyteen osuuskunnissa vuonna 2010

Kuvassa 7 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä veden riittävyyteen. Punkanummenpään vesiosuuskunnassa keskiarvoksi veden riittävyyden tyytyväisyyden suhteen tuli 4,8 (vastanneita 37), Koljalan-Vuorten kylän vesiosuuskunnassa 4,7 (vastanneita 15), Rastilan vesiosuuskunnassa 4,5 (vastanneita neljä) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 4,8 (vastanneita 23).

KUVA 8 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys veden laatuun osuuskunnissa vuonna 2010

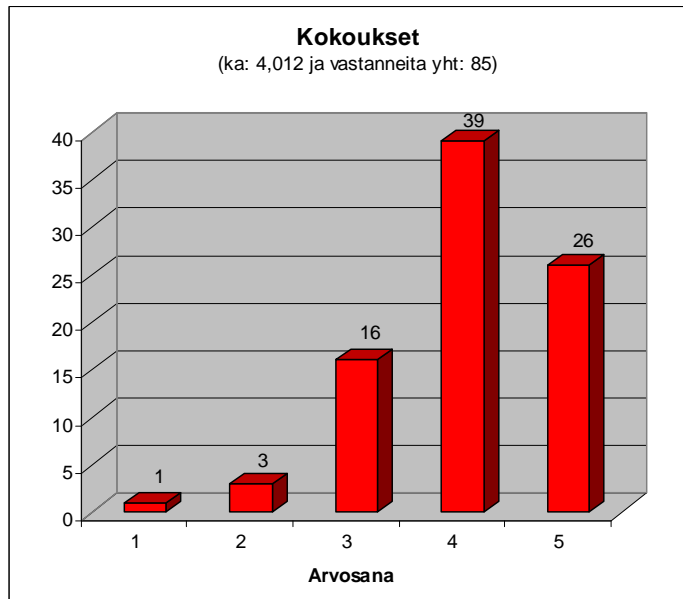
Kuvassa 8 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä veden laatuun. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa keskiarvoksi veden laadun tyytyväisyyden suhteen tuli 4,5 (vastanneita 37), Koljalan-Vuorten kylän vesiosuuskunnassa 4,6 (vastanneita 15), Rastilan vesiosuuskunnassa 3,8 (vastanneita 4) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 4,6 (vastanneita 23).

KUVA 9 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan tarjoamaan jätevesipalveluun vuonna 2010

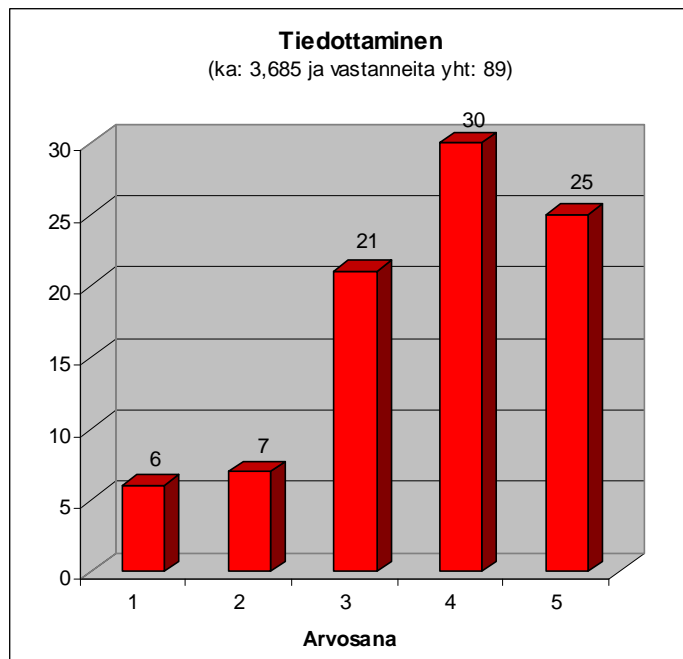
Kuvassa 9 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä jätevesipalveluihin. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa keskiarvoksi jätevesipalveluiden tyytyväisyyden suhteen tuli 4,3 (vastanneita 43), Koljalan-Vuorten kylän ve-

siosuuskunnassa 4,6 (vastanneita 15), Uhkoilan vesiosuuskunnassa 4,6 (vastanneita 21). Rastilan vesiosuuskunnalla ei ole jätevesipalveluita, mutta yksi vastaaja antoi arvosanaksi 1.

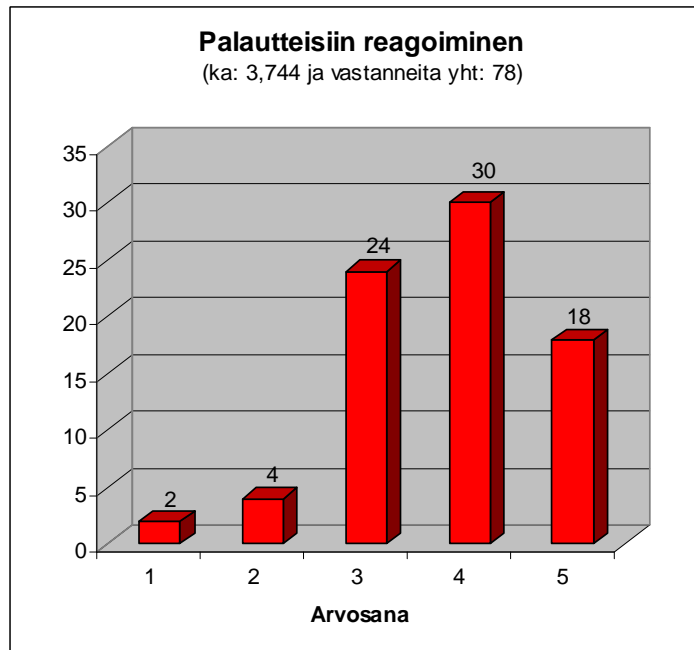
KUVA 10 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan järjestämiin kokouksiin vuonna 2010

Kuvassa 10 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä osuuskunnan kokouksiin. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa keskiarvoksi kokouksiin tyytyväisyyden suhteen tuli 4,0 (vastanneita 42), Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa 4,1 (vastanneita 15), Rastilan vesiosuuskunnassa 4 (vastanneita neljä) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 4,0 (vastanneita 24).

KUVA 11 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan tiedottamiseen vuonna 2010

Kuvassa 11 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä tiedottamiseen. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa keskiarvoksi tiedottamisen tyytyväisyyden suhteen tuli 3,5 (vastanneita 44), Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa 3,8 (vastanneita 17), Rastilan vesiosuuskunnassa 3,8 (vastanneita neljä) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 3,9 (vastanneita 24).

KUVA 12 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan palautteisiin reagoimiseen vuonna 2010

Kuvassa 12 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä palautteisiin reagoimiseen. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa keskiarvoksi palautteisiin reagoimisen tyytyväisyyden suhteen tuli 3,5 (vastanneita 43), Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa 4,2 (vastanneita 13), Rastilan vesiosuuskunnassa 3,3 (vastanneita kolme) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 3,7 (vastanneita 19).

8.2.6.1 Punkan-Nummenpään vesiosuuskunta

Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa ollaan tyytyväisiä osuuskunnan toimintaan ja järjestelmiin kokonaisuudessaan. Kiitosta sai myös vesiosuuskunnan puheenjohtaja sekä aktiivit ja osuuskunnassa kasvanut yhteisöllisyys. Koettiin myös, että osuuskunnan hyviä puolia on veden riittävyys ja se, ettei asukkaan tarvitse itse huolehtia juomaveden suodattimien vaihdosta, kaivopumpun sulatuksesta ja ilmauksesta talvella eikä huolehtia jätevesienkäsittelyn säiliöiden tyhjennyksestä.

8.2.6.2 Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunta

Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa ollaan tyytyväisiä asioiden nopeaan järjestämiseen ja toimenpiteiden edistymiseen. Koetaan myös, että

osuuskunta on tehnyt kyläyhteisöstä tiiviimmän. Hyvänä asiana koetaan, että jätevesiä ei tarvitse itse käsitellä, mikä on vähentänyt hajuhaittoja. Laadukas ja riittävä talousvesi koetaan myös positiiviseksi asiaksi. Kiitos tuli, kun kaivutöiden pihatyöt tehtiin huolellisesti.

8.2.6.3 Rastilan vesiosuuskunta

Rastilan vesiosuuskunnassa oltiin tyytyväisiä veden riittoisuuteen.

8.2.6.4 Uhkoilan vesiosuuskunta

Positiivisena asiana koetaan, että osuuskunnan aktiivit ovat tuttuja, joten asioista on helppo keskustella. Koettiin, että hanke eteni aikataulun mukaisesti ja kustannukset jäivät alhaisiksi. Vikapäivystyksen nopeuteen oltiin myös tyytyväisiä. Osuuskunnan ja verkoston toiminta koetaan toimiviksi.

8.2.6.5 Negatiiviset palautteet

Tyytymättömyyttä osuuskunnissa aiheuttivat erityisesti korkeat maksut. Koettiin, että kustannukset nousivat rakennusvaiheessa suunniteltua suuremmaksi ja jäseniä myös harmitti valtion vetäytyminen avustuksista.

Rakennustöiden valvonta koettiin vähäiseksi ja maisemahaittojen korjaaminen jäi maanomistajalle. Urakoitsijan jäljiltä jäi irtonaisia liitoksia ja väärin sijoitettuja likakaivoja. Hajuhaittoja myös esiintyi. Koettiin, että rakennusvaiheessa tulisi työllä olla valvoja, jotta projekti etenisi sujuvasti. Toivottiin myös, että jokaisen jäsenen kanssa käsiteltäisiin esimerkiksi pumppaamoiden sijoitusta tontille.

Vesiosuuskuntien Internet-kotisivujen vähäiseen informatiivisuuteen oltiin tyytymättömiä. Ongelmia oli myös tiedottamisessa ja erityisesti kokousten jälkeisessä tiedonkulussa. Koettiin, että jos ei ole paikalla, ei tiedä mitä on käsitelty. Haluttiin, että osuuskunta ottaa myös vastuuta enemmän.

8.2.7 Talousvertailu osuuskuntien kesken

Taulukkoon 3 on koottu osuuskuntien kokonaiskustannukset ja avustukset. Siihen on myös laskettu kiinteistöä kohden tulleet kustannukset ja saadut avustukset.

TAULUKKO 3 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien kokonaiskustannukset ja avustukset vuonna 2010

	Punkan- Nummenpään vesiosuuskunta	Koljalan- Vuortenkyllän vesiosuuskunta	Rastilan vesiosuus- kunta	Uhkoilan vesiosuus- kunta
Kokonaiskustannukset	1 440 000 €	313 500 €	-	622 478 €
Kokonaiskustannukset/ liittynyt kiinteistö	12 203 €	9 500 €	-	9 577 €
Avustukset	390 000 €	33 000 €	18 000 €	144 000 €
Avustukset/ liittynyt kiinteistö	3 305 €	1 000 €	1 059 €	2 215 €
Liittymismaksut	343 200 €	140 250 €	25 500 €	192 000 €
Avustukset, liittymis- maksut ja kokonaiskus- tannukset yhteensä	5 262 200 €	486 750 €	43 500 €	785 678 €
Toteuttamiskustannuk- set/kiinteistö	44 632 €	14 750 €	2 558 €	12 087 €
Toteuttamiskustannuk- set/putkimetri	72 €/m	74 €/m	21 €/m	36 €/m

Taulukkoon 4 on koottuna vertailua osuuskuntien liittymismaksuista, perusmaksuista, käyttömaksuista ja osuusmaksuista.

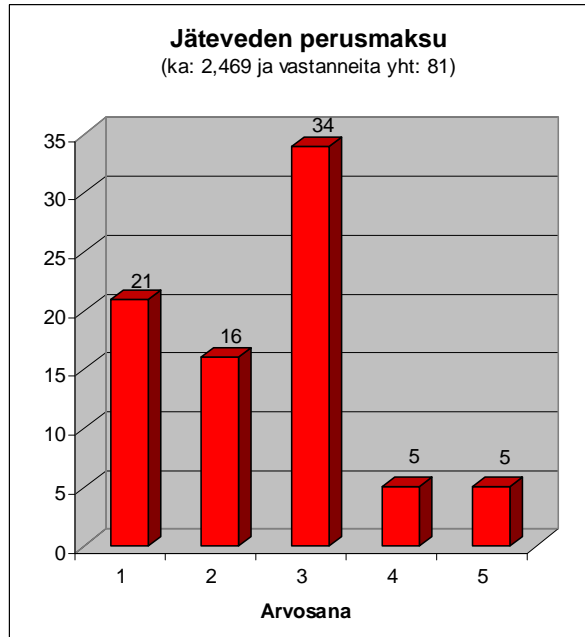
TAULUKKO 4 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien maksujen vertailua (vuosi 2010)

	Punkan- Nummenpään vesiosuuskunta	Koljalan- Vuortenkyllän vesiosuuskunta	Rastilan vesiosuus- kunta	Uhkoilan vesiosuus- kunta
Talousvesi				
-liittymismaksu	9 500 €	5 500 €	1 500 €	5 000 €
-perusmaksu	175 €/a	6 €/kk	-	6 €/kk
-käyttömaksu	1,08 €/m ³	1,08 €/m ³	1,08 €/m ³	1,08 €/m ³
Jätevesi				
-liittymismaksu	9 500 €	5 500 €	-	5 000 €
-perusmaksu	-	6 €/kk	-	6 €/kk
-käyttömaksu	1,68 €/m ³	1,68 €/m ³	-	1,68 €/m ³
Osuusmaksu	100 €	150 €	25 €	100 €

Liittymismaksu on jokaista erillistä liitintää kohden. Jos kiinteistö liittyy sekä vesi- että jätevesiviemäriin, ei tarvitse maksaa liittymismaksua kahden kertaan.

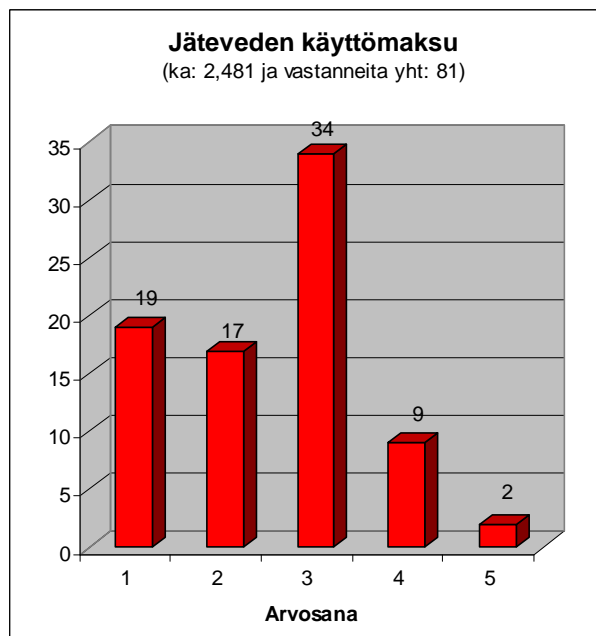
8.2.7.1 Tyytyväisyys maksuihin

Kyselyssä tiedusteltiin vesiosuuskunnan jäsenten tyytyväisyyttä osuuskunnan maksuihin. Eri maksuja arvosteltiin asteikolla 1-5, missä 1=kallis, 3=sopiva, 5=edulliset.

KUVA 13 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan jäteveden perusmaksuun vuonna 2010

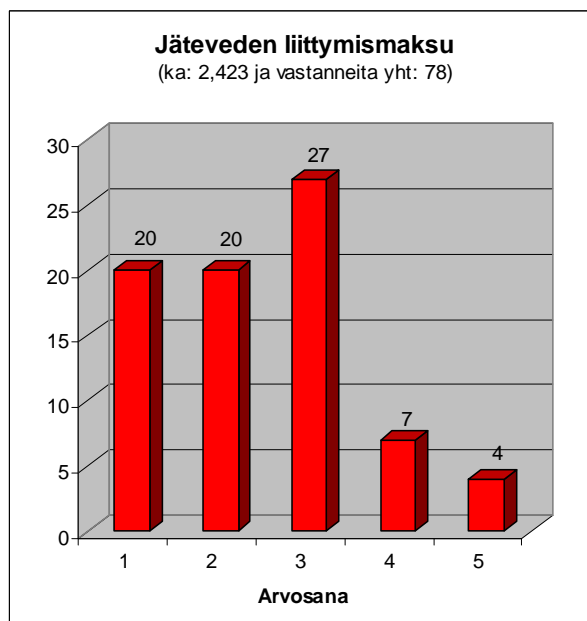
Kuvassa 13 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä jäteveden perusmaksuun. Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa keskiarvo jäteveden perusmaksun tyytyväisyyden suhteen oli 2,8 (vastanneita 15), Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa 2,3 (vastanneita 44) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 2,6 (vastanneita 22). Rastilassa ei ole jätevesiviemäriä.

KUVA 14 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan jäteveden käyttömaksuun vuonna 2010

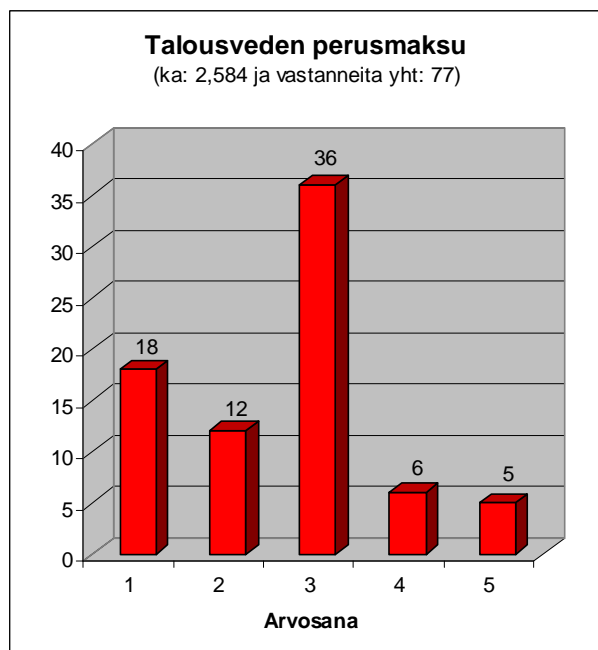
Kuvassa 14 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä jäteveden käyttömaksuun. Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa keskiarvoksi jäteveden käyttö-

maksun tyytyväisyyden suhteen tuli 2,5 (vastanneita 15), Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa 2,5 (vastanneita 43) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 2,5 (vastanneita 23). Rastilassa ei ole jätevesiviemäriä.

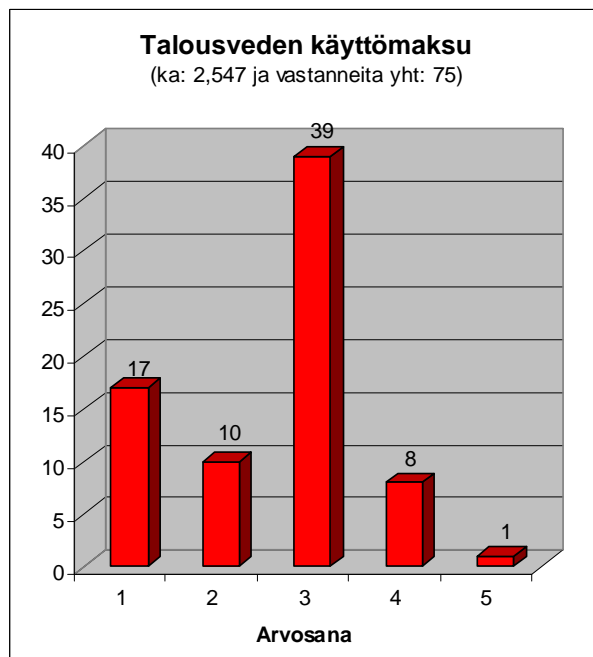
KUVA 15 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan jäteveden liittymismaksuun vuonna 2010

Kuvassa 15 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä jäteveden liittymismaksuun. Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa keskiarvo jäteveden liittymismaksun tyytyväisyyden suhteen oli 2,4 (vastanneita 14), Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa 2,4 (vastanneita 42) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 2,5 (vastanneita 22). Rastilassa ei ole jätevesiviemäriä.

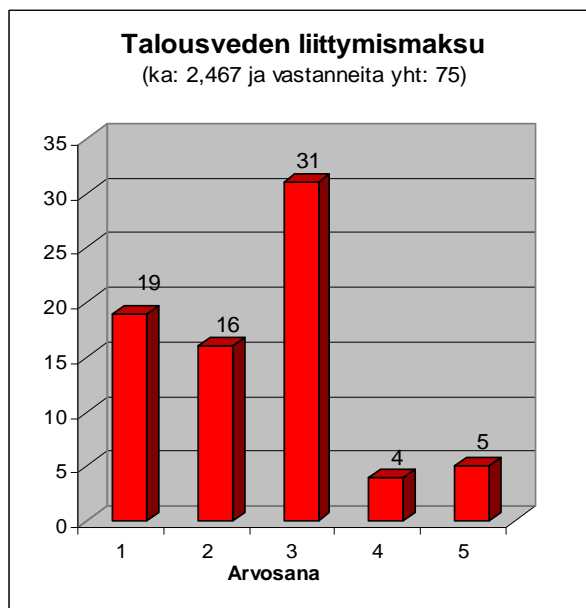
KUVA 16 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan talousveden perusmaksuun vuonna 2010

Kuvassa 16 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä talousveden perusmaksuun. Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa keskiarvoksi talousveden perusmaksun tyytyväisyyden suhteen oli 2,7 (vastanneita 15), Punkanummenpään vesiosuuskunnassa 2,4 (vastanneita 37), Rastilan vesiosuuskunnassa 3,3 (vastanneita kolme) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 2,6 (vastanneita 22).

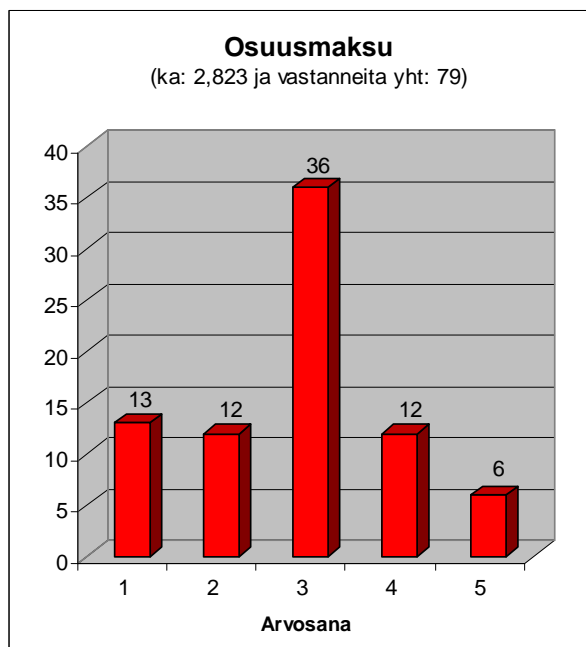
KUVA 17 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan talousveden käyttömaksuun vuonna 2010

Kuvassa 17 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä talousveden käyttömaksuun. Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnassa keskiarvoksi talousveden käyttömaksun tyytyväisyyden suhteen oli 2,5 (vastanneita 14), Punkanummenpään vesiosuuskunnassa 2,6 (vastanneita 36), Rastilan vesiosuuskunnassa 3 (vastanneita kaksi) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 2,5 (vastanneita 23).

KUVA 18 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien jäsenten tyytyväisyys osuuskunnan talousveden liittymismaksuun vuonna 2010

Kuvassa 18 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä talousveden liittymismaksuun. Koljalan-Vuortenkylässä keskiarvoksi talousveden liittymismaksun tyytyväisyyden suhteen oli 2,4 (vastanneita 14), Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa 2,4 (vastanneita 36), Rastilan vesiosuuskunnassa 2 (vastanneita kaksi) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 2,7 (vastanneita 23).

KUVA 19 Janakkalan kunnan vesiosuuskuntien tyytyväisyys osuuskunnan osuusmaksuun vuonna 2010

Kuvassa 19 on esitetty jäsenten tyytyväisyyttä osuusmaksuun. Koljalan-Vuortenkylässä keskiarvoksi osuusmaksun tyytyväisyy-

den suhteen tuli 2,9 (vastanneita 14), Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa 3,0 (vastanneita 41), Rastilan vesiosuuskunnassa 3 (vastanneita kaksi) ja Uhkoilan vesiosuuskunnassa 2,5 (vastanneita 22).

8.2.8 Kunnan osuus

Kaikista vastanneista (88 vastannutta) 54,5 % (48 vastausta) oli sitä mieltä, että kunnan vesihuoltolaitoksen tulee ottaa vastuu osuuskunnan toiminnasta ja verkostosta myöhemmin. 10,2 % (9 vastausta) oli sitä mieltä että kunnan vesihuoltolaitoksen ei tule ottaa vastuuta toiminnasta tulevaisuudessa ja 35,2 % (31 vastausta) vastasi ”ehkä”.

Koljalan-Vuortenkyllän osuuskunnassa 17 vastanneesta 64,7 % (11 vastausta) oli sitä mieltä, että kunnan vesihuoltolaitoksen tulisi ottaa vastuu osuuskunnasta tulevaisuudessa ja 35,3 % (6 vastausta) vastasi ”ehkä”. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnassa 45 vastauksesta kyllä-vastauksia oli 51,2 % (23 vastausta), ei-vastauksia 11,1 % (5 vastausta) ja ehkä-vastauksia 37,8 % (17 vastausta). Rastilan vesiosuuskunnassa kolmesta vastanneesta kaikki olivat sitä mieltä, että kunnan vesihuoltolaitos voisi ehkä ottaa vastuun osuuskunnasta tulevaisuudessa. Uhkoilan vesiosuuskunnassa 23 vastanneesta 64,7 % (11 vastausta) oli sitä mieltä, että kunnan vesihuoltolaitoksen tulisi ottaa vastuu osuuskunnasta ja 35,3 % (6 vastausta) vastasi ”ehkä”.

Jäsenet, jotka olivat sitä mieltä, että kunnan vesihuoltolaitoksen tulee ottaa vastuu osuuskunnan toiminnasta ja verkostoista myöhemmin, perustelivat mielipidettään sillä, että vesihuollon tulisi kuulua kunnan vesihuoltolaitokselle ja jos asetetaan tiukkoja määräyksiä, tulisi kunnan vesihuoltolaitoksen myös osallistua niiden aiheuttamiin kustannuksiin. Jäsenet ovat myös sitä mieltä, että kunnan vesihuoltolaitoksella on jo kokemusta vesihuollon ylläpidosta, jolloin toiminnot, huolto ja laskutukset sujuisivat ongelmitta. Samalla myös verkoston ylläpito on varmempaa. Koetaan myös, että ongelmatilanteissa uskallettaisiin lähestyä kunnan vesihuoltolaitosta helpommin kuin yksityistä henkilöä. Jäsenet myös pelkäävät, että verkostojen ikääntyessä se vaatisi osuuskunnalta suuria investointeja ja henkilöstöresursseja. Jos osuuskunta siirtyisi kunnan vesihuoltolaitoksen omistukseen, kokisivat osuuskunnan jäsenet olevansa tasavertaisempia muihin kuntalaisiin nähden.

Jäsenet jotka vastasivat ”ehkä”, kokivat, että kunnan vesihuoltolaitos voisi ottaa osuuskunnan toiminnan vastuulleen, jos osuuskunnan osakasmäärä kasvaa todella suureksi. He myös pohtivat, että maksujen määrä voisi laskea. Jotkut kokivat, että osuuskunta toimii nyt hyvin, mutta tulevaisuudessa tilanne voi olla eri, esimerkiksi tilanteessa, jossa osuuskunnan sisällä on ristiriitoja. Pelätään myös, että investoinnit mitätöityvät ja halutaan, että muutos tapahtuisi osuuskunnan ehdoilla. Kielteisesti vastanneet perustelivat mielipidettään sillä, että pelätään byrokratian lisääntyvän ja halutaan ratkaista asiat paikan päällä. Koetaan myös, että huoltopalvelut toimivat paremmin yksityisellä puolella.

Kunnalta odotettiin edellä mainittujen asioiden lisäksi myös osuuskunnan toiminnan tukemista taloudellisesti, sekä tiedon ja taidon jakamista asioissa jo perustamisvaiheessa sekä toiminnan aikana. Haluttiin myös, että osuuskuntien toiminta-alueasiaan puututtaisiin. Haluttiin, että samoilla verorahoilla saadaan samoja palveluja kuin kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella olevat. Erityisesti toivottiin maksujen laskua. Haluttiin myös, että osuuskuntakohtaista ratkaisua suositeltaisiin aktiivisemmin osuuskuntien alueelle tuleville uudisrakentajille. Myös kunnan ja Janakkalan Veden tiiviimpää yhteistyötä toivottiin.

8.2.9 Kokemukset osuuskuntakohtaisesta vesihuoltoratkaisusta

Jäsenet olivat sitä mieltä, että kiinteistökohtainen pumpun tulisi olla osuuskunnan vastuulla ja osuuskunnan hoitaa myös sen huolto. Tiedotteiden selvyyteen ja kulkeutumiseen kaivattiin parantamista erityisesti ongelmatilanteissa. Osa kokee osuuskuntakohtaisen ratkaisun virheeksi harvaan asutulla alueella. Suurena ongelmana nähdään kustannukset. Osa kuitenkin kokee osuuskuntakohtaisen ratkaisun halvemmaksi kuin kiinteistökohtaisen. Huolta aiheuttaa myös mahdollinen talousveden pilaantuminen. Rakennusvaiheessa kaivataan työnvalvojaa.

Jäsenien mielestä osuuskunta on nopea ja järkevä ratkaisu taata vesihuolto ja jätevesien käsittely haja-asutusalueilla. Ratkaisu koetaan toimivaksi, kun osuuskunnassa toimivat ihmiset ovat aktiivisesti mukana ja tulevat toimeen keskenään. Aktiivisuuden lisäksi kaivataan asiantuntemusta ja hyvää tuntemus osuuskunnan alueesta. Osuuskunnan toivotaan myös vaikuttavan positiivisesti osuuskuntien alueella sijaitsevien järvien tilaan. Pääosin osuuskunta koetaan toimivaksi vaihtoehdoksi.

8.3 Kyselyn luotettavuus

Kysely lähetettiin Janakkalan kunnan alueella sijaitseville osuuskuntien jäsenille sekä osuuskuntien hallituksille. Osuuskuntien hallitukset tavoitettiin kaikki ja jokaiselta saatiin myös vastaus. Koljalan-Vuorten kylän vesiosuuskuntaan on liittynyt 33 kiinteistöä, mutta kyselyä lähetettiin 47 kappaletta osoitetietojen perusteella. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnalle lähetettiin 121 kyselyä osoitetietojen perusteella ja jätevesiviemäriin on liittynyt 118 kiinteistöä. Voidaan olettaa, että näissä osuuskunnissa osa on vain maksanut osuusmaksun, eikä sen takia ole osuuskunnan ilmoittamien liittyneiden kiinteistöjen joukossa. Uhkoilan vesiosuuskunnan osoitetietojen perusteella lähetettiin 59 kyselyä. Osuuskunnan hallitus ilmoitti omassa kyselyssään, että osuuskunnalla on liittyneitä kiinteistöjä 65 kappaletta. Tämä ero voidaan selittää sillä, että osoitetiedot eivät ole ajan tasalla. Voi myös olla, että jollain osuuskunnan jäsenellä voi olla useampi kiinteistö liittynyt osuuskunnan verkostoon. Rastilan vesiosuuskunnalle lähetettiin 17 kyselyä ja osuuskuntaan on myös liittynyt 17 kiinteistöä.

Osuuskuntien hallituksille suunnatut kyselyt oli täytetty riittävästi. Jäsenien vastauksissa oli suuriakin eroja. Osa oli vastannut jokaiseen kysymykseen ja vastannut laajasti myös avoimiin kysymyksiin. Osa oli jättänyt

täyttämättä avoimet kysymykset tai vastannut muutamalla sanalla niihin. Osa oli vastannut vain muutama kysymykseen. Voidaan olettaa, että vastaamatta jättäneet ovat yleensä tyytyväisiä tilanteeseen ja eivät ole kokeneet tarpeelliseksi kyselyyn vastaamista. Osa vastaamatta jättäneistä voi olla pelkkiä osuusmaksun maksaneita, joten heillä ei ole osuuskunnan toiminnasta vielä käsitystä.

Kysely on kattavasti laadittu. Julkaisun jälkeen huomattiin, että kyselyn Internet-versiossa oli yhden monivalintakysymyksen asetukset väärin. Asia saatiin korjattua pian, joten se ei aiheuttanut ongelmia.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Janakkalan kunnan alueella toimii neljä vesiosuuskuntaa. Vesiosuuskuntien koot vaihtelevat Rastilan vesiosuuskunnan 17 kiinteistöliittymästä Puncan-Nummenpään vesiosuuskunnan 118 kiinteistöliittymään. Puncan-Nummenpään vesiosuuskunta ylittää kuntarajat Riihimäen kunnan kanssa. Muut sijaitsevat kokonaisuudessaan Janakkalan kunnan alueella.

Vastausprosentti oli 38,5 ja se olisi voinut olla parempikin, mutta tulosten perusteella oli havaittavissa selvää linjausta vastauksissa ja avoimet vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Voidaan olettaa, että vastaukset eivät suuremmin muuttuisi, vaikka vastausprosentti olisi ollut suurempi.

Uhkoilan vesiosuuskunnan vastausprosentti oli 42,4 ja Puncan-Nummenpään vesiosuuskunnan ja Koljalan-Vuortenkylässä vesiosuuskunnan vastausprosentit olivat 38,8, joten niiden perusteella voidaan siis tuloksia tarkastella näitä osuuskuntia koskevasti. Rastilan vesiosuuskunnalta vastauksia tuli vain 23,5 %.

Kyselyn pituus pysyi kahdessa sivussa, minkä ei pitäisi olla liian pitkä ja raskas täytettävä. Osuuskunnan hallitukselle suunnattu kysely oli kuusi sivua pitkä, mutta se oli tarkoitus täyttää yhdessä muun hallituksen kanssa. Jos yhden henkilön olisi ollut tarkoitus täyttää kysely, olisi se voinut olla liian raskas. Kyselyihin jätetään vastaamatta herkemmin, jos ne tuntuvat liian raskailta ja pitkiltä.

Osuuskunnan hallitukset suhtautuivat myönteisesti lähetettäviin kyselyihin. Kolmelta osuuskunnalta saatiin heti osoitetiedot osuuskunnan jäsenistä ja oltiin innokkaita vastaamaan myös mahdollisiin kysymyksiin. Rastilan vesiosuuskunnassa osoitetietoja ei haluttu luovuttaa, ennen kuin asia olisi käsitelty hallituksen kokouksessa. Ajanpuutteen vuoksi kuitenkin kyselyt lähetettiin suoraan osuuskunnan hallitukselle, mistä ne toimitettiin suoraan jäsenten postilaatikoihin. Yhteydenottoja tuli myös osuuskunnan jäseniltä. Soittajat yleensä olivat juuri kiinteistön myyneitä tai pelkän osuusmaksun maksaneita.

9.1 Kyselyiden tulokset

Kyselyiden tuloksia purettaessa nousi esiin asioita, joita on käsitelty kapaleissa 9.1.1 - 9.1.7. Osuuskuntamuotoinen ratkaisu on usein ympäristönsuojelullisesti turvallisempi ratkaisu kuin kiinteistökohtaiset järjestelmät. Osuuskunta voi myös toimittaa usein laadullisesti ja määrällisesti parempaa talousvettä kuin mitä kiinteistökohtainen kaivoratkaisu tarjoaa. Monet osuuskunnat muuallakin Suomessa ostavat talousveden kunnalliselta vesihuoltolaitokselta ja toimittavat jäteveden kunnallisen vesihuoltolaitoksen jätevedenpuhdistamolle.

9.1.1 Syy perustamiseen

Hajajätevesiasetuksen aiheuttamat parannustarpeet kiinteistöillä on saanut haja-asutusalueen asukkaat miettimään muita ratkaisua kiinteistökohtaisen ratkaisun tilalle. Osuuskunta tai muu yhteinen järjestelmä on yleensä toimiva ja nopea ratkaisu, jos alueella on paljon kiinteistöjä, joilla on ongelmia kaivoveden suhteen tai jätevesijärjestelmät vaativat muutoksia. Janakkalan kunnan alueella sijaitsevilla osuuskunnilla, Rastilan vesiosuuskuntaa lukuun ottamatta, hajajätevesiasetuksen tiukentuneet määräykset ovat olleet syynä osuuskunnan perustamiseen. Jokaisella vesiosuuskunnalla on ollut myös kaivoveden riittämättömyys syynä osuuskunnan perustamiseen. Samanlaiset syyt olivat myös osuuskunnan jäsenillä osuuskuntaan liittytessään. Osuuskunta on hyvä ratkaisu, jos kunnalla ei ole mahdollisuutta tehdä verkostoa alueelle. Osuuskuntamuotoinen ratkaisu on yleensä varmempi kuin kiinteistökohtainen ratkaisu ja vastuu ei ole vain kiinteistön omistajalla.

9.1.2 Maksut

Maksuja arvioitiin asteikolla 1-5, missä 1=kallis, 3=sopiva, 5=edulliset. Talousveden sekä jäteveden osalta perusmaksu, käyttömaksu ja liittymismaksu saivat arvosanaksi 1-3 suurimmalta osalta vastanneista. Liittymismaksu koetaan kalliiksi, vaikka yhtä hyvin toimivaa kiinteistökohtaista ratkaisua on hyvin vaikea saada 1 500 € – 9 500 €:lla (vuonna 2010), mitä osuuskuntien liittymismaksut ovat. Kiinteistökohtaisen ratkaisun hintaan tulee vielä lisätä kaivojen tyhjennykset ja muu huolto, jolloin osuuskuntamuotoinen ratkaisu ei välttämättä ole sen kalliimpi kuin kiinteistökohtainenkaan ratkaisu. Liittymismaksun lisäksi maksetaan perusmaksua, jolla yleensä katetaan osuuskunnan huolto- ja saneerauskohteet. Käyttömaksut ovat Janakkalan Veden hinnaston mukaiset kaikilla osuuskunnilla. Osuusmaksu koetaan pääosin sopivaksi. Maksu on kertaluontoinen ja yleensä sen verran pieni, ettei se aiheuta negatiivisia tunteita osuuskunnan jäsenissä. Myöhemmin odotettavissa olevat liittymisehdot ja muut vastaavat tulisi tiedottaa hyvissä ajoin asukkaille, jotta esimerkiksi korotetut liittymismaksut eivät tulisi täytenä yllätyksenä osuuskunnan jäsenille.

Avoimissa vastauksissa myös tuli paljon palautetta osuuskuntien maksuista. Samalla kuitenkin oltiin hyvin tyytyväisiä veden laatuun, ratkaisun helppouteen ja palveluihin. Monessa muussakin asiassa palvelusta, helpoudesta ja paremmasta laadusta joutuu yleensä maksamaan enemmän. Tärkeää olisi siis heti alusta alkaen saada mahdollisimman suuri joukko mukaan osuuskunnan perustamiseen, millä saadaan alkukustannuksia pienemmäksi kiinteistöä kohden. Tärkeää on myös heti alusta selvittää kustannukset ja avustukset mahdollisimman tarkasti, jotta osuuskunnan jäsen on mahdollisimman hyvin selvillä kustannuksista.

9.1.3 Tiedotus

Vaikka osuuskuntien jäsenet olivat pääosin tyytyväisiä tiedottamiseen (76 vastannutta 89 antoi arvosanan 3-5, missä 5=erittäin tyytyväinen), oli

avoimissa palautteissa kuitenkin annettu negatiivista palautetta tiedottamisesta. Koettiin, että jäsenien tulisi saada selkokielistä tekstiä myös postitse kotiin. Oli jopa tilanne, jossa vanhan kiinteistössä oli vaihtunut asukkaat ja uudet asukkaat eivät olleet tietoisia olevansa osuuskunnan jäseniä.

Olisi hyvä, jos hallitus säännöllisesti esimerkiksi kuukausitiedotteilla tai neljännesvuositiedotteilla lähestyisi vesiosuuskuntansa jäseniä. Myös kokousten jälkeen voitaisiin lähettää kokouspöytäkirjat jäsenille, jolloin muutkin kuin paikalla olleet olisivat tietoisia, mitä asioita on käsitelty. Tärkeää on myös huomioida, jos kiinteistöllä vaihtuu omistaja, että uudet asukkaat ovat tietoisia osuuskunnan toimintatavoista. Jos osuuskunnalla on mahdollisuutta laajentua, tulisi alueelle tulevaan uudisrakennuksen asukkaita lähestyä jo rakennusvaiheessa. Näin voidaan alueelle tulevat kiinteistöt liittää osuuskuntaan heti alusta alkaen.

Jos osuuskunnalla on Internet-kotisivut, tulisi niiden ajan tasalla pitämisestä huolehtia. Olisi hyvä, että ne olisivat yhden tai muutaman henkilön ylläpidettävänä, jolloin tiedotettavat asiat tai muutokset voidaan ilmoittaa ylläpitäjille, jotka päivittävät sivut mahdollisimman pian. Internet-sivuilla tulisi olla kattavasti tietoa. Esimerkiksi pumppaamot kuuluvat usein kiinteistön vastuulle, joten niiden huollosta tulisi tiedottaa ja antaa selkeät ohjeet.

9.1.4 Valvonta

Työn tuloksissa ilmeni, että erityisesti rakennusaikainen valvonta jäi puutteelliseksi. Jos osuuskunnalla itsellään ei ole sopivaa henkilöä seuraamaan aktiivisesti rakennusaikaista toimintaa, tulisi sen palkata siihen sopiva henkilö. Tällä turvataan, että rakennusprojekti etenee sovitusti ja välttyään vääriä ja turhilta rakennusratkaisuilta. Osuuskunnan jäsenet kokevat myös olonsa turvatuksi, kun joku on valvomassa heidän etujaan.

9.1.5 Osuuskunta vesihuoltolaitokseksi

Jos osuuskunta ilmoittautuu vesihuoltolain mukaiseksi vesihuoltolaitokseksi, astuu osuuskunnalle voimaan muutkin vesihuoltolain määräykset. Yksi näistä määräyksistä on toiminta-alueen määrittäminen (katso 9.1.6.).

Vesihuoltolaitoksen tulee kunnan kanssa yhteistyössä laatia ja pitää ajan tasalla vesihuollon kehittämissuunnitelmaa (VHL 2:5 §). Laitoksen tulee myös tarkkailla raakaveden määrää ja laatua ja veden hävikkiä verkostossa (VHL 3:15 §).

9.1.6 Toiminta-alue

Verkostoa suunniteltaessa tulisi huomioida sen mukana tuomat uudet kiinteistöt. Alue, jonne rakennetaan vesihuoltoverkosta, usein houkuttelee uudisrakennuksia. Alusta asti tulisi suunnitella vesihuoltoverkosto ja muu kunnallistekniikka yhteistyössä muun maankäytön kanssa.

Osuuskuntaa perustettaessa tulee miettiä tulevaisuuden maankäyttöä. Jos alueella on mahdollisuus laajentua, tulisi miettiä, kuinka laajalle alueella osuuskunta voi laajentua. Sen takia tulisi alusta asti jo määritellä osuuskunnalle toiminta-alue. Tämän avulla voidaan välttää väärät putkimitoitukset. Rajauksen tulisi kuitenkin olla järkevä, sellainen, minkä osuuskunta pystyy hallitsemaan ongelmitta. Toiminta-alueen rajausta mietittäessä tulisi huomioida kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta-alue sekä muiden osuuskuntien toiminta-alueet. Jos lähellä on jo toinen osuuskunta, voi olla viisainta yhdistää toiminta sen kanssa. Toiminta-alueen määrittäminen on lähes suoraan sidoksissa vesihuoltolaitoksen taloudellisten ja teknisten toimintaedellytysten kanssa.

Toiminta-alueella on liittymisvelvollisuus, mikä voi aiheuttaa sosiaalisia ongelmia kyläyhteisössä. Tulee kuitenkin huomioida, että kunnan viranomaisen voi myöntää vapautuksen kiinteistölle. Vapautuksen voisi myöntää kiinteistöille, joilla on jätevesijärjestelmät kunnossa ja kaivoveden suhteen ei ole laadullisia tai määrällisiä ongelmia. Kiinteistö voi liittyä tarvittaessa vain talousvesijohtoon tai jätevesiviemäriin.

Janakkalan vesiosuuskunnista Uhkoilan vesiosuuskunta haluaa pitää liittymisen vapaaehtoisena ja kokee, että toiminta-alueen määritystä ei tarvita. Osuuskunnalle on myös muotoutunut selvä alue, jolla se toimii. Aluetta rajaa vesistöt, tie 130 ja Tervakosken taajama. Muutama alueella oleva kiinteistö voidaan vielä liittää osuuskuntaan tarvittaessa. Jos toimialue on näin selvästi muotoutunut ja sinne ei ole tulossa uudisrakentamista, ei toiminta-alueen määritystä kannata tehdä enää kun toiminta on jo hyvällä mallilla.

Koljalan-Vuortenkyllän vesiosuuskunnalla on valmiutta laajentua, mutta se haluaa, että kunta ottaa vastuun toiminnasta pikaisesti. Jos aluetta ei voida siirtää kunnan vesihuoltolaitoksen omistukseen, kannattaisi sille harkita toiminta-alueen määritystä.

Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnalla on valmiuksia laajentaa toimintaansa, mutta toistaiseksi ei ole suunnitelmia. Se on esittänyt kunnalle toiminta-alueeksi kaikkia kiinteistöjä rakennetun verkoston liitännäisalueella. Koska osuuskunnalla on kiinnostusta toiminta-alueen määrittämiseen, tulisi sen kunnan kanssa yhteistyössä etsiä parasta rajausta sille.

Rastilan vesiosuuskunnassa ei ole halua tai valmiutta laajentua. Aluetta ollaan kunnan toimesta kaavoittamassa lähivuosina. Se tarkoittaa sitä, että Tarastin laatimaa hajajätevesiselvityksen säännöstä voitaisiin soveltaa tähän alueeseen. Säännöksessä todettiin, että jos kunnassa on suunniteltu kiinteistöjen liittämistä viemäriverkostoon 31.12.2017 mennessä, tulisi näiden kiinteistöjen saada vapautus jätevesijärjestelmien tehostamistoimista. Se tarkoittaisi käytännössä sitä, että Rastilan vesiosuuskunnan toiminta siirtyisi Janakkalan Vedelle ja alueelle tehtäisiin jätevesiviemäri ja vesijohtoa todennäköisesti laajennettaisiin. Näyttää siis tarpeettomalta, että Rastilan vesiosuuskunta tekisi toiminta-alueen määrityksen ennen kuin alueen tulevaisuuden tilanne on varmaa.

9.1.7 Kunta

Kyselyiden tuloksissa ilmeni, että osuuskunnissa on selvästi kiinnostuneita siirtämään toiminta kunnan vesihuoltolaitokselle. Jäsenet ovat sitä mieltä, että vesihuolto on yhteiskunnan asia ottaa hoitaakseen. Moni Janakkalan alueella sijaitsevista osuuskunnista on lähellä taajamaa ja jäsenet kokevat, että eivät ole tasa-arvoisessa asemassa muiden kunnan veronmaksajien kanssa. Samalla myös epäillään osuuskunnan toiminnan jatkumista, kun talkooväki siirtyy toiminnasta pois ja uusia ei ole tulossa tilalle. Jos kunnan vesihuoltolaitos ei voi ottaa osuuskunnan toimintaa vastuulleen, voisi se yrittää tietojansa ja taitojansa apuna käyttäen auttaa osuuskuntaa ylläpitämään toimintaa jatkossakin.

Kunnan vesihuoltolaitoksen tulee pohtia taksapolitiikkaansa, jos osuuskuntien toiminta siirtyy sen huollettavaksi. Toiminta-alueen laajentuminen kaava-alueen ulkopuolelle voi oikeuttaa vesihuoltolaitosta perimään suurempaa maksua kiinteistön sijainnin mukaan. Perusmaksu voi olla erisuuruinen kiinteistön sijainnin mukaan, mutta käyttömaksu ei saa olla riippuvainen siitä.

9.1.7.1 Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma

Kunnan tulisi vesihuollon kehittämissuunnitelmaa päivittäessään käsitellä jokaisen nykyisen osuuskunnan tilanne erikseen. Jos osuuskunta niin haluaa, voitaisiin osuuskunta siirtää kunnan vesihuoltolaitoksen alaisuuteen. Tilannetta pitää kuitenkin tarkastella myös kunnan vesihuoltolaitoksen kannalta.

Jos kunnan alueella on muita mahdollisia alueita, joihin voisi perustaa uuden osuuskunnan tai jonkin muun yhteisen vaihtoehdon, tulisi nekin käsitellä kehittämissuunnitelmaa päivittäessä. Myös vanhojen osuuskuntien laajennusta tulisi pohtia osuuskunnan ehtojen mukaan.

Kunta antaa nyt osuuskunnille tukea 500 € liittymältä. Jos osuuskunnan jäsen liittyy vesijohtoon sekä jätevesiviemäriin, on summa 1 000 € liittymältä. Summa tuntuu riittävältä ja sitä ei ainakaan tulisi vähentää. Kunnan tulisi yhdessä kunnan vesihuoltolaitoksen kanssa osallistua myös osuuskuntien perustamiseen ja niiden toimintaan. Apua voidaan antaa esimerkiksi hallinnollisissa asioissa. Kunta voisi myös osallistua rakennustyön ja toiminnan valvomiseen. Vikapäivystys voisi toimia esimerkiksi kunnan vesihuoltolaitoksen avustuksella.

9.1.8 Jatkuvuus ja talkootoiminta

Osuuskunnan toiminta perustuu talkootoimintaan. Osuuskunnan tulevaisuuden kannalta tulisi koko ajan olla tietoinen alueelta pois muuttavista asukkaista ja ikänsä puolesta talkootoiminnan lopettajista. Jos osuuskunnan omasta väestä ei löydy innokkaita huolehtimaan talkootöistä, tulisi osuuskunnan harkita palvelujen ostamista muualta. Vesiosuuskunta on

yleensä kohtuullisen suuri ja kallis investointi kylällä, joten olisi hyvä, että sen toiminta ei lakkaisi liian nopeasti.

Talkootoiminnassa tulisi olla myös runsaasti väkeä mukana, tällä vältetään vastuun kaatuminen muutamalle ihmiselle. Jos osuuskunnalla on vika-päivystystä, tulisi päivystysvuoroja jakaa mahdollisimman monen kesken. Näin muutama ihminen ei joudu olemaan tavoitettavissa koko aikaa.

9.1.9 Taloudellinen tukeminen

Suomessa vesihuoltohankkeisiin voi saada apua valtiolta, kunnalta ja esimerkiksi TE-keskuksilta, maakuntien liitoilta, uusyrityskeskuksilta ja osuuskuntatoimintakeskuksilta. Ranskassa avustusta jaetaan myös valtion vesihuoltorahastosta, mutta suurin osa avustuksista tulee vesipiireiltä, jotka keräävät rahan asiakkailta perittäviltä maksuilta. Englannissa ja Walesissa ei ole yhteiskunnallista vesihuollon tukijärjestelmää. Valtio voi joissain tapauksissa osallistua vesihuoltohankkeiden kustannuksiin, mutta silloin toiminnanharjoittajan tulee parantaa maaseutumaisten alueiden vesihuoltoa tai kyse on kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi toteutettava hankkeesta. Saksassa ei ole liittovaltiotasoisista eikä osavaltiotasoisista vesihuoltohankkeiden tukijärjestelmää, eikä liittovaltio tue vesihuoltohankkeita. Osavaltiot voivat tukea vesihuoltohankkeita niin halutessaan. Yleisenä kehityssuuntana on ollut luopuminen avustuksista kokonaan. Liittovaltion jätevesimaksulain mukaan jäteveden päästäjiltä on kerättävä jäteveden määrän ja haitallisuuden perusteella määräytyvää jätevesimaksua, josta kertyvät varat osavaltion on käytettävä vesiensuojelutyöhön.

Suomessa taloudellinen tukeminen on kohtuullisella tasolla, jos erityisesti verrataan tilannetta Saksaan. Vertailumaat ovat kuitenkin yhteiskunnalliselta rakenteeltaan tiiviimpiä kuin Suomi, joten vesihuolto on helpommin hoidettavissa vertailumaissa. Valtion ja kunnan tulisikin Suomessa sitoutua vesiosuuskuntien tukemiseen. Jos alueelle ei ole saatavissa kunnallista verkostoa, on osuuskuntamuotoinen ratkaisu parempi ympäristönsuojelullisista syistä. Alue on myös tulevaisuudessa helpompi liittää kunnan vesihuoltoverkostoon, kun alueella on jo valmis verkosto. Kunnan ja valtion tulisi olla muutenkin osuuskunnan apuna kuin rahallisesti. Kunnalla ja vesihuoltolaitoksella on usein paljon tietoa, mikä on osuuskunnalle avuksi.

Vesihuoltolaitos on itsestään toimeentuleva yritys tai kunnan tulosityksikkö ja sen toimintaa ei tulisi rahoittaa verorahoilla. Nykyisin kuitenkin näin tapahtuu ja siitä tulisi päästä eroon. Tällä taataan, että haja-asutusalueella ja taajamassa verorahoilla saadaan samat palvelut.

9.2 Jatkotoimenpiteet

Janakkalan kunnalla ollaan päivittämässä lähitulevaisuudessa kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmaa. Työ toimii hyvänä pohjatietona työtä varten osuuskuntien tilannetta käsitellessä. Osuuskunnissa ollaan kiinnostuneita siirtymään kokonaan Janakkalan Veden huollettavaksi ja asiaa olisi hyvä pohtia kunnan, osuuskuntien ja Janakkalan Veden kanssa.

Osuuskunnissa tulisi taloudellista tilannetta tutkia ja varautua tulevaisuudessa mahdollisiin saneerauskustannuksiin. Tällä vältettäisiin mahdollinen velka ja osuuskunnan talous olisi tukevammalla pohjalla. Osuuskuntien tulisi myös huomioida talkooväen mahdollinen vähentyminen ja varautua siihen aktivoimalla muita osuuskunnan jäseniä tai palkkaamalla ulkopuolista apua.

10 YHTEENVETO

Vesiosuuskunnilla on pitkä historia Suomessa ja ne ovat edelleenkin toimiva vaihtoehto haja-asutusalueen vesihuollon hoitamiseen. Osuuskuntia säätelevät monet lait ja asetukset. Osuuskuntaa perustettaessa tulisikin tehdä pohjatyö kunnolla, jotta toiminta olisi sujuvaa. Alusta asti tulisi huolehtia tiedottamisesta, jotta mahdollisimman moni liittyisi osuuskuntaan alkuvaiheessa ja saataisiin alkupääoma kuntoon avustuksien sekä jäseniltä perittävien maksujen avulla.

Monessa lähteessä virheellisesti sanottiin osuuskunnan olevan vesihuoltolain mukainen vesihuoltolaitos, kun siihen on liittynään 50 asukasta tai sen toimittama vesimäärä tai käsitelty jätevesimäärä ylittää 10m³ vuorokaudessa. Vesihuoltolaissa ei näin sanota, vaan kyseisen rajan ylittävän osuuskunnan tulee huolehtia talousveden laatuvaatimuksista ja laitoksessa työskentelevillä tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen antama laitosteknisistä ja talousvesihygieniasta osoittama todistus. Tämänkokoinen vesiosuuskunta voi kuitenkin olla luontevaa määritellä vesihuoltolaitokseksi, koska sillä on jo muitakin vaatimuksia.

Osuuskunnalle suunnatuissa kyselyissä nousi esiin useita asioita, mutta erityisesti tyytymättömyys maksuihin nosti mielipiteitä esille. Samalla kuitenkin oltiin tyytyväisiä osuuskunnan tarjoamiin palveluihin ja koettiin osuuskuntamuotoinen ratkaisu hyvin helpoksi vaihtoehdoksi. Koettiin, että talousvettä oli riittävästi ja se on laadultaan hyvää ja jätevesien käsittely on mutkatonta, kun siitä ei tarvitse itse huolehtia. Esille nousi niin hallituksen kuin jäsenienkin osalta kiinnostusta siirtää osuuskunnan toiminta kunnalle.

Janakkalan osuuskuntien tilanne on vaihteleva. Osalla toiminta sujuu moitteettomasti ja ollaan pääosin tyytyväisiä tilanteeseen. Toisissa osuuskunnissa ollaan kuitenkin vahvasti sillä kannalla, että toiminta tulisi siirtää kunnan vesihuoltolaitoksen vastuulle. Jokaisen osuuskunnan tilanne tulisi käsitellä erikseen vesihuollon kehittämissuunnitelmaa päivittäessä.

LÄHTEET

Arosilta A. 2006. Erityistilanteisiin varautuminen kiinteistökohtaisessa vesihuollossa. Helsinki: Suomen ympäristökeskus. Vammala: Vammalan Kirjapaino.

Arvonen V. Lähetetty 19.1.2010. Re: Kysely. [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Mari Saartoala. Viitattu 21.1.2010.

Haja-asutuksen jätevesihuolto ja kunnat. Kuntaliiton julkaisu. Julkaistu 21.10.2004. Viitattu 12.11.2009.
http://kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;356;24897;42480;70723

Heino, M., Vanhala, P., Vilonen, K. & Yli-Tolppa H. 2005. Vesiosuuskunnan ABC. Helsinki: Uudenmaan ympäristökeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.

JA, Jäteasetus 1390/1993. 1.1.1994. www.finlex.fi.

Janakkalan kunta, vesihuollon kehittämissuunnitelma. 2004. Insinööritoimisto Paavo Ristola Oy.

JL, Jätelaki 1072/1993. 1.1.1994. www.finlex.fi.

Jokinen, K. 2003. Osuuskunta kiinteistökohtaisen jätevesihuollon organisoitimuotona –esimerkkinä Varsinais-Suomen Vesihuolto-osuuskunta. Hämeen ammattikorkeakoulu. Ympäristötekniikan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Koppa. Jyväskylän yliopisto. Kurssi- ja oppimateriaalikone. Viitattu 4.4.2010.
<https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/survey>

Kujala-Räty, K., Mattila, H. & Santala, E. 2008. Haja-asutusalueiden vesihuolto. Hämeen ammattikorkeakoulu ja Suomen ympäristökeskus. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Kunnat ja vesihuolto huomisen Suomessa. 2007. Kuntaliiton kannanotto. Helsinki.
www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;66354;66356;125917

Kuntaesittely. Janakkalan kunta. Päivitetty 11.1.2009. Viitattu 20.10.2009.
www.janakkala.fi/fi/janakkalan_kunta/kuntaesittely

Lounais-Suomen vesihuollon kehittämissuunnitelma. 2002. Lounais-Suomen ympäristökeskus. Turku: Kirjapaino Astro Oy.

LVT, Laki vesihuollon tukemisesta 686/2004. 1.1.2005. www.finlex.fi.

Moccia, S. 2007. Beyond the Public-private Binary: Cooperatives as Alternative Water Governance Models. The University of British Columbia. Degree of Master of Arts. Thesis.

Mynttinen, M. & Taipale, P. 2007. Kuntien ja osuuskuntien yhteistyö-vesihuoltopalveluissa. Kuntaliitto. Kyselyraportti. Helsinki.

Niemi J. & Myllyvirta T. 2008. Selvitys eri jätevesijärjestelmien hankkimiskustannuksista, järjestelmän vuotuisen ylläpitoon kohdistuvista kustannuksista ja huoltotarpeesta jätevesiasetuksen tavoitteisiin pääsemiseksi. Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistys ry. <http://www.vesi-ilma.fi/Selvitys%20jatevesijarjest.pdf>

Osuustoiminta tutuksi. 2004. Kalvosarja. Viitattu 21.1.2010, www.pellervo.fi/jasensuhteet/kalvoalku.htm

Palmanto S. Lähetetty 19.2.2010. VS: Opinnäytetyö ja muutama kysymys. [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Mari Saartoala. Viitattu 22.2.2010

Pellervo-Seura. Suomessa toimii jo tuhat vesiosuuskuntaa. Lehdistötiedote 26.6.2007. Viitattu 11.2.2010. <http://64.233.183.104/search?q=cache:ZnwkQkl0grwJ:www.pellervo.fi/viestinta/tiedott>

PRH, Patentti- ja rekisterihallitus, kaupparekisterin käsittelymaksuhinnasto. Päivitetty 14.1.2010. Viitattu 18.1.2010, www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/hinnasto.html

Punkan-Nummenpään toimintakertomus. 2005. Punkan-Nummenpään vesiosuuskunnan vesi- ja jätevesiverkoston rakentaminen 2005. Laadittu 24.9.2005. Viitattu 9.2.2010. www.kolumbus.fi/virtanen.kari/pdf/05/Mirjan_esitys_240905.pdf

Punkan-Nummenpään tiedostot. Suunnitelmapartta. Viitattu 2.4.2010. <http://www.kolumbus.fi/virtanen.kari/tied.htm>

Ruiz-Mier F. & van Ginneken M. 2006. Consumer Cooperatives: an alternative institutional model for delivery of urban water supply and sanitation services?. Water Supply & Sanitation Working Notes.

Ryynänen, A. 2003. Selvitys vesiyhtymien toiminnasta Lounais-Suomen alueella. Lounais-Suomen ympäristökeskus. Moniste 11/2003. Turku: Karhukopio Oy.

Sallila, J. & Taina, T. 2003. Vesihuollon yhteiskunnalliset tuet – eräiden Euroopan valtioiden ratkaisumalleja. Vesitalous 3/2003. Forssa: Forssan Kirjapaino Oy. Saatavilla: www.mvtt.fi/Vesitalous/arkisto/2003/032003/jarisali.pdf

- Stenström Å. 1999. Uusi Osuustoiminta. Osuustoiminta-lehti 2/1999. Joensuu: Puna-Musta Oy. www.pellervo.fi/otlehti/2_99/99uoth.htm
- STMAa, Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 401/2001. 1.6.2001. www.finlex.fi
- STMAb, Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksesta ja valvonta-tutkimuksista 461/2000. 26.5.2000. www.finlex.fi.
- Takala A. 2008. Vesiyhtymien toiminnan kehittäminen. Lounais-Suomen ympäristökeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Tarasti L. Hajajätevesiselvitys. Ympäristöministeriön raportteja 25/2009. Helsinki. www.ymparisto.fi – Ympäristöministeriö - Julkaisut - Ympäristöministeriön raportteja –sarja
- Tilastokeskus. Käsitteet ja määritelmät. Viitattu 4.4.2010. www.stat.fi/meta/kas/survey_tutkimus.html
- TSA, Terveydensuojeluasetus 1280/1994. 1.1.1995. www.finlex.fi.
- TSL, Terveydensuojelulaki 763/1994. 1.1.1995. www.finlex.fi.
- Uhkoilan vesiosuuskunnan FAQ. Laadittu 25.9.2006. Viitattu 9.2.2010. <http://www.uhkoilanvesi.com/faq.html>
- Uhkoilan vesiosuuskunnan historia. Laadittu 25.9.2006. Viitattu 9.2.2010. www.uhkoilanvesi.com/historia.html
- Uhkoilan vesiosuuskunta. Laadittu 25.9.2006. Päivitetty 13.2.2010. Viitattu 9.2.2010. www.uhkoilanvesi.com/index.html
- Uhkoilan vesiosuuskunnan putkilinjan kulku kartalla. Laadittu 25.9.2006. Viitattu 2.4.2010. <http://www.uhkoilanvesi.com/putkikartta.html>
- Uhkoilan vesiosuuskunnan kuvia maanrakennusurakasta. Kuvaaja Raimo Saarinen, maaliskuu 2007. Laadittu 25.9.2006. Viitattu 2.4.2010. <http://www.uhkoilanvesi.com/maanrakennus.html>
- VA, Vesiasetus 282/1962. 1.4.1962. www.finlex.fi.
- Valli-Lintu A. 2001a. Vesihuoltolain mukaiset kunnan viranomaistehtävät ja –roolit. Yleiskirje 18.8.2001. Verkkotoimitus. Julkaistu 15.9.2001. Viitattu 15.1.2010. www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;63;375;23762;23779;14004

Valli-Lintu A. 2001b. Vesihuoltolaitoksen maksuja koskevat ohjeet ja suositukset. Yleiskirje 20.8.2001. Verkkotoimitus. Julkaistu 15.10.2001. Viitattu 15.1.2010.

www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;63;375;23762;23778;14007

Vesihuollon rahoitus ja avustukset. Suomen ympäristökeskus. Päivitetty 29.9.2009. Viitattu 8.2.2010.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=569&lan=fi>

VVYa, Vesi- ja viemärlaitos. Vesiosuuskunnan mallisäännöt. Viitattu 14.1.2010. www.vvy.fi/index.phtml?538_m=540&s=30

VVYb, Vesi- ja viemärlaitos. Vesihuoltolaitoksen maksut. Viitattu 28.1.2010, www.vvy.fi/index.phtml?s=163

VVYc, Vesi- ja viemärlaitos. Tiedottaminen ja viestintä. Viitattu 2.4.2010, <http://www.vvy.fi/index.phtml?s=61>

VHL, Vesihuoltolaki 119/2001. 1.3.2001. www.finlex.fi.

VNAb, Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla 542/2003. 1.1.2004. www.finlex.fi.

VNp, valtioneuvoston päätös puhdistamolietteen käytöstä maanviljelyksessä 282/1994. 1.5.1994. www.finlex.fi.

VL, Vesilaki 264/1961. 1.4.1962. www.finlex.fi.

YSL, Ympäristönsuojelulaki 86/2000. 1.3.2000. www.finlex.fi.

YSA, Ympäristönsuojeluasetus 169/2000. 1.3.2000. www.finlex.fi.

YMp, Ympäristöministeriön päätös yleisimpien jätteiden sekä ongelmajätteiden luettelosta 867/1996. 1.1.1997. www.finlex.fi.

YTJ, Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä. Viitattu 18.1.2010. www.ytj.fi/palvelut/y-lomakkeet

Åkerman, M. 2009. Vesiyhtymien tukimallien vertailua. Tampereen teknillinen yliopisto. Ympäristö- ja energiatekniikan koulutusohjelma. Diplomityö.

Kysely vesiosuuskunnan hallitukselle

1) Vastaajan yhteystiedot:

Nimi:

Puhelin:

Sähköposti:

Vesiosuuskunnan nimi:

Vesiosuuskunnan kotipaikka:

Osuuskunnan postiosoite:

Postinumero:

Postitoimipaikka:

TAUSTATIETOA

2) Milloin osuuskunta on perustettu?

3) Verkostoon liittyneiden kiinteistöjen määrä?

Jätevesi:

Talousvesi:

4) Monta kiinteistöä on vielä liitettävissä osuuskuntaan? Arvio riittää.

Olemassaolevat kiinteistöt

Uudet, myöhemmin rakennettavat kiinteistöt

5) Onko osuuskunnalla halua ja valmiutta laajentua? Eli mitkä ovat tulevaisuudennäkymät ja laajenemispolitiikka?

6) Verkoston tyyppi (verkostopituudet kokonaispituuksina):

Vesijohdon rakennusvuosi (ensimmäinen osa):

Vesijohdon pituus kilometreinä:

Viemärin rakennusvuosi (ensimmäinen osa):

Viemärin pituus kilometreinä:

Viettoviemärin pituus kilometreinä

Paineviemärin pituus kilometreinä

7) Paineviemärin lisätiedot:

Linjapumppaamoita (kpl)

Kiinteistökohtaisia pumppaamoita (kpl)

8) Puhdistamot ja vedenottamot

Oma vedenottamo/vedenottamoita (kpl)?

Vanhimman vedenottamon rakennusvuosi?

Oma jätevedenpuhdistamo/puhdistamoita (kpl)?

Vanhimman puhdistamon rakennusvuosi?

Osuuskunnan toimittama vesimäärä (m3/vuosi)?

Osuuskunnan keräämä jätevesimäärä (m3/vuosi)?

9) Mikä on kunnan vesihuoltolaitoksen osuus osuuskunnan vesien käsittelyssä? Jätevesi toimitetaan vesihuoltolaitokselle, mille? Talousvesi ostetaan miltä vesihuoltolaitokselta? **10) Millä tavoin verkosto suunniteltiin?** Konsultti Kunta Kunnan vesihuoltolaitos Osuuskunta itse**11) Tapahtuiko toteutuksessa mahdollisesti virheitä? Eli jos verkosto suunniteltaisiin nykyisten tietojen perusteella, olisiko se vastaava kuin toteutunut? Esim. oliko liian kalliita vetoja kauas yksittäisiin kiinteistöihin tms.****12) Miten kiinteistön liittämiskohta on määritelty? Eli mihin asti verkoston rakentamisesta ja ylläpidosta vastaa osuuskunta (liittymismaksuun kuuluva osuus) ja mistä alkaa kiinteistön osuus?****13) Osuuskunnan perustamiseen johtaneet syyt (valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja):** Kaivoveden huono laatu Kaivoveden riittämättömyys Osuuskunta on muodostunut useammasta osuuskunnasta yhteenliitymällä Jätevesiasetus/tiukentuneet määräykset. Jokin muu syy, mikä?: **14) Mistä on saatu tietoa / apua osuuskunnan perustamisessa (valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja)?** Viranomaisen (kunta) Viranomaisen (ympäristökeskus) Kunnan vesihuoltolaitos Toinen osuuskunta Ulkopuolinen palkattu henkilö (konsultti tms) Etsitty itse tietoa esim. internetistä Jokin muu, mikä?: **OSUUSKUNNAN TALOUS**

15) Maksut

Talousveden liittymismaksu perustamishetkellä?

Talousveden liittymismaksu nyt?

Talousveden perusmaksu?

Talousveden käyttömaksu?

Jäteveden liittymismaksu perustamishetkellä?

Jäteveden liittymismaksu nyt?

Jäteveden perusmaksu?

Jäteveden käyttömaksu?

Osuusmaksu?

16) Onko maksuissa huomioitu tulevat saneeraustarpeet? Kyllä, miten? Ei, miksi? **17) Kuinka paljon on viimeisimmän tiedon mukainen kokonaiskustannus/liittyjä?****18) Kustannukset rakentamisesta?****19) Saadut avustukset? Mistä ja kuinka paljon?****20) Vertailitteko kiinteistokohtaisten investointien ja liittymisen hintaa, laatua ja varmuutta? Millaisia eroja huomasitte?****OSUUSKUNNAN TOIMINTA****Osuuskunnan perustoiminta:****21) Yleinen hallinto (uudet liittyjät, postin vastaanotto yms.)** Talkootyönä Palkattu henkilö Ostopalveluna, mistä? Jokin muu, mikä?

22) Vesilaskutus

- Talkootyönä
- Palkattu henkilö
- Ostopalveluna, mistä?
- Jokin muu, mikä?

23) Kirjanpito

- Talkootyönä
- Palkattu henkilö
- Ostopalveluna, mistä?
- Jokin muu, mikä?

24) Vikapäivystys

- Talkootyönä
- Palkattu henkilö
- Ostopalveluna, mistä?
- Jokin muu, mikä?
- Ei vikapäivystystä

25) Verkoston korjaus ja huolto

- Talkootyönä
- Palkattu henkilö
- Ostopalveluna, mistä?
- Jokin muu, mikä?
- Hankitaan tarvittaessa

26) Talkootyö

Arvio tehdyistä talkootyön tunteista vuodessa

Monta henkilöä tekee talkootyötä?

27) Laadun tarkkailu

- Kyllä, miten hoidettu?
- Ei, miksei?

28) Millaista koulutusta on osuuskunnan käytännön toiminnassa mukana olevilla (valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja)

- Taloushallinto
- LVI-ala (putkiasentaja tms)
- Lakitiede (juristi tms)
- Vesihuolto (vesihygieniapassi tms)
- Jokin muu, mikä?

Osuuskuntien yhteistyö**29) Osuuskunnalla on yhteistyötä toisten osuuskuntien kanssa (valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja):**

- Hallinto
- Kirjanpito
- Tilintarkastus
- Vesilaskutus
- Vikapäivystys
- Huolto
- Varaosavarasto
- Tarvikehankinnat
- Koulutus
- Jokin muu, mikä?:

30) Osuuskunnalla on kiinnostusta tehdä yhteistyötä toisten osuuskuntien kanssa (valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja) :

- Hallinto
- Kirjanpito
- Tilintarkastus
- Vesilaskutus
- Vikapäivystys
- Huolto
- Varaosavarasto
- Tarvikehankinnat
- Koulutus
- Jokin muu, mikä?:

Osuuskuntien ongelmat

31) Tapahtuneet vahingot/vaaratilanteet/ongelmat (valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja)

- Vuoto vesijohdossa, koska?
- Vuoto viemärisä (sisään tai ulospäin), koska?
- Viemäritukokset, koska?
- Ongelmia mikrobiologisessa laadussa (bakteereita verkostossa, vedenottamalla), koska?
- Ongelmia kemiallisessa laadussa (rauta tms), koska?
- Vedenottamon pilaantuminen, koska?
- Veden loppuminen vedenottamalla, koska?
- Jätevesipumppaamon toimintahäiriö, koska?
- Jäteveden puhdistamon toimintahäiriö, koska?
- Jokin muu, mikä? koska?:

32) Varautuminen ongelmatilanteisiin (valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja)

- Oma toimintasuunnitelma vahinkojen varalle
- Sopimus ostopalvelusta ongelmatilanteissa (pumput, putsarit ym)
- Vikahälytysjärjestelmä
- Verkoston kloorausmahdollisuus
- Vedenkulutuksen säännöllinen seuranta
- Ajan tasalla oleva valvontatutkimusohjelma
- Verkosto (putket, sulkuventtiilit ym) merkitty karttoihin
- Verkosto (putket, sulkuventtiilit ym) merkitty maastoon
- Varaosia omassa varastossa verkoston laitteisiin
- Toimiva tiedotusjärjestelmä vahingon varalta
- Jokin muu, mikä?
- Ongelmatilanteisiin varauduttiin vasta ensimmäisen vahingon jälkeen

33) Sosiaaliset ongelmat

- Ristiriidat jäsenten välillä
- Ristiriidat jäsenten ja osuuskuntien välillä
- Ristiriidat maanomistajien ja osuuskunnan välillä
- Jokin muu, mikä?

34) Lisätietoa ristiriidoista

35) Onko vaadittu/maksettu korvauksia linjojen sijoittamisesta? Kuinka paljon ja millaisissa tilanteissa?

TOIMINTA-ALUE

36) Oltiinko osuuskunnan hallituksessa tietoisia mitä vesihuoltolain mukaisella toiminta-alueella tarkoitettiin, ennen tämän kyselyn mukana tullutta infoa? Esim. velvoitteiden ja oikeuksien osalta?

- Kyllä
 Ei
 Osittain

37) Onko toiminta-alueääritys tehty?

- Kyllä
 Ei, miksi?

38) Jos toiminta-alueääritystä ei ole tehty, pitäisikö kunnan mielestänne tehdä se?

- Kyllä
 Ei
 Ehkä

39) Jos toiminta-alueen rajausta on harkittu, niin millainen rajausta olisi? Nykyisten liittyneiden mukainen suppea rajausta vai laajempi? Halutessanne voitte liittää vastaukseenne alustavan ehdotuksen kartalle esitettyinä.

KUNNAN OSUUS

40) Oletettakoon kunnan ottavan vastuun toiminnasta ja verkostosta myöhemmin?

41) Mitä muuta kunnalta odotat?

42) Tiedot osuuskunnasta saa antaa Suomen Vesihuolto-osuuskuntien yhdistykselle

- Kyllä Ei

Lähetä

Kysely osuuskunnan jäsenelle

1) Osuuskunnan nimi

2) Olen mukana osuuskunnan toiminnassa:

- Rivijäsen
 Hallituksen jäsen
 Entinen aktiivi, nykyään rivijäsen
 Muu aktiivi, mikä?

3) Olitteko mukana perustavassa kokouksessa?

- Kyllä
 Ei

4) Milloin liityitte mukaan osuuskunnan toimintaan?

5) Kiinteistöni on liitetty mukaan:

- Vesijohtoon
 Jätevesiviemäriin

6) Käytättekö omaa kaivoa mihin tarkoitukseen?

- Talousvetenä (pelkästään tai osuuskunnan veden lisäksi)
 Pihavetenä (esim. työkoneiden pesu, kukkien kastelu)
 Saunavetenä
 En käytä/ei ole

7) Mikä sai Teidät liittymään osuuskuntaan?

- Kaivoveden huono laatu
 Kaivoveden riittämättömyys
 Jätevesiasetus/tiukentuneet määräykset
 Vesihuollon varmuus
 Kiinteistön tason kohottaminen
 Helpompi ja/tai edullisempi vaihtoehto kuin kiinteistökohtainen ratkaisu
 Jokin muu syy, mikä?

8) Liittyisittekö nyt perustettavaan osuuskuntaan vai pysyisittekö kiinteistökohtaisessa ratkaisussa kokemustenne perusteella?

- Kyllä, liittyisin vesiosuuskuntaan
 Ei, pysyisin kiinteistökohtaisessa ratkaisussa

9) Lähtisittekö perustamaan uutta vesiosuuskuntaa kokemustenne perusteella?

- Kyllä
 Ei
 Ehkä

10) Oletteko ollut tyytyväinen osuuskunnan toimintaan (1=en ollenkaan tyytyväinen, 5=erittäin tyytyväinen)

	1	2	3	4	5
Huoltotoimet	☐	☐	☐	☐	☐
Veden riittävyys	☐	☐	☐	☐	☐
Veden laatu	☐	☐	☐	☐	☐
Jätevesipalvelu	☐	☐	☐	☐	☐
Kokoukset	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedottaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Palautteisiin reagoiminen	☐	☐	☐	☐	☐

11) Mihin muuhun olette tyytyväisiä osuuskuntaan liittytyänne?

12) Mihin muuhun ette ole tyytyväisiä osuuskuntaan liittytyänne?

13) Koetteko maksut kohtuullisiksi (1=kallis, 3=sopiva, 5=edulliset)?

	1	2	3	4	5
Jäteveden perusmaksu	☐	☐	☐	☐	☐
Jäteveden käyttömaksu	☐	☐	☐	☐	☐
Jäteveden liittymismaksu	☐	☐	☐	☐	☐
Talousveden perusmaksu	☐	☐	☐	☐	☐
Talousveden käyttömaksu	☐	☐	☐	☐	☐
Talousveden liittymismaksu	☐	☐	☐	☐	☐
Osuusmaksu	☐	☐	☐	☐	☐

14) Oletettako/toivotteko kunnan ottavan vastuun toiminnasta ja verkostosta myöhemmin?

- Kyllä
 Ei
 Ehkä

15) Miksi odotatte/ette odota kunnan ottavan vastuun toiminnasta ja verkostosta myöhemmin?

16) Mitä muuta kunnalta odotatte?

17) Muita kokemuksia ja näkemyksiä osuuskuntamuotoisesta vesihuoltoratkaisusta?

17.2.2010

HYVÄ VESIOSUUSKUNNAN HALLITUS

- Kyselyn tausta** Opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa ympäristötekniikan koulutusohjelmassa. Olen tekemässä Janakkalan kunnan toimeksiannosta opinnäytetyötä osuuskunnista haja-asutuksen vesihuollon järjestämisen vaihtoehtona. Tämä kysely toimii lähdetietona opinnäytetyötä varten. Vastaava kysely toimitetaan kaikille Janakkalan alueella toimivien osuuskunnille. Kysely toteutetaan erikseen hallituksille ja jäsenille.
- Kysely** Kyselyn tarkoituksena on saada tietoa osuuskunnista mahdollisimman kattavasti työtä varten. Kysely on hyvä vastata yhdessä koko hallituksen kanssa. Vastaamisen voi tehdä internetissä osoitteessa: <http://www.webropol.com/P.aspx?id=394294&cid=103179489> tai paperille ja toimittaa vastauskuoreessa takaisin. Kyselyn paperiversiossa saattaa vastausruudut olla liian pieniä, voitte kuitenkin jatkaa esimerkiksi paperin kääntöpuolelle, jos tila loppuu.
- Tarvittavat tiedot** Kyselyn lisäksi pyydän toimittamaan myös saada osuuskunnan säännöt, viimeisimmän tilinpäätöksen ja/tai talousarvion ja mahdollista karttamateriaalia (esim. verkostokartta). Materiaalin voi toimittaa myös sähköpostiin: mari.saartoala@student.hamk.fi
- Vesihuoltolaitos ja toiminta-alue** Vesihuoltolaitoksella tarkoitetaan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta. Vesihuoltolaitoksen koolle ei ole annettu raja-arvoja, mutta sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (461/2000) määrää talousvedelle laatuvaatimukset, jos laitos toimittaa talousvettä vähintään 10 m³ päivässä tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus 2 §). Samaa 50 hengen rajaa on käytetty myös vesihuoltolain perusteluissa. Tämän kokoiset osuuskunnat voisi olla luontevaa määritellä vesihuoltolaitokseksi.
- Jos osuuskunta määritellään vesihuoltolaitokseksi, tulee sillä olla toiminta-alue. Toiminta-alueella tarkoitetaan vesihuoltolain 7 ja 8 pykälän mukaan aluetta, jolla kiinteistöjen on asutuksen taikka vesihuollon kannalta siihen rinnastettavan elinkeino- tai vapaa-ajantoiminnan määrän tai laadun vuoksi tarpeen liittyä vesihuoltolaitoksen viemäriin tai vesijohtoon (Vesihuolto-laki 1: 7-8 §). Toiminta-alueen pitää olla sellainen, että laitoksen voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti. Tämä tarkoittaa myös, että maksujen on oltava kohtuullisia, ei kuitenkaan vastaavia kuin taajama-alueilla.

Mari Saartoala
mari.saartoala@student.hamk.fi
Puh: (0400) 677 149

17.2.2010

Toiminta-alueen tarve syntyy, kun alueella suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt edellyttävät yhteistä järjestelmää, ja kiinteistökohtaisia ratkaisuille on rajoituksia. Toiminta-alueella kiinteistöillä on liittymisvelvoite verkostoon. Ympäristönsuojeluviranomainen voi hakemuksesta tapauskohtaisesti myöntää poikkeuksen liittymisvelvoitteesta, mikäli liittyminen olisi kohtuutonta, kiinteistön vesihuolto on kunnossa, ja vapautus ei vaaranna laitoksen toimintaa.

SVOSK

Opinnäytetyön apuna ja kyselyn laatimisessa on ollut Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry:n hallituksen jäsen Vesa Arvonen. Hän olisi myös kiinnostunut tämän kyselyn tiedoista. Kyselyn lopussa on kohta, että voidaanko tämän kyselyn vastaukset luovuttaa hänelle. Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry:n toimintaan voi tutustua osoitteessa www.svosk.fi. Tietojen luovuttaminen ei tarkoita liittymistä yhdistyksen toimintaan.

Yhteystiedot

Lisätietoa voi tarvittaessa kysyä:

Mari Saartoala, puh: (0400) 677 149
mari.saartoala@student.hamk.fi

Hämeen ammattikorkeakoulu
Harri Mattila, puh: (050) 554 5645
harri.mattila@hamk.fi

Janakkalan kunta
Heikki Tamminen, puh: (03) 680 1292
heikki.tamminen@janakkala.fi

Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry
Vesa Arvonen, puh: (040) 913 1759
vesanvesi@kolumbus.fi

Vastaukset

Kysely ja muu materiaali tulee toimittaa vastauskuoressa viimeistään 5.3.2010 mennessä. Kysely internetissä tulee tehdä 7.3.2010 mennessä.

Terveisin,

Mari Saartoala

LIITTEET

Kysely

Mari Saartoala
mari.saartoala@student.hamk.fi
Puh: (0400) 677 149

17.2.2010

HYVÄ VESIOSUUSKUNNAN JÄSEN

Kyselyn tausta	Opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa ympäristötekniikan koulutusohjelmassa. Olen tekemässä Janakkalan kunnan toimeksiannosta opinnäytetyötä osuuskunnista haja-asutuksen vesihuollon järjestämisen vaihtoehtona. Tämä kysely toimii lähdetietona opinnäytetyötä varten. Vastaava kysely toimitetaan kaikille Janakkalan alueella toimivien osuuskunnille. Kysely toteutetaan erikseen hallituksille ja jäsenille.
Kysely	Kyselyn tarkoituksena on saada tietoon jäsenien mielipide osuuskunnan toiminnasta ja mitä he odottavat kunnalta tulevaisuudessa. Kysely tehdään internetissä osoitteessa: http://www.webropol.com/P.aspx?id=394312&cid=102995277 Jos internetin käyttö ei ole mahdollista, voi kyselyn tehdä paperilla ja toimittaa vastauskuoressa takaisin. Kyselyn paperiversiossa saattaa vastausruudut olla liian pieniä, voitte kuitenkin jatkaa esimerkiksi paperin kääntöpuolelle, jos tila loppuu.
Yhteystiedot	Lisätietoa voi tarvittaessa kysyä: Mari Saartoala, puh: (0400) 677 149 mari.saartoala@student.hamk.fi Hämeen ammattikorkeakoulu Harri Mattila, puh: (050) 554 5645 harri.mattila@hamk.fi Janakkalan kunta Heikki Tamminen, puh: (03) 680 1292 heikki.tamminen@janakkala.fi
Vastaukset	Kysely tulee tehdä 5.3.2010 mennessä. Jos kyselyä toimittaa vastauskuoressa, tulee se laittaa postiin viimeistään 7.3.2010. Terveisin, Mari Saartoala
LIITTEET	Kysely